

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"אין משיח לישראל" | עמ' ב
התוועדות ליל פורים

חמש המלחמות בעמלק | עמ' כה
ברית משה-צבי שי' הרשקוביץ

קבלת פנים אביאל-יונה ויהודית שי' ברג | עמ' לג
י"ב אדר ע"ח - כפ"ח

עיבוד מזוזה לשמה וסדר המילה | עמ' לז
יום הולדת ר"ל שי' ויסגלס (המשך לברית שמואל-יוסף שי' ויסגלס)

שבע ברכות גלעד ודנה שי' טקוני ויוסף-חיים ומנוחה-רחל שי' שפירא | עמ' מז
אור ל"ג שבט ע"ח - כפר חב"ד

דבר יום ביומו | עמ' ס
פרשת ויקהל-פקודי

נ	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
פ	ת	ו	ר	ת	ך

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת ויקהל-פקודי-פרה תשע"ח

לקבלת השיעורים: itielgi@pnimi.org.il
לקבלת מסרי הוואצאפ: 0507951105

אור לי"ד אדר ע"ח - רמת אביב, ת"א "אין משיח לישראל"

התוועדות ליל פורים

שלחן ערוך, וכשעושים סעודת פורים יש שלחן ערוך, אבל לא צריך לשכוח את השלחן ערוך – **"דבר בעתו"** עולה **שלחן ערוך** עולה **פורים שמח**.

א. "ודבר בעתו מה טוב"

לחיים^כ לחיים, פורים שמח!

רמזי "פורים שמח"

היום צריך להגיע ל"עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", לכן עושים הרבה גימטריאות – **"ארור המן"** ו"ברוך מרדכי" עולים אותו דבר, ועל ידי חישוב זה מגיעים ל"עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". לכן נתחיל עם עוד גימטריא: הרגע אמרנו פורים שמח לכולם. **פורים שמח** – מי שעדיין יכול לעשות – עולה 684, שוה ביטוי חשוב מאד בספר משלי, **"דבר בעתו"**. אין "דבר בעתו" יותר מאשר היום לומר "פורים שמח"!

הפסוק אומר "שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב". כמו שנראה, הפסוק הזה הוא פסוק של פורים. "שמחה לאיש במענה פיו" – כשהוא אומר לחיים, אומר פורים שמח, יש לו שמחה, שמחת פורים, "ליהודים היתה אורה ושמחה", "במענה פיו", הוא עונה, אחד אומר פורים שמח ועונים לו פורים שמח, לחיים, ולחיים ולברכה – "ודבר בעתו מה טוב".

שוב, **פורים שמח** שוה **"דבר בעתו"**. מה עוד שוה המספר הזה? מכאן אפשר ללמוד איך צריך להתנהג בפורים. למרות שצריך לצאת מהכלים, "עד דלא ידע", אבל בכל אופן המספר הזה – **פורים שמח** – עולה **שלחן ערוך**. יש פה גם

סוד משה רבינו בפסוק

ב"ודבר בעתו] מה טוב" שתי המלים רומזות למשה רבינו. משה אומר "ונחנו מה", וגם הרוס"ת של **משה** הם **מה** – בטול במציאות – ו"טוב" היינו "ותרא אתו כי טוב הוא" כאשר נולד. יש דעה ששמו המקורי, לפני שקבל את השם משה, הוא "טוב". אם כן, ב"מה טוב" שתי המלים רומזות למשה רבינו.

משה רבינו נולד ב-ז' אדר, בדיוק לפני שבוע, אז יום הטפת דם הברית שלו – שהרי נולד מהול – הוא פורים. לכן פורים הוא גם חג של משה רבינו, ובאמת חז"ל אומרים ש"מרדכי בדרורו כמשה בדרורו", עד כדי ההסבר בחסידות שעיקר ה"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" הוא מרדכי היהודי ש"לא יכרע ולא ישתחוה".

עד כאן עשינו את הגימטריא של **"דבר בעתו"**, בלי ו החבור, אבל **"ודבר בעתו** [מה טוב]" עולה **"משה משה"**, שתי בחינות משה. ידוע שכאשר ה' התגלה למשה בסנה הוא קרא לו "משה משה" ו"לא פסיק טעמא בגווייהו". **"ודבר בעתו"** שוה **"משה משה"**, ושתי הבחינות של משה ש"לא פסיק טעמא בגווייהו" היינו "מה" ו"טוב" – ה"מה" שלו, שבטל במציאות, וה"טוב" שלו, שנותן את התורה לישראל בעין טובה, ובכלל שהוא טוב בעצם, עצם הטוב. לכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו

^כ נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה.

ב. פירוש ר"ש מאסטרופולי: תיקון ריב בסוד כדת

שם קליפת השכחה – ריב; שם הזכרון – כדת

יש פירוש יפה של רבי שמשון מאסטרופולי לפורים². הוא עסק בקבלה, בשמות קדושים וגם ברמזים, גימטריאות, חילופי אותיות – מתאים לפורים.

בברכה אחרי המגלה אנחנו אומרים "ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם הרב את ריבנו הדין את דיננו הנוקם את נקמתנו וכו'" – יש חמש פעולות שה' עושה עבורנו, חמש גבורות. הדבר הראשון,

² מובא בפירוש יוסף תהלות לתהלים צא, א (שיש בהם בנותן טעם לכללות האמור בפרק הקודם ולקמן בפרק זה), וזה לשונו:

יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן... ואפ' לרמוז במ"ש הרב הקדוש מהר"ר שמשון מאסטרופולי זצ"ל דיש קליפת רי"ב להשכיח הלימוד ושם כד"ת מבטלה והבאתי דבריו באורך בקונטרס פני דוד דף ג"ה. וז"ש יושב בסתר עליון שעוסק בסתרי תורה וירא שמא ישכח בצל שדי יתלונן כי אחורים של שדי הוא רנ"ט גימט' רי"ב. ופנים של שדי הוא תכ"ה שם קדוש מע"ב שמות והוא טוב להצלה וגם גימטריא כד"ת עם הכולל לבטל קליפת רי"ב הרמוז באחורים של שדי כאמור ובו לא ישכח וניצול מהמקטרגים ואגב אומר כי מי שהוא עניו ומעביר על מדותיו מבטל קליפת רי"ב ושם י"ה השומר העניו כמ"ש גורי האר"י זצ"ל מבטלה כי ריב עם י"ה גימט' זכר ולא ישכח וזה טעם כי ב"ה הלכה כמותן שלא יש להם שכחה ושכינה עמהם מסיבת הענוה ואפ' זכ"ה משלי סי' ט"ו שמחה לאיש במענה פיו ודבר וכו' פ"י שמח' שהיא השכינה לאיש שהוא עניו. במענה פיו פומיה מחכים עלוהי דיש לו זכירה ומבטל קלי' ריב גי' ודבר וה' כמותו וצריך שיכוין ליהד קבה"ו וז"ש ודבר בעתו מה טוב ודבר כמו ראוה מדברת בעתו מ' מ"ה ת"ת טוב יסוד וההי"ב.

שהוא הדעת של נש"י, היכולת להתקשר – "האומר לדבק טוב הוא", היכולת להדבק, לדבוק בה' ("ובו תדבק", "ואתם הדבקים בהוי' אלהיכם"), לדבוק בחבר ("כל ישראל חברים", "דיבוק חברים"), לדבוק איש באשתו ("ודבק באשתו והיו לבשר אחד"). הוא טוב – "טוב בעצם" ו"טבע הטוב להיטיב" לכולם. אם משהו בטל במציאות, הוא בחינת "מה", אבל לא דווקא שהוא "טוב". אצל משה רבינו "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו", בין מה שהוא בטל ומה שהוא טוב.

שמחה – גילוי שכינה

"שמחה לאיש במענה פיו" – כתוב "והאיש משה ענו מאד" וחז"ל אומרים שסתם "איש" היינו משה רבינו. מהי שמחה? שמחת פורים. נאמר מה שהמפרשים אומרים, כדי שבכלל נבין ונייקר את השמחה. "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", שידעו מה לייקר בחיים, המדה הכי יקרה וחשובה היא שמחה, "עבדו את הוי' בשמחה".

המפרשים מסבירים כאן ש"שמחה לאיש" היינו גילוי שכינה. השמחה היא השכינה. מי ששמח – במיוחד מי ששמח בפורים – שמחה פירושה גילוי שכינה. מתי יש לאדם גילוי שכינה, שהוא שמחה? "במענה פיו" – שהוא יודע איך לענות לחיים, "לחיים ולברכה", "לחיים טובים ולשלום", פורים שמח פורים שמח. מענה גם משרש ענו – אותו שער, ענן, שוב, היום, בפורים, הוא הזמן של "שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב".

דלא ידע" של פורים ומגיעים לאמונה הפשוטה. דווקא שם יש את סוד חמשה ספקות, וממשיכים אותם למטה "כדת משה וישראל", כ"דת יהודית". מה הן חמש פעמים "כדת"?

קודם כל, דבר ראשון, "הכל הולך אחר הפתיחה" – הפעם הראשונה היא "והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש". אמרנו שסתם "איש" הוא משה רבינו, אבל כאן חז"ל דורשים ש"איש ואיש" היינו מרדכי והמן. מרדכי והמן הם הצד המואר והצד האפל בתוך האיש המקורי, משה רבינו (שבזכותו ירד המן לישראל). בכל אופן, מתחיל "והשתיה כדת". כנראה שהשתיה היא סגולה לעורר את השם הקדוש הזה, שם כדת, שמציל לך את הזכרון, מציל לך את הראש. לחיים לחיים.

מה הפעם השניה? "כדת מה לעשות במלכה ושת" – צריך לדעת מה לעשות במלכה ושת" שלא עשתה את דבר המלך. בסוף מה צריך לעשות אתה? צריך לחסל אותה (היו כמה מלכים גוים בהסטוריה שחיסלו את האשה שלהם, מתאים למלכי התהו שלא היו נשואים בעצם כנודע). הפעם השניה היא "כדת מה לעשות במלכה ושת".

מה הפעם השלישית? כל אחד יוצא מהקודם – אם יש "והשתיה כדת" כבר יש "כדת מה לעשות במלכה ושת" חמשת ה"כדת" הם כנגד ה קצוות. הראשון הוא דווקא החסד, "והשתיה כדת אין אנס", הכל בחסד, "כרצון איש ואיש". "כדת מה לעשות במלכה ושת" על אשר לא עשתה את מאמר המלך אחשוורוש" כבר גבורה. מה ה"כדת" השלישית צריכה להיות תפארת. מה היא? "כדת הנשים שנים עשר חדש". יש "דת הנשים", מהי? "ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים". "כתפארת אדם לשבת בית" – "תפארת אדם" היינו האשה, זו "כדת הנשים".

מה הפעם הרביעית? אסתר אומרת, אחרי שמרדכי מצוה עליה לבוא אל המלך אחשוורוש

"הכל הולך אחר הפתיחה", הוא "הרב את ריבנו". אומר ר"ש מאסטרופולי ש"ריב" הוא שם – הוא אוהב שמות – אבל לא בדיוק שם קדוש אלא שם של הקליפה שממונה על השכחה.

בפורים, עם כל הלחיים, עם כל ה"עד דלא ידע", המצוה במענה פיהו", עם כל ה"עד דלא ידע", המצוה שמקיימים היא "זכור את אשר עשה לך עמלק..." לא תשכח". דווקא בפורים יש ביין סגולה לזכור ולא לשכוח. לכן דווקא בפורים, לפי דעתו, צריך לדעת מי האויב שלנו, מי שר השכחה, והוא כותב ששמו של שר השכחה הוא 'ריב', הוא ממונה על השכחה – לשכוח את מה שעשה לך עמלק. הוא לא מסביר זאת, אבל די ברור שיש קשר בין ריב כפשוטו לשכחה. הרי ריב היא מלה שאנחנו מבינים – אנשים רבים, אנחנו רבים עם עמלק, "הרב את ריבנו", ה' רב את הריב שלנו. דבר ראשון נבין שאם שני אנשים (יהודים) רבים – ריב זו הקליפה של השכחה.

כנגד כל קליפה וכל פעולה שלילית, "מרובה מדה טובה", צריך להיות משהו מנוגד לה, שמנטרל אותה והופך אותה, "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאייהם". צריך להיות שם שמתגבר על הריב והופך אותו – הופך את השכחה לזכרון, ל"זכור", מה שצריך לעשות בפורים עם השתיה שלנו. השם הזה הוא כבר שם קדוש, השם שמחזיר לך את הזכרון, מחזיר לך את הראש, אם אבדת ראש ושכחת צריך לכוון איזה שם שיחזיר לך את הראש. הוא כותב שהשם הזה הוא שם "כדת". הכל מרבי שמשון.

חמש הופעות "כדת" במגלת אסתר

השם "כדת" הוא גם מלה, והמקום העיקרי שמלה זו מופיעה בתנ"ך הוא מגלת אסתר שעכשיו קראנו. אם מישהו מאד בקי במגלה הוא יכול לומר לי על המקום כמה "כדת" יש במגלה – יש בדיוק חמש פעמים "כדת". כמו שנסביר תיכף, השרש של חמש פעמים "כדת" הוא חמשה ספקות שברדל"א – לשם עולים ב"עד

קשור לאקטואליה, למציאות. בכל אופן, גם **משיח בן דוד** וגם **ויזתא** שוים כדת.

כוונת ההרדמות על השלחן בפורים

הוא ממשיך לדרוש: הפסוק הראשון של פרק צ"א בתהלים – שנקרא "שיר של פגעים", שיר של שמירה מכל מרעין בישין – "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן". שם ש-די – השם של היסוד, של הברית, של הצדיק – שייך במיוחד לפורים. הצדיק של פורים הוא מרדכי שבכל מקום מכונה **מרדכי היהודי**, בגימטריא **ש-די** (**מרדכי היהודי**) אותיות **מרדכי י-הוה = ש**, ואז באות אותיות **די**).

הפרק מתחיל "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן" – פסוק עם כוונה מתאימה עכשיו, לליל פורים. עוד מעט נלך לישון, וכתוב שאם שותים מספיק הולכים לישון על המקום, על השלחן, על **השלחן ערוך של פורים שמה**, איך אני יודע שבפורים צריך ללכת לישון לפי שו"ע? כי ככה הרמ"א כותב, ככה יוצאים ידי חובת "עד דלא ידע" – הלכה בשו"ע. בכל אופן, כשהולכים לישון צריך לקיים את "בצל שדי יתלונן". כשעדיין אפשר לשבת על השלחן (ומדברים סתרי תורה, רזין רזין של אל עליון) מקיימים "ישב בסתר עליון", בפורים, וכשכולם מקיימים את המצוה "עד דלא ידע" כבר "בצל שדי יתלונן".

"צל שדי" – האותיות שלפני ואחרי ש-ד-י

הוא עושה רמז יפה – מה האותיות שלפני ואחרי **ש-ד-י**? הוא רומז ש"צל שדי" היינו האותיות שלפני ואחרי שם ש-די – שתי בחינות של צל. "**ובכאה** לפני המלך", סיום המגילה, אותיות **בכואה**, סוד הצל של הצלם (אולי נגיע אליו בהמשך). הוא אומר שיש צל של האותיות שלפני ועוד צל באותיות שאחרי. מה האותיות שלפני? האותיות שלפני – **רגט** – בגימטריא **ריב**. אמרו עכשיו ש-**ריב** אותיות **רבי**,

להתחנן על עמה, "אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי" – מסירות נפש. היא הולכת על מסירות נפש, "לא כדת". כמה שהשם הזה הוא שם קדוש, לפעמים צריך להיות "לא כדת" – "כאשר אבדתי אבדתי", אבוד עצמי. הפעם הזו היא כבר הנצח – נצח הוא מסירות נפש, לנצח. עם ה"לא כדת" שלה היא נצחה. נס פורים הוא ה"לא כדת" של אסתר המלכה (**אסתר לא כדת**, ר"ת **אלך**, עולה "**כתר מלכות**" וכו').

מה הפעם החמישית, האחרונה? כבר בסוף, המלה הזו מקיפה את כל המגילה – בפרק א יש את "והשתיה כדת" ובסוף, קרוב לסוף המגילה, אסתר מבקשת מהמלך אחשוורוש שבשושן הבירה יתן רשות, הורמנא דמלכא, "לעשות כדת היום", כמו שעשו נקמה באויביהם היום, "ג אדר, ככה לעשות גם בי"ד בשושן הבירה, וכך היה. פעם זו היא כנגד ההוד, ענף הגבורה.

עלינו להתבונן בחמש פעמים "כדת" במגלת אסתר.

יחס ריב-כדת

נחזור לרבי שמשון מאוסטרופולי, שאומר ש"כדת" היינו התשובה ל"ריב" – שם "ריב" הוא שם השכחה ושם "כדת" הוא שם הזכרון, נגד השכחה. נתבונן בפשטות – הוא אוהב גימטריאות, עושה גימטריאות, ולא מסביר את עומק כוונתו במה שהוא עושה. מה היחס בין **ריב** ל-**כדת**? **כדת** הוא בדיוק פעמיים **ריב**, "שלם וחצי".

מה עוד שוה **כדת**? **משיח בן דוד**. [גם **ויזתא**]. כן, "ונהפוך הוא", דבר והיפוכו, כמו שסתם **משיח** שוה **נחש משיח בן דוד** שוה **ויזתא**, הוא משחק בו, משחק מאד חשוב במגלה. כתוב שמרדכי תלה את עשרת בני המן על העץ לפי הגיל שלהם. ויזתא, הקטן, הוא המלכות – הוא סמוך לארץ. כמו שכתוב שמה רבינו הוריד את השכינה לארץ. המן היה הכי גבוה וכל הילדים היו למטה ממנו עד ויזתא – יורד עד הארץ, הכי

לאסתר בשם מרדכי – "אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים. כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר". הוא הזרו, משהו מאד חשוב במגלה.

לפי חז"ל, למה קוראים לו התך? יש שתי דעות בגמרא, רב ושמואל, אחד פירוש טוב ואחד פירוש לא טוב. לפי שני הפירושים דורשים התך כמו חתך, כי בחז"ל יש הרבה דרשות ש-ה ו-ח מתחלפות, נחשבות לאותה אות. הפירוש הלא-טוב הוא "שחתכוהו מגדולתו" והפירוש הטוב הוא "שכל דברי מלכות נחתכים על פיו". מה המחלוקת ביניהם? האם אחשוורוש הוריד את דניאל מהתפקיד שלו – כיועץ ראשי למלך, שר חשוב בממשלה. יש מי שאומר שבא אחשוורוש, מלך טפש, שלא יודע טוב להעריך את האנשים הטובים שיש לו – אז הוא חתך אותו, הוריד אותו מגדולתו. יש מי שאומר שלא היה כל כך טפש, השאיר אותו בתפקיד שלו, וכל דברי מלכות נחתכים על פיו גם בתקופת אחשוורוש – "אחשוורוש הוא אחשוורוש".

בכל אופן, מכאן לומדים עוד משהו, שהוא גם מתווך וגם דמות שמסוגלת לפרנסה, שתהיה לנו פרנסה טובה. איך אני יודע? שתהיה לנו פרנסה טובה. חז"ל דורשים התך כמו חתך ו-חתך הוא ס"ת "פותח את ידך [=] ומשביע לכל חי רצון" והוא נקרא – גם שם קדוש – שם הפרנסה. כנראה שאם יש למישהו פרנסה טובה בקדושה, שנושא ונותן באמונה, זו גם סגולה לזכרון. "אין עני אלא בדעת" – אין לו דעת, אין לו זכרון. אבל לעשיר – מכח שם חתך של הקדושה – דווקא הכסף של הקדושה מחזק את הזכרון. "רבי מכבד עשירים" וגם משיח מכבד עשירים, את מי שמקיים את ה"זכור" – זוכרים את הדברים הנכונים ושוכחים את הדברים שצריכים לשכוח. יש דברים בחיים שצריכים לשכוח ויש דברים בחיים שצריכים לזכור. התך הוא הכח לדעת מה צריך לזכור ומה צריך לשכוח (ידוע בכתבי האריז"ל שסוד הזכרון – כוונת "יחוד הזכירה" – הוא סוד אלף אורות שנתנו למשה רבינו במתן

ודאי אומר משהו חשוב – כנראה שהתקשרות לרבי היא גם סגולה להתגבר על ריב. רק שמתוך ההתקשרות לא יבואו לידי ריב... בכל אופן, האותיות שהן הצל הראשון של ש-די, האותיות שלפני ש-ד-י, הן בגימטריא ריב (ועוד גימטריא יפה: הערך הממוצע של שלש אותיות ריב במילוי – ריש יוד בית = ש-די!).

מה האותיות שאחרי ש-ד-י, שהן גם בחינת צל? כבר שם יותר מוכר בקבלה – שם תכה, בו משה רבינו הרג את המצרי. הוא 'אכל את זה' כל החיים שלו – היה נרדף מלמעלה, היה צריך לעשות ערי מקלט, "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה [אותיות משה]". בצירוף אחר תכה הוא כהת, אחד מ-עב שמות ה' היוצאים מהפסוקים ויסע-ויבא-ויט שלפני קריעת ים סוף – השם השמיני, שם מאד מקודש. כמה שוה תכה? המקובלים, מותר להם-לנו להוסיף את הכולל – תכה היינו כדת עם הכולל. אם כן, יש קשר בין כדת – משיח בן דוד או ויזאת – עם השם שאחרי אותיות ש-ד-י, שם תכה, שיש בו גם כח להתגבר ולהפוך את האותיות שלפני.

יש צל – צל כמו צד אפל – לא טוב, לפני ש-ד-י, וצל טוב שהופך את הצל הלא-טוב, האותיות שאחרי. לכן כתוב "בצל שדי יתלונן" – ב-צל, שני צללים. שני צל הוא גם סוד הצלם, יש את ה-צל הלא-טוב ואת ה-ם הסתומה של משיח – "לסרבה המשרה" – שהיא כבר הצל הטוב.

סוד התך

בכל אופן, איך כל זה קשור למגלה? הכל אמור להיות קשור למגלת אסתר. איזה צירוף נוסף יש לצל הטוב של שם ש-די, לשם תכה? אחד משחקני המגלה, ולא סתם שחקן אלא מישהו מאד חשוב במגלה – התך. מי הוא התך לפי חז"ל? דניאל, לא פחות ולא יותר – דניאל איש חמודות. מה הוא משמש במגלה? הוא איש הקשר – התך כמו מתווך, איש תווך – בין מרדכי לאסתר. הוא הזרו, הקטליזטור, כפי שהוא אומר

= **משיח**] לא תשכח". הוא בן אדם מיוחס מאד – איך היחוס שלו? אברהם אבינו, יצחק אבינו, עשו, אליפז, עמלק – חמשה דורות. אם עמלק יוצא מאברהם ויצחק סימן שיש איזה גן שלו בשרש, גם באברהם וגם ביצחק, של עמלק.

מיהו **עמלק** כאן? **הספק**, הספקנות. כך אומר הבעל שם טוב – **עמלק** בגימטריא **ספק**. כשעושים את החשבון של כל חמשת הדורות האלה – **אברהם-יצחק-עשו-אליפז-עמלק** – מקבלים משהו פלאי, מהגימטריאות הכי פלאיות שישנן בתורה, רואים שסה"כ שוה חמש פעמים **עמלק**. פלאי פלאים. כלומר, הערך הממוצע – כולל **אברהם ויצחק**, בזכות הצירוף של **אברהם ויצחק** – הוא **עמלק**. יש פה חמשה דורות, **אברהם-יצחק-עשו-אליפז-עמלק**, ששויים **עמלק-עמלק-עמלק-עמלק-עמלק**, הכל **עמלק**, הכל **ספק**. יש כאן חמש פעמים **ספק** – חמשה ספקות, מושג שקיים במקום הכי גבוה, רדל"א.

בין אתאיסט לאגנוסטיקן

היות שיש כאן חמשה דורות, מאברהם עד עמלק עצמו, צריך לומר שכל ספק הוא בעצם הבירור של אותו דור. גם בתוך אברהם יש עמלק, גם בתוך יצחק, אבל העמלק של אברהם הוא בדיוק מה שאברהם בירר – מה שהוא עבד לברר את הספק-עמלק שבו. אותו דבר יצחק. שלשת הדורות האחרונים כבר שייכים לסט"א – אצלם הספק כבר מוצק, אבל יש את הצד השני של הספק. גם להם יש שני צדדים, כל ספק הוא או-או.

עמלק אינו אתאיסט, הוא אגנוסטי. אחד ההבדלים בין חנוכה לפורים – היוונים הכופרים היו אתאיסטים, אבל עמלק הוא ספקן, או שכן או שלא. מה הוא עושה עם הספקנות שלו? מקרר, "אשר קרך בדרך". מה יותר טוב – או מה יותר רע – אתאיסט או אגנוסטיקן? במחשבה ראשונה חושבים שאתאיסט יותר רע, אבל במחשבה

תורה, וניטלו ממנו בחטא העגל ושבירת הלוחות הראשונים, שלא היתה בהם שכחה. והוא סוד **התך** זה **דניאל** שעולה 1000, כאשר ה-ך פשוטה של התך עולה 500, חצי 1000, ודוק היטב).

בכל אופן, רואים שכל הסודות האלה קשורים למגלה. את כל מה שאמרנו – שיש במגלה חמש פעמים "כרת" וששם התך מופיע במגלה – הוא לא מפרש, את הכל הוא נותן לנו להבין מעצמנו. זו דוגמה יפהפיה לדרוש שלם של רבי שמשון מאוסטרופולי, שקשור ממש לפורים ("ודבר בעתו מה טוב" – "ודבר" = **ריב**, היינו תיקון קליפת **ריב**, קליפת השכחה, על ידי יחוד **יה**, יחוד הענוה והשמחה, "שמחה לאיש [ענו, משה] במענה [גם מלשון ענוה] פיו", כמו שהוא כותב בפירוש).

ג. חמשה ספקות באמונה

כעת נגיע למה שהזכרנו, שיש חמשה ספקות ברישא דלא ידע ולא אתידע: בקבלה, כשלומדים את כתבי האריז"ל, יש פירושים עמוקים מהם הספקות ההם – הספקות הם ב"מעשה מרכבה", הרכב שם **מה** ושם **בן** בתוך רדל"א, ואין כאן המקום להאריך. לכל אחד מהספקות יש צירוף של שלש אותיות, שרומזים לאותה אפשרות של הרכב הרדל"א. אנחנו אוהבים יותר להסביר דברים לפי הנפש:

חמשה דורות ביחוס עמלק

כדי להבין טפה נתחיל עם מה שדובר הרבה פעמים, שמאברהם אבינו עד עמלק יש חמשה דורות. עמלק הוא נין ונכד של אברהם אבינו ושל יצחק אבינו. צריך לזכור מה שהוא עשה לנו, לא לשכוח, בשביל שנקיים את ה"מתחה את [זכר [זכר] עמלק מתחת השמים [ר"ת 'ולכה זעמה ישראל', וכידוע הקשר של **עמלק** לבלעם-בלק. **בלעם-בלק** = **מרדכי**, אמ"ת 'ולכה זעמה ישראל' = **אסתר**, בסיס הסדרה המתחלה 'ולכה [61] זעמה [122] = 2 פעמים [61] ישראל [541]

לומר שלא, שזהו רק סיפור, סיפור סבתא – כל מה שמבטיחים לך שיהיה טוב. [האגנוסטיקן, בין לבין, בנפש נותר כמו אתאיסט, בלי כלום.] חלל (חלל נוטריקון חבל על הזמן).

ספק (דור) אברהם: בריאה

נחזור לאברהם: מה הספק שאברהם בא לברר? זהו בעצם הספק הראשון, שאמרנו קודם – אברהם בא לברר האם יש בורא לעולם. האם העולם נברא יש מאין, או שאולי לא, או שאולי השמש עשתה את העולם? כתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" וחז"ל עצמם דורשים **באברהם** – אברהם רומז ללשון בריאה, וכל מה שאברהם חוקר בחיים הוא ענין הבריאה. גם הספר שהוא כתב, ספר יצירה, עוסק בבריאה.

יש ספק ראשון לגבי הבריאה יש מאין. אפילו בתוך הקדושה, היהדות, הענין גם לא פשוט. הרמב"ם במורה נבוכים לא בדיוק מאמין בבריאה תמידית, כמו שאנחנו מאמינים בפשיטות. אין כאן המקום להאריך בזה. אצלנו, ששייכים לדרך הבעל שם טוב, הדבר הכי פשוט הוא שה' מחדש-בורא את העולם יש מאין ואפס המוחלט בכל רגע. אצל הרמב"ם לא פשוט. מה אצלו בריאת העולם? "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" לפני כמה אלפי שנים. מאז והלאה "עולם כמנהגו נוהג".

פשוט שכל מה שקשור לנושא הבריאה פשוט שהוא מקור הספק כמו שהוא נמצא אצל אברהם אבינו, שבא לברר-להתיר את הספק הזה, ו"אין שמחה כהתרת הספקות". הוא ראש כל המאמינים. לפי זה, אברהם, "ראש כל המאמינים", מאמין בפרט בבורא שברא את העולם, ולפי הבנתנו הכוונה שבורא את העולם יש מאין בכל רגע. זהו אברהם אבינו.

שניה האגנוסטיקן, הספקן, יותר גרוע. כמו שכתוב בהרבה דברים כיוצא בזה, שמי שנמצא בקצה אחד יכול להתהפך בקלות לקצה השני – את האתאיסט אפשר להפוך בקלות למאמין – אבל הספקן הוא קליפה הרבה יותר קשה.

ספק עמלק בתכלית - "ואחריתו עדי אבד"

כמו שגם נסביר בהמשך, האתאיסט קשור ל"עומק ראשית", כמו חכמת יון, שעיקר הכפירה שלהם נובע מאי-אמונה בחידוש הבריאה, מה שנקרא קדמות העולם. לעומת זאת, הכפירה של עמלק, שהוא אגנוסטי, ספקן, בעיקר קשורה ל"עומק אחרית". יש לו גם קשר לראשית, כתוב עליו "ראשית גוים עמלק", אבל הסוף שלו הוא "ואחריתו עדי אבד". עכשיו אנחנו באחרית שלו. עיקר הקליפה, עיקר הכפירה של עמלק, הוא לגבי האחרית – ביאת משיח.

הוא ספקן, אפשר לומר שהוא מסופק בכל יג עיקרי האמונה, אבל עיקר הספק שלו – מה שהוא מטיל קרירות – הוא "אשר קרן בדרך". אדם יוצא לדרך, יש לו יעד, ועמלק מקרר – אני כלל לא בטוח שהיעד קיים. אולי כל ביאת משיח היא רק חזון כדי לחזק את האנשים הפשוטים, סיפור שמספרים לך כדי שתחזיק מעמד. כעת דברתי מפי עמלק. [פעם הרב אמר ש"אין שמחה כהתרת הספקות", שמתור להיות בספק.] כשנפרט את כל הספקות אפשר לשמוח מאד ולהתיר אותם. קודם אנחנו רוצים להגדיר אותם. כמו שנסביר, עיקר הספק שמטיל עמלק הוא לגבי היעד, לגבי התכלים. האם בכלל יש תכלים? אם כן, אנחנו כבר מתחילים מהדור האחרון, הספק החמישי. כל **חמישי** הוא **משיחי** – הספק החמישי, שהוא עמלק בכבודו ובעצמו, הוא הספק המשיחי, האם יש תכלית לבריאה. אנחנו מאמינים שיש תכלית. מה התכלית? ביאת משיח וכו'. אבל כתוב ש"העתיד עדיין", שאין שום ידיעה לגבי העתיד, מה יהיה ומה לא יהיה – עמלק, הספק, אומר 'או שכן או שלא'. הוא נוטה

לו מה קרה הוא אומר "מי אפוא הוא הצד ציד ויבא ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו – גם ברוך יהיה". בכלל, קצת פלא, "הקל קול יעקב והידים ידי עשו" – למה הוא לא בדק קצת יותר? בסדר, הוא לא רואה, אבל הוא איש פקח. הוא שומע, יש לו "טביעות עינא דקלא", והוא מכיר שזהו הקול של יעקב. הוא ממשש את הידים והוא שעיר כמו עשו. אין לו מספיק שכל לדעת את ההבדל בין הקול והידים, שעל ידים אפשר לשים עור שעיר, כמו שרבקה שמה לו – לא הוכחה בכלל – אבל קול, היכר ב"טביעות עינא דקלא", הוא הרבה יותר הוכחה לזהות העומד מולו. למה הוא סומך על ה"ידים ידי עשו" ברגע ש"הקל קול יעקב"?! איזה מין טיפוס הוא יצחק אבינו? יצחק אבינו הוא אחד שהולך עם הסבות. כך החל מעקדת יצחק – הולכים לשחוט אותי? טוב, בסדר, זו סבה מן השמים. סבה היא המלה של ר' אשר – חי עם סבות.

כמו שאמרנו קודם, ההשגחה מצד עצמה היא נסתרת – לכן הענין שייך לגבורה, צמצום – אבל הצדיק שמאד קשור להשגחה-ההנהגה מגלה אותה, כל חדא וחדא לפום שיעורא דיליה. גם אצל אברהם כתוב שהוא גלה שיש מנהיג לבירה זו – כבר מתחיל להיות שלב ב', אחרי שיש בכלל בורא עולם. להרגיש ולחיות עם ההנהגה, לברר את הספק השני – ספק בכל מה שקשור להשגחה. כדי לקצר וגם לזכור טוב נרצה לתת שם לכל אחד מהספקות. הספק הראשון הוא בריאה והספק השני הוא השגחה או הנהגה.

ספק עשו: בחירה

שני כיווני הבחירה – בחירה חפשית ובחירת

ה' בישראל

מה הספק השלישי? הוא כבר הדור של יעקב אבינו, הדור של עשו. הספק השלישי, של דור יעקב אבינו ועשו הרשע, הוא על בחירה. בחירה היא בשני כיוונים:

ספק (דור) יצחק: השגחה

מה הספק השני, שקשור לדור של יצחק אבינו? בשביל הספק השני יש שתי מלים – השגחה או הנהגה. כתוב בחסידות שהנהגה, הדרך בה ה' מנהיג את העולם, נסתרת מרוב האנשים. הצדיקים מרגישים את ההנהגה בה ה' מנהיג את העולם, ההשגחה של ה' על העולם, ויש צדיקים שאומרים – כמו רבי לוי יצחק מברדיטשוב עד סוף ימיו (ולא עד בכלל) – שאם ה' היה נותן לי להנהיג את העולם הייתי מנהיג אחרת. בסוף ימיו הוא חזר בו, ואמר – כעת אני רואה שהייתי מנהיג את העולם כמו ה'. על אדמו"ר הזקן כתוב שגם בצעירותו אמר כך – אני מבין איך ה' מנהיג את העולם בכל פרט ופרט והייתי מנהיג כמוהו. גם כאן, בתוך הקדושה גופא יש ספק – האם ההשגחה היא פרטית או כללית? נחזור לרמב"ם, לפי פשוט אין לדעתו השגחה פרטית על כל יצור ויצור. הבעל שם טוב אומר, וכך אנחנו מאמינים, שיש השגחה פרטית על כל פרט בבריאה. אבל יש מי שאומר שבכלל "עזב הוי' את הארץ" – זהו עמלק בדור השני. הוא אומר – גם אם אני מודה לך שיש בורא לעולם, הוא כבר עזב (אולי השתעמם לו...), הוא (כבר) לא מנהיג את העולם, אין השגחה.

יצחק – חי עם הסבות

איך אני יודע שיצחק אבינו קשור לאמונה בהנהגה והשגחה? יש ווארט בסגנון-לשון החסידות – 'לחיות עם סבות'. מי שמאמין שה' מנהיג את העולם, שיש השגחה פרטית על כל דבר, ובכלל השגחה – יותר ויותר מרגיש שכל מה שקורה מסביב הוא סבה מן השמים. הוא מקבל הכל, חי עם הסבות, זורם עם הסבות, כי בשבילו הסבות הן גילוי אלקות.

מי מבין האבות הכי חי עם סבות, עם הנהגת ה', עם השגחה פרטית? דוגמה אחת, חשובה ביותר – אולי הכי חשובה. היא כאשר יצחק רוצה לברך את עשו ובסוף מברך את יעקב, וכאשר מתגלה

— הוא עשו. עשו בקליפה הוא דטרמיניסט, פטליסט — הוא לא רוצה להכיר בכח הבחירה בכלל, לא הבחירה שלו ולא הבחירה של ה', עד כמה שהוא מאמין בה'.

עוד פעם, ספק ראשון הוא בריאה, ספק שני השגחה, ספק שלישי הוא בחירה. [למה שני הראשונים עוד בקדושה והשלישי בקליפה?] כנראה שמהבחירה והלאה הפן הלא-טוב מקבל יתר תוקף, נעשה עיקר כובד המשקל.

ספק אליפז: תגמול

הויכוח עם איוב — היתכן "צדיק ורע לו"?

מה בדור הבא, הדור של אליפז? הזכירו קודם עוד נושא שאפשר להסתפק לגביו — ספק בתגמול, ספק לגבי שכר ועונש. איך אני יודע שאלפז קשור לתגמול? מאיפה אני מכיר את הדמות הזו? בתנ"ך יש פרקים שלמים שהוא אומר — הוא הרע העיקרי מבין רעי איוב, אליפז התימני. זהו אליפז אבי עמלק, לפי חז"ל. מה שם הויכוח? כל הויכוח של ספר איוב הוא סביב הספק של "צדיק ורע לו" ו"רשע וטוב לו". כמובן, לא אותו דבר כמו השגחה — השגחה אומרת שה' יודע מה שהוא עושה, עושה בדווקא, בכוונה. אבל תגמול צדק הוא בעיה בפני עצמה, במיוחד אם לנגד עיני נראה מוכחש — אני רואה צדיק ורע לו ורשע וטוב לו, בעיה גדולה. כאן אפשר להבין מאד טוב מה שאמרנו הרגע, שככל שמתקדמים כובד המשקל הוא יותר ויותר על הפן השלילי של הספק, הרע, הצד הלא-מאמין.

בכל אופן, מה אליפז מנסה להוכיח לאיוב? לכאורה הוא לא כופר בשכר ועונש. אפשר אפילו לחשוב ההיפך — אליפז מאמין, אבל הוא מאמין באמונה ילדותית. מה הוא אומר לאיוב, בסך הכל בדומה לשאר הרעים? מה הוא מתווכח עם איוב? איוב אומר 'אני צדיק ורע לו' — קורא תגר על ההשגחה, על אי-הצדק והתגמול. אומרים לו הרעים, החל מאליפז, שאם אתה מתייסר סימן

כיוון אחד — האם יש לי בחירה חפשית? העובדה שיש בורא עולם ויש השגחה עדיין לא אומרת שיש בחירה. אדרבא, אם יש יותר מדי השגחה נדמה שה' יודע הכל, גוזר את הכל, ואין בחירה. לכן, אחרי שאני בטוח שיש פה השגחה מוחלטת על כל צעד וצעד, על כל שעל, באה לי עוד בעיה, עוד ספק — עם כל ההנהגה הזו, האם יש בכלל בחירה? הבעיה של הרמב"ם — "משה מלאגו ויעקב מלבר".

אבל בחירה היא גם בכיוון ההפוך, שה' בוחר, עד כדי כך שכתוב בחסידות שהעובדה שיש לי — לעם ישראל — בחירה חפשית היא בגלל הבחירה החפשית שיש לה'. אני דומה לו ומקבל את כח הבחירה החפשית שלי מהבחירה החפשית של ה'. מה הבחירה של ה'? הוא בוחר — "ואהב את יעקב. ואת עשו שנאתי". הוא בוחר בעם ישראל, העם הנבחר.

סוגית הבחירה — יעקב ועשו

מתי מתחילה הבחירה של ה' בעם? היא מתחילה כבר מאברהם, אבל העיקר הוא "יעקב בחר לו יה", פסוק מפורש שאומרים כל בקר בתפלה. ה' בוחר ביעקב ויעקב מסמל את הבחירה החפשית של היהודי. יעקב הוא גם הראשון שלכתחילה מתחתן 'עם בחירת לכו'. יצחק מתחתן עם בת גילו, שהוא גם אוהב אותה מאד מאד, אבל איך היא הגיעה אליו? הוא מרים עינים והנה היא באה. יש לו הרבה מה לומר כאן? לא, רק להביא אותה לאהל — בהשגחה. מה כתוב על השידוך של יצחק אבינו? "מהו" יצא הדבר", המקור בתורה של השגחה פרטית. הוא מקבל אותה 'פטה קומפלי'. יעקב לא ככה, יעקב אצלו יש אהבה ממבט ראשון, הוא בוחר בה. אחר כך מרמים אותו, אבל הוא מתעקש ובסוף מקבל את בחירת לבו.

לאידך, למי קשה עם בחירה? לעשו הכי קשה עם בחירה, כי ה' בוחר ביעקב ושונא את עשו. מי שרוצה לבטל את הבחירה — בשני הכיוונים שלה

— אתה, שיש לך רק עולם אחד ושני כחות, שני אלוה, פוחד מהצטצוע הזה; אני, שיש לי אלוך אחד ושני עולמות, אינני פוחד מהצטצוע הזה. מה יוצא מכל זה לגבי הספק הרביעי? שזהו ספק האם בכלל קיימים שני עולמות (של אלוה אחד). כל הספקות הקודמים — בריאת העולם, השגחה, בחירה חפשית — לא קשורים בכלל, לא צריכים בשבילם שני עולמות. בשביל הדבר הרביעי צריכים שני עולמות.

לרמב"ן על ספר איוב יש דרך אחרת. הוא אומר שכל יסורי איוב אינם כדי לנקות את קצת העבירות, אלא שסוד ספר איוב הוא סוד הגלגול. לפי פירושו אליפו ורעיו, וגם איוב, כולם לקויים — לא מעמיקים להשכיל בסוד הגלגול. כלומר, להבין שהחיים האלה הם רק פרק אחד, מה שנקרא 'קטע קטן מהסרט הגדול' של הנשמה מאז אדם הראשון ועד משיח. אם אתה לא מבין את כל הדרך מאדם הראשון עד משיח אתה לא יכול להבין מה קורה עם האדם בעולם הזה. שוב, זו עוד דרך לגבי כל ספר איוב. לפי זה הבעיה של אליפו והרעיים היא שאין להם את השארת הנשמה, כולל את סוד גלגולי נשמות. שוב, כל הספק הזה הוא ספק שאנחנו קוראים לו ספק התגמול.

ספק עמלק: תכלית

מה הספק האחרון, החמישי, שהוא עמלק בעצמו, "אשר קרך בדרך"? מה שאמרנו בהתחלה. הספק החמישי, האחרון, הוא ספק בכך שיש תכלית לעולם הזה. אפשר לפתור בעיות של העולם הזה בכך שנניח שיש עולם הבא — עולם הבא טוב בשביל להתנחם על מה שקורה בעולם הזה. אבל עכשיו יש לי עוד שאלה — אני לא רוצה רק להתנחם על מה שקורה אתי בעולם הזה, תוך כדי שאני מאמין שיש עולם הבא שמחכה לי. אני רוצה לדעת האם יש תכלית לעולם הזה! בא עמלק ואומר — כנראה שלא. לא בטוח, אבל יותר מסתבר לי שלא, שכל מה

שמגיע לך. זו השורה התחתונה. כלומר, ה' הוא בסדר, הקב"ה בסדר — יש לך רע? אין כזה דבר צדיק ורע לו! אם רע לך סימן שאתה רשע! אם כן, הספק הזה מתחיל להיות מאד מורכב, הפוך על הפוך. הוא כל כך מאמין בשכר ועונש, שה' פועל בצדק, שאם רע לך — סימן שאתה רשע. זה היפך האמונה, היפך האמונה בתגמול. כתוב בפרקי אבות "אין בידינו לא משלות הרשעים ולא מיסורי הצדיקים", ואדמו"ר הזקן מסביר שכך דווקא בזמן הגלות. מהו זמן הגלות? זמן ההסתרה. כל עוד ש"אותותינו לא ראינו ואין אתנו יודע עד מה" — פסוק בפרק ע"ד בתהלים — לא מבינים את הדבר הזה.

הבנת התגמול — עולם הזה ועולם הבא (או)

סוד הגלגול

איך הפשטנים, כמו רש"י, מסבירים בכל מקום למה באמת יש צדיק ורע לו ורשע וטוב לו? מהי האמונה המבוררת שלנו בסוד התגמול, המשפט-צדק של ה'? כאן נבין את הכפירה של אליפו. התורה — החל מהגמרא, ובמיוחד הפשטנים כמו רש"י — אומרת בכל מקום כזה שאם ה' עושה רע לצדיק המטרה היא לשלם בעולם הזה על מעט העבירות שיש לו. הרי "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", לכל אחד יש קצת חטאים, ורוצים לפרוע ממנו את חטאיו בעולם הזה כדי שיקבל שכר שלם בעולם הבא. אותו דבר ב"רשע וטוב לו" — אין רשע בלי מצוות, "אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרמוך", ויש אחד שה' משלם לו על כל הטוב בעולם הזה כדי שבעולם הבא יקבל את העונש המגיע לו.

הסברא הזו, שאמרנו כרגע, היא לכאורה שכל פשוט מאד. למה אליפו ושאר רעי איוב לא יודעים אותה? כמו הסיפור של הרבי הקודם עם החוקר: החוקר מוציא אקדח, שם אותו בפנים שלו, והרבי "לא קם ולא זע", כמו שכתוב על מרדכי היהודי, לא התפעל בכלל. החוקר מאד התפעל — אתה לא מתרגש מזה?! הרבי אמר לו

יוסף, שכאשר חולק על מישהו אומר "שרא ליה מריה".

מאד מתאים שרב יוסף יאמר "שרא ליה מריה" על מה שלכאורה נגד אמונה במשיח, כי **רב יוסף** שוה **משיח**. אם מישהו בא ואומר "אין משיח לישראל" זה כמו שיאמר 'אין רב יוסף לישראל', אז מאד מתאים שרב יוסף יאמר "שרא ליה מריה" – 'אני קיים, אל תשכח ממני, אני פה'. [רב יוסף אומר "לא תתני... דאיכא אנא".] כן, יש כמה חכמים שאמרו כך על מדות שונות. הוא זה שאמר "ייתי ואחמיניה ואיתיב בטולא דכופתיה דחמריה", לא "בצל שדי" אלא בצל גללי חמורו של משיח. בכל אופן, אם מחלוקת זו כתובה בגמרא צריך להתעמק בה.

"אין מזל לישראל"

יש שני מאמרי חז"ל על אותו משקל – "אין... לישראל". בשניהם המשהו מתחיל ב-מ – רק שנים כאלה בכל חז"ל – "אין מזל לישראל" ו"אין משיח לישראל". כנראה הא בהא תליא. אנו מדמים זאת ל"אין מזל לישראל", שהבעל שם טוב מפרש "אין מזל לישראל".

רוב החכמים מסכימים ש"אין מזל לישראל", אבל לא כולם. זו סוגיא במסכת שבת, בה חמשה חכמים אומרים ש"אין מזל לישראל". הראשון, לפי סדר הגמרא, הוא **רבי יוחנן** – בגימטריא **פורים** – ואחריו רב ושמואל. כל השלשה באותו דור מסכימים, אבל חולקים על חכמים אחרים שאומרים שיש מזל לישראל. רבי יוחנן אומר שאין מזל לישראל, רב אומר שאין מזל לישראל, שמואל אומר שאין מזל לישראל.

אחרי שלשת אלה, בני אותו דור, הגמרא מביאה את החכם הרביעי – רבי עקיבא, הוא כבר תנא. אנחנו צריכים להבין שהמקור של "אין מזל לישראל" הוא רבי עקיבא. מה מקורו? הוא יוצא מעשו. יצחק אוהב את עשו "כי ציד בפיו" – יש בפיו נשמות יקרות מאד, רבי עקיבא ורבי מאיר.

שפירו לך הוא באבע-מעשה'ס. זהו ספק לגבי התכלית, לגבי משיח.

ד. "אין משיח לישראל"

דעת רבי הילל: "אין משיח לישראל"

אמרנו קודם דבר מאד עמוק – אמרנו לגבי שני הספקות הראשונים, אבל נכון גם בספקות הבאים – שגם בתוך הקדושה הספק קיים. אנחנו רוצים בעיקר להדגיש את הספק האחרון, של עמלק בעצמו – הספק של התכלית, "ואחריתו עדי אבד". יש דעה בחז"ל – הדעה של רבי הילל (לא הלל הזקן, אלא חכם אחר שנקרא רבי הילל) – שאומר "אין משיח לישראל". למה הוא אומר כזה דבר? הוא מנמק את עצמו ואומר "שכבר אכלוהו בימי חזקיה" – חזקיה היה משיח, שנחריב היה גוג ומגוג, וכבר אכלו את המשיח, אין יותר משיח.

רבי הילל הוא לא כופר, חס ושלום, הגם שרב יוסף מבקר אותו חריף. לא ברור מתי חי רבי הילל זה – או שחי בדור של רב יוסף, לכן רב יוסף מבקר אותו, או, לפי דעה אחת, הוא חי בדור של רבי, רבינו הקדוש (יש מי שאומר שהוא גם צאצא שלו – יש לגביו כמה דעות). בכל אופן, בא רב יוסף ואומר "שרא ליה מריה לרבי הילל" – שה' יסלח לרבי הילל. מכאן יש כאלה שרוצים לפרש שהוא מתזיק שרבי הילל אמר דברי אפיקורסות, דברי כפירה. לפי הרמב"ם זו ודאי בעיה גדולה, כנגד העיקר ה-יב של הרמב"ם – ככה נשמע על פניו. אבל מסבירים האחרונים¹ שלא זו הכוונה. רב יוסף אומר בש"ס "שרא ליה מריה" נגד גניבא, גם שם חכם, שסתם אומר הלכה שאינו מסכים לה – הלכה פשוטה שלא נאריך בה כרגע. כלומר, מהביטוי "שרא ליה מריה" אין שום הוכחה שמדובר במשהו חמור שהוא כפירה בעיקר – זהו הסגנון של רב

¹ אור שמח על הרמב"ם הלכות תשובה פ"ג ה"ו.

בכל אופן, הוא החמישי, האחרון. אצל כל אחד יש סיפור. מה הסיפור שלו? לפני שהוא נולד הכלדאי – החוזים בכוכבים – אמרו לאמא שלו 'דעי שהבן שיוולד לך יהיה גנב'. היא נורא פחדה, לקחה ללב. מה היא עשתה? מהרגע שהוא נולד היא הקפידה לשים עליו כפה ("דתיהו עלך אימתא דשמיא"). סימן שכפה היא סגולה לא להיות גנב, נראה אם הסגולה הזו מתקיימת... מקור בגמרא. לא כולם אז הלכו עם כפה, משהו מיוחד. כפה היא סגולה שגם אם יש לך מזל להיות גנב – היא שומרת עליך. אחר כך, מאז שהיה ילד קטן, אמרה לו כל יום שיתפלל לה' שישמור אותו מהיצר הרע שלו. היא לא אמרה לו מה היצר הרע שלו, אלא רק אמרה לו שכל יום יתפלל לה' שישמור אותו מיצרו הרע. כך הוא גדל להיות גדול בישראל, מחסידי בבל, חסיד ממש. אבל פעם אחת הוא ישב בפרדס לא שלו והתעמק בלימוד התורה ונפלה לו הכפה בהפתעה ופתאום בא לו יצר הרע מאד חזק – היה שם איזה פרי טעים, בשל, ומתוך יצר הרע הוא קפץ ונגס בפרי.

בכל אופן, רוצים ללמוד ממנו ש"אין מזל לישראל" – איך לומדים מהספור הזה? שעל ידי תפלה ושמירה ראויה, כפי שהתורה אומרת, האדם נצל מהמזל שלו. כלומר, יש לו כח להתגבר ולהטות את המזל. זהו הסיפור האחרון בגמרא של "אין מזל לישראל".

"אין משיח לישראל"

איך הבעל שם טוב מפרש? שהאין הוא המזל לישראל – האין האלקי הוא המזל לישראל. נחזור כעת ל"אין משיח לישראל". קודם כל, מי אומר זאת? קוראים לו רבי הלל. מי הראשון שאומר "אין מזל לישראל"? רבי עקיבא. **רבי הלל ועוד רבי עקיבא** שוה פעמיים **רבי יוחנן** (= **פורים** כנ"ל), הוא הממוצע, הראשון בגמרא שנזכרת דעתו "אין מזל לישראל".

רבי מאיר הוא משיח בכלל. כל ה"אין מזל לישראל" מתחיל (להתגלות) מרבי עקיבא. לפי סדר הגמרא החמישי – כנראה הם גם איזה בירור של חמשה ספקות – הוא רבי נחמן בר יצחק.

"האין מזל לישראל" של רבי נחמן בר יצחק

קצת פלא, כי מאות פעמים בש"ס מופיע רב נחמן בר יצחק – בכינוי רב – אבל יש שבע פעמים בבבלי שכתוב רבי נחמן בר יצחק. "כל רבי מארץ ישראל". לא ראיתי מי שמסביר זאת – מסתמא משהו מתייחס. כאן אחד המקומות שכתוב רבי נחמן בר יצחק. חשבתי שכתוב במקום אחד שהוא נקרא מ"חסידי בבל". יש שיחה של הרבי הרש"ב בתורת שלום שהגדר של חסיד הוא לא אתם חסד אלא **חסד** עם בטול – ה-י של **חסיד** היא מה שיוורד מחכמה לתוך החסד. הרי חסד הוא ענף של החכמה והחכמה היא בטול. מי שהוא איש חסד עם בטול, עם י, הוא חסיד. היות שרב נחמן בר יצחק נקרא "חסידי בבל" מגיעה לו י, כאילו שהוא מארץ ישראל. לא רק כאן, בסוגיא זו, אלא בעוד כמה מקומות – שבעה מקומות בהם כתוב רבי נחמן בר יצחק, בניגוד למאות פעמים רב נחמן בר יצחק. מה חשוב לנו? לדעת לעשות את הגימטריא של השמות: **רבי יוחנן רב שמואל רבי עקיבא רבי נחמן בר יצחק** = 2080 = 10 פעמים **יצחק** ("הכל הולך אחר החיתום")! יש כאן 10 תבות, נמצא שהערך הממוצע של כל תבה = **יצחק**. 2080 הוא המשולש של 64, **דין**, מדתו של יצחק. הערך הממוצע של חמשת השמות הוא 416 (**יצחק יצחק**) = **הלל שמאי**. אם היה כתוב **רב נחמן בר יצחק** אז חמשת השמות היו עולים 2070 = 10 פעמים **אור** (**אין סוף** כו'), היהלום של **מה**. הר"ת = 1242 = 6 פעמים (6 צירופי) **אור** בעוד האוס"ת = 828, 4 פעמים **אור** (סוד חלוקת האות י לשתי אותיות המילוי שלה – **י-וד**).

כתר: ה' עצמו יגאל אותנו

יש חשמל, "עתים חשות עתים ממללות", אז אפשר לדבר. לחיים לחיים. איך רש"י מפרש את דברי רבי הלל בגמרא ש"אין משיח לישראל"? אין להם משיח לישראל – אלא הקדוש ברוך הוא ימלוך בעצמו ויגאלם.

רש"י כותב שלדעת רבי הלל הקב"ה בכבודו ובעצמו יגאל אותנו, הוא יהיה לנו מלך, בלי שליח. המשיח הוא שליח של הקב"ה לגאול את עם ישראל וגם לגלות את ה"תורה חדשה מאתי תצא". אומר רש"י שלדעה זו של "אין משיח לישראל" (בגמרא משפט זה מופיע פעמיים, פעם ראשונה "אין משיח לישראל" ופעם שניה בתוספת "להם", "אין להם משיח לישראל") שכבר לא צריך שליח, שה' כבר יעשה זאת בעצמו. קודם כל, קשור למה שהרבי תמיד היה דורש ש-שליח עם י כחות הנפש שוה משיח – יש קשר בין שליח למשיח, חוץ מהפשט.

פירוש רש"י קשור גם לגמרא בריש פרק שני של קידושין – שאף על פי ש"שלוחו של אדם כמותו", ומוסיף אדמו"ר הזקן בשו"ע ש"כמותו ממש", בכל אופן "מצוה בו יותר מבשלוחו", במיוחד בקידושי אשה. מהי הגאולה? הקב"ה מקדש אותנו, מקדש את כנסת ישראל. אפשר לקדש אותנו על ידי שליח, מלך המשיח, אבל דווקא על קידושין כתוב "מצוה בו יותר מבשלוחו". מצוה שהקב"ה עצמו יקדש אותנו, אף על פי ש"שלוחו של אדם" – אדם העליון – "כמותו ממש". אפשר אפילו לדרוש שכל זמן שהקב"ה נחשב "אדם העליון" מתאים שאותו אדם ימנה שליח, אבל יש בחינה בקב"ה שהוא "לא אדם" – קשור למלחמת עמלק, כפי שקראנו בהפטרות פרשת זכור, "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם", ה"נצח ישראל" של פורים הוא "לא אדם" – ואצלו ודאי "מצוה בו יותר מבשלוחו", לא מתאים שליח שליחות הוא מושג, ענין, של אדם, ענין אנושי –

על דרך פירוש הבעש"ט נאמר שהמשיח הוא אחד שהוא אֵין. כמו שבפרשת תצוה, שקראנו בתורה בשבת האחרונה, פרשת זכור – קשור למחית עמלק, סוד הציץ – אין את השם של משה רבינו, כי משה רבינו חוזר לרשע שלו, הוא אין, לכן שמו לא מופיע, לקיים את הפסוק שאמר על עצמו "מחני נא מספרך". בפרשת תצוה, שלפני פורים, משה הוא אין, אֵין. "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון" – כמו שמשה הוא אין ככה משיח הוא אין.

אם כן, יש כבר פירוש טוב ל"אין משיח לישראל" – הוא המזל שלנו, הוא האין. הוא כל כך בטל כדי לחבר את ה' ועם ישראל. משיח הוא באמצע, הממוצע המחבר בין הקב"ה ועם ישראל – אבל כדי לחבר אותם הוא צריך להיות אין. הוא כמו חוט בין העליון והתחתון, ומה הוא עושה? הוא מושך עצמו הצדה, וככל שהוא זו הצדה הנקודה העליונה והתחתונה מתקרבות, וכשהוא יוצא מן התמונה לגמרי, נעלם מהאופק, הן מתחברות להיות אחד ממש. זהו פירוש אחד, לפי דרך הבעל שם טוב, ל"אין משיח לישראל".

פרצוף פירושי "אין משיח לישראל"

אנחנו רוצים לפתוח את הספרים הקדושים ולראות פרצוף שלם של עשרה פירושים חיוביים של "אין משיח לישראל" – הכל בשביל לתקן את הספק החמישי, הספק של עמלק. הוא אומר "אין משיח לישראל" במובן שאין יעוד ואין יעד בכלל, הכל באבע-מעשה'ס. חלילה וחס, רבי הלל לא התכוון ככה – הוא התכוון משהו אחר. הפירושים האלה, שלקוחים מתוך הספרים הקדושים... [נפל החשמל].

נגנו "פורים פורים פורים לנו", "ויהי בימי אחשורוש".

– מימי חזקיהו ואילך – המשיח בא בזכות התשובה והמעשים הטובים של ישראל, ולא מכח עצמו, הוא מרגיש שהוא בבחינת אֵין. הפירוש הראשון של "אין משיח לישראל" – בה המשיח מתאיין לחלוטין – שייך יחסית למזל העליון שבדיקנא, "נצר חסד לאלפים" (כנ"ל). לעומתו, פירוש זה – של חווית האין ש'ממעטת' את המשיח – הוא בבחינת "מזל תחתון", מזל "ונקה", שבדיקנא (שהוא שרש אור הבינה, ראשית ה'יש', בה נראה פירוש ממש הפוך – כאשר ה'אין' של משיח הבא בזכות תשובה ומעשים טובים הופך להיות ה'יש' של ענינו של משיח – ודוק).

חכמה: "אין צריכין ישראל לתלמודו של משיח"

מה יהיה בחכמה? בחכמה יש פירוש¹ לפי מאמר חז"ל במדרש, מאמר לא כל כך ידוע –

לא היה רק עד חזקיה ומחזקיה ואילך נעשה משיח על ידי ישראל, מכח מצות ומעשים טובים שעושים מזה נברא נשמת משיח. וכשיהיו חס ושלום כולו חייב, אזי יבוא בכח התשובה, ומחמת התשובה ומעשים טובים יש לו כח וממשלה להושיע ישראל. נמצא כי משיח נחשב בעיני עצמו לאין, אף על פי שנשמתו גבוה מאוד, ויודע בעצמו שהוא עתיד להושיע את ישראל, אף על פי כן הוא שפל בעיניו למאוד, מחמת כי יודע בעצמו שהכל בא מכח תשובת ומעשים טובים של ישראל...

¹ אהבת יהונתן להפטרות החדש (תמורת הפטרת ויקהל): דא' בגמ' אין משיח לישראל והרצון בזה דלא יהא מלך על ישראל כדכתיב ה' הוא מלכנו. אלא על הגרים יהיה מלך דכתיב אליו גוים ידרושו ויש להבין הא אין מקבלין גרים לימות המשיח ונראה דהנה יש לומר הטעם דהא דאין מקבלין גרים לימות המשיח לפי שאפשר אין לבם נכון עם ה' ובקרבת הוות ואינו אלא מחמת יראת ישראל וממשלתם. אולם אם אנו יודעין בוודאי שלבם

אדם ממנה שליח, אבל מי שהוא "לא אדם" גם לא ממנה שליח, אלא מקיים "מצוה בו". את הפירוש של רש"י נשים בכתר, הכי גבוה – שלא צריך משיח. רש"י מפרש לפי פשט, ש"אין משיח לישראל" כי באמת לא צריך – הקב"ה יגאל אותנו בעצמו.

דיקנא: "אין משיח לישראל"

הפירוש שאמרנו קודם, על דרך הבעש"ט, ש"אין משיח לישראל" – יותר גבוה או יותר נמוך מפירוש רש"י? טפה יותר נמוך, כי מדובר במשיח בתור אֵין – היות שהוא אין הוא באמת מצליח לחבר את החתן והכלה לגמרי, אבל בכל אופן הוא מתווך ביניהם (סוד התך הנ"ל, שלאחר תיווכו בין מרדכי לאסתר נעלם מן המגלה).

אם הפירוש של רש"י הוא כתר עליון ממש, מהו הפירוש של הבעל שם טוב? "אין מזל לישראל" הוא סוד הדיקנא דאריך, "נצר חסד לאלפים", וגם כאן הפירוש של רש"י הוא כתר עצמו אבל ה"אין משיח לישראל", על דרך "אין מזל לישראל", הוא סוד הדיקנא קדישא, סוד יג מדות הרחמים של ה' המתלבשות בנשמת משיח בסוד "כי מרחמם ינהגם" (כשביל לרחם באמת צריך להיות בבחינת אין).

יש גם מי שמפרש² שהמשיח מצד מהותו אינו תלוי בזכויות של עם ישראל, אך מכיון שבפועל

¹ דברי צדיקים (לרבי דוב-בעריש מאושפיצין) בלקוטים למגלת אסתר (!) ד"ה "כל האומר דבר בשם אומרו":

...ולחבין זאת נקדים גמרא תמוה אשר רבים נלאו למצוא פתח הבנתה, בסנהדרין הלל אמר אין משיח לישראל שכבר אכלוה בימי חזקיה, ופריך ואלא מאן אכיל לה אטו חילק ובילק וכו'. והנה יש להשתומם ולהפליא על גודל קדושתו וחסידותו של הלל איך יאמר דבר זה. אבל באמת בוונתו היתה לדבר אחר ולא כפי פשיטות דבריו, דידוע שמשיח נברא קודם בריאת העולם, והוא נברא בחשיבותו מצד עצמו, לא מצד מעשים טובים של ישראל. וזה

'אליו גוים ידרושו' – בא לקיים את המהפכה הרביעית.

הפירוש הזה שייך לחכמה, לתורה – התורה של מלך המשיח, "אורייתא מחכמה נפקת". יש לו תורה, אבל היא בשביל אומות העולם.

בינה: אין משיח התלוי בתשובה

מה הפירוש של הבינה? כמו שחכמה היא תורה, מה הדבר המקביל בבינה? כמו המצוות התמידיות לעתיד לבוא – המצוה התמידית של החכמה היא "והגית בו יומם ולילה" כפשוטו והמצוה התמידית של הבינה היא "כל ימיו בתשובה". תשובה היא בינה בכל ספר הזוהר. יש פירוש אחד שמסביר ש"אין משיח לישראל"

¹ אור ישראל (קודניץ) על התיקונים כב, ב ד"ה "ומלתא דא תלייא בתיובתא" (מובא בשומר אמונים מאמר הגאולה פ"ט), וזה לשונו:

ועוד נאמר דיש קיצין תלויין אפשר יהיה או לא יהיה והוא (תלוי) בתשובה אם ישובו, אבל הקין האמתי בעתה בוודאי יהיה זה ואינו תלוי, ואפשר שזה שאמר רבי הילל אין משיח לישראל היינו שישראל יעשו תשובה, אבל מודה על קין האמתי שתלוי בעצמו, כמו שכתוב למעני למעני אעשה, ועיין באור החיים בפסוק ושבתם, דוודאי תשובו.

וראה גם בתורת העולה (לרמ"א) ח"א פ"ט:

ובאמת שבפירש זה הוא סוד כוונת רבי הילל שאמר (סנהדרין ג"ח ע"ב) אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו רצה לומר שמצד ישראל לא יבא משיח מאחר שהם חוטאים אך השם יתברך יביא משיח למען שמו הגדול לבל יתחלל בגוים וכמו שאמר הנביא ישעיה (ישעיה נ"ט ט"ז) וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע ותושע לו זרועו וצדקתו היא סמכתהו, ויחזקאל אמר (יחזקאל ל"ז כ"ב כ"ג) כה אמר יי לא למענכם אני עושה וגו' וקדשתי את שמי הגדול וגו'. וזהו אמרו שכבר אכלוהו בימי חזקיהו כמו שאמרו

מאמר מאד חזק, שגם דומה לרבי הלל, כך שאינו "יחידאה" – ש"אין צריכין ישראל לתלמודו של משיח, שנאמר 'אליו גוים ידרושו'". מאמר חז"ל שישראל לא צריכים את התלמוד, את התורה, של מלך המשיח. מי כן צריך? לפי מאמר זה אכן צריך משיח, אבל מי צריך אותו? מי צריך את התלמוד שלו? הגוים, שנאמר "אליו [אל המשיח] גוים ידרשו".

מוסבר בספרים שמשיח יגיר את כל אומות העולם וילמד אותן תורה, מה שאנחנו קוראים "המהפכה הרביעית". שואלים המפרשים שהרי "אין מקבלים גרים לימות המשיח", ומתריצים שכך נאמר רק אם לא יודעים את הכוונה הפנימית שלהם, ויתכן מאד שהם רוצים להתגיייר בגלל גדולת ישראל, או כמו שכתוב במגלת אסתר "ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם". לא מקבלים מי שרוצה להתגיייר מתוך פחד פיזי או מתוך גדולה, אבל משיח, שיש לו רוח הקדש, ידע אם כוונת הגוי שרוצה להתגיייר היא אמיתית וכנה, ואם הכוונה כנה – כפי שרק מלך המשיח יודע (שהרי הוא "מורה ודאין") – הוא כן יגיר את הגוים שינהרו אליו גיור כהלכה. ככה כתוב באחרונים, שכל מה ש"אין מקבלים גרים לימות המשיח" הוא רק כאשר לא ברור מה הכוונה של הגר, או שאנחנו יודעים שכוונתו לא ראויה. אבל מלך המשיח ילמד את כולם תורה, "אליו גוים ידרושו", ויגיר את כולם. זה משיח!

אז מה פירוש "אין משיח לישראל"? "לישראל", פשוטו כמשמעו. מה שרבי הלל התכוון כשאמר "אין משיח לישראל" הוא שישראל לא צריכים משיח, ישראל יסתדרו, אבל הגוים צריכים משיח. פירוש יפהפה, חלק. "אין צריכים ישראל לתלמודו של משיח, שנאמר

ופיהם שוים בהקדוש ברוך הוא מקבלים אותם. וידוע דמשיח יודע מה שבלבו של אדם ולכן יוכל לקבל גרים וגם יהי מלך עליהם.

שאומרים שהוא הפוסק האחרון בעם ישראל שמקובל על כל העדות, על כל עם ישראל. בצעירותו, כשעדיין היה בפרנקפורט, הוא כתב תשובה למי ששאל אותו לגבי עיקרי האמונה. שם הוא כותב מאד חזק שהוא חולק על הרמב"ם בכך שלפי הרמב"ם האמונה בביאת המשיח היא עיקר באמונת ישראל, אחד מ-יג העיקרים, ואומר שצריך לחלק בין עיקר באמונה לבין כל דבר שמי שלא מאמין בו הוא כופר בתורה. הוא אומר שאין הכי נמי – מי שלא מאמין במשיח הוא כופר בתורה, אבל לא צריך לקרוא לאמונה בביאת המשיח אחד מעיקרי האמונה, מה פתאום?! הוא אומר שעיקר הוא כמו יסוד של בנין, שאם אתה משמיט אותו כל הבנין נופל.

שם בלבד. ולדעת המקובלים אין כאן עיקר כי כל קוצים של תורה הם עיקרים מה בין זה לזה. אך העירני תלמידי הרב הגדול מוה' מאיר אב"ד דק"ק אונגוואר נ"י, בתפלת רב טביומי המוזכרת בשל"ה שער האותיות אות א' דף ס' ע"א שם נאמר עם יושר עיקרם שלש עשרה יע"ש, משמע שקבלה קדמונית מימי רב טביומי שיש י"ג עיקרים. אך א"א לי בשום אופן להאמין שיהי נאולתנו אחד מעיקרי הדת, ושאם יפול היסוד תפול החומה חלילה, ושנאמר אלו היו ח"ו חטאינו גורמים שיגרש אותנו גירוש עולם, וכדס"ל לר"ע [סנהדרין ק"י ע"ב] בעשרת השבטים שהם נדחים לעולם, המפני זה רשאים הם לפרוק עול מלכות השמים או לשנות קוצו של יו"ד אפי' מדברי רבנן, חלילה. אנחנו לא נעבוד ה' לאכול פרי הארץ ולשבוע מטובה, לעשות רצונך אלקי חפצתי, ועכ"פ ועל כל אופן עבדי ד' אנחנו יעשה עמנו כרצונו והפצו, ואין זה עיקר ולא יסוד לבנות עליו שום בנין. אך כיון שעיקר יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים, ושם נאמר נאולתנו האחרונה בפי' נצבים ובפי' האזינו כמ"ש רמב"ן שם [ל' א', ל"ב מ/], והרבה מזה בדברי נביאים, אם כן מי שמפקפק על הנאולה הלז הרי כופר בעיקר האמנת התורה והנביאים.

הכוונה שאין את אותו משיח עליו כתוב "אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אינן נגאלין" – מאמר שאדמו"ר הזקן מביא כמה פעמים להלכה, שצריך לעשות תשובה. או שתהיה תשובה מרצון, או שהקב"ה מעמיד מלך קשה כהמן – שבזכות המן נעשה תשובה, "הרע כסא לטוב" – אבל סוף כל סוף צריך לעשות תשובה ואז משיח יבוא.

לפי זה, מה פירוש "אין משיח לישראל"? אם אף פעם לא נעשה תשובה משיח לא יבוא? הגאולה לא תבוא?! הגאולה תבוא גם אם לא נעשה תשובה, כדעת רבי יהושע בגמרא ש"חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו" – הגאולה תבוא בצורה אחרת, בלי תשובה בכלל. לפי פירוש זה הכוונה "אין משיח [של תשובה] לישראל". משיח סתם הוא משיח של תשובה – תוצאה של תשובה, תגובה אלקית לתשובה שלנו, אנחנו עושים תשובה וה' מביא משיח. אבל מה אם לא עושים תשובה? "אין נגאלין" בגאולה של תשובה, אבל לא נכון לומר שלא נגאלים בכלל. יש "בעתה" – "אחישנה" לא. לפי זה, כל תשובה היא בחינה של "אחישנה", אבל "בעתה" תהיה גאולה – לא נקרא משיח אלא משהו אחר. זהו פירוש של תשובה וממילא הוא כנגד הבינה.

עת: משיח אינו עיקר בתורה

התורה אינה עומדת על הגאולה

כעת נגיע לפירוש שכנגד הדעת, לפי תשובה חשובה מאד של החתם סופר¹, שיש כאלה

במסכת שבת (נ"ה ע"א) שבימי חזקיה כבר נשלם זכות אבות...

¹ שו"ת חתם סופר חלק יו"ד תשובה שנו, וזה לשונו שם בתחלת התשובה:

יקרתו הגיעני, ענין הויכוח אם יש י"ג עיקרים או ג' כהר"י אלבו, לא ידעתי שום נפקותא כ"א קריאת

איתו או לא? הרבי אומר שבכל מה שעושים עכשיו, בדור של הגאולה – אנחנו דור אחרון לגלות ודור ראשון של גאולה – צריך לכוון לגאולה. כמו שיש "לשם יחוד" לפני כל מצוה – "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" – אנחנו גם מכוונים להגיע לתכלית, מה שעמלק כופר בו, לעשות דירה בתחתונים ושיבוא משיח ויגלה תורה חדשה, ש"תורת עולם הזה הבל היא בפני תורתו של משיח". כל מה שעושים מכוון למשיח, ובכל אופן אני חושב שאינו חולק על החתם סופר.

[החת"ס הקשה על הרמב"ם, והרבי בטח מחזיק מהרמב"ם]. הרבי לא מאמין ב'עיקרים'. כל התשובה הזו מתחילה מכך שלפי הרמב"ם יש יג עיקרים, לפי ר"י אלכו בספר העיקרים יש שלשה עיקרים, אך לפי המקובלים כל קוץ של אות בתורה הוא עיקר. מסתמא הרבי מחזיק מדעת המקובלים שכל קוץ וקוץ בתורה הוא עיקר, כל קוץ הוא גם קץ ותכלית בפני עצמו. [לכן גם לא אומרים בחב"ד יג עיקרים]. זה סיפור שאנחנו אוהבים לספר: למדתי אצל רב אחד (בעל השו"ת "מבשר טוב"), לא בחב"ד, שפעם נכנס לרבי ושאל אותו קושיא בנוסח "אני מאמין". הוא סיפר לי שהרבי פשוט לא התייחס – רק אמר 'אנחנו לא אומרים זאת', אז אין בכלל מה להקשות ומה לתרץ קושיות על הנוסח. אותו רב היה מאד מאוכזב כמובן מהאי-תשובה הזו, אבל ככה היה המעשה.

בכל אופן, לדעתי לא חייבים לומר שהרבי חולק על החילוק של החתם סופר, אלא אדרבה יש לומר שהוא מסכים אתו. בכל מצב, גם עכשיו, בגלות, אנחנו חייבים לעבוד את ה' מאה אחוז, מלין אחוז. גם כאשר המצוות הן רק ציונים לפי חז"ל, רק סימני דרך כדי שנקיים בגאולה, 'לא מענין אותי' בממד מסוים – צריך לקיים במאה אחוז, המקסימום שאני יכול לעשות ברגע הזה, ואין יותר מזה. לא לחשוב שחסר לי משהו בעבודת ה'.

משהו מאד חזק: הקב"ה יכול לעשות מה שהוא רוצה, לולא מה שכתוב בתורה. אם הקב"ה היה מחליט לגרש אותנו מארץ ישראל בשל חטאינו, "מפני חטאינו גלינו מארצנו" לעולם ועד – ח"ו – לא היינו חייבים בתורה ומצוות מתוך יראה ושמחה?! לא שייך אחד לשני, כך הוא מסביר. גם ללא גאולה – כל התורה קיימת. התשובה הזו מאד חשובה בשביל מה שנקרא ראש ציוני – הוא אומר שהתורה לא תלויה בגאולה, לא עומדת על הגאולה. וממילא, היות שהתורה לא עומדת על הגאולה, הגאולה אינה עיקר באמונה. אבל היות שכתוב בתורה שה' יגאל אותנו, שיבוא משיח, מי שכופר בזה כופר בתורה – זה משהו אחר. מאד כדאי לקרוא את התשובה הזו.

מה היא אומרת לעניננו? אנחנו אומרים שזו הדעת – "אם אין דעת הבדלה מנין". כדי להבין את החילוק שלו – בין עיקר בתורה למה שכתוב בתורה וצריך להאמין בו – נדרשת דעת, זהו בירור של דעת. לפי זה הפירוש של "אין משיח לישראל" היינו שאינו עיקר בדת. יוצא מזה משהו מדהים – רבי הלל, גם אם אינו יחיד הוא מעט, רוב החכמים לא סוברים כמוהו, אבל לפי פירוש זה החתם סופר סובר כמוהו. הוא אומר ש"אין משיח לישראל" הכוונה לא לחשוב שמשיח הוא עיקר בדת. אני חייב להאמין בו, כי כתוב בתורה (ולהאמין בתורה כן עיקר בדת), וחייב גם להתגעגע שיבוא היום – כמו שהרבי אומר – אבל לקבוע שבלי גאולה אין תורה? אדרבא! הוא הראשון שממש מתנגד לתלות. צריך להיות יהודי ירא ושלם בכל מצב, מה שלא יהיה. עוד פעם, זהו "אין משיח לישראל" בדעת – לדעת להבחין בין עיקר בפני עצמו לבין עיקר להאמין בכל מה שכתוב בתורה.

האם הרבי יסכים לתשובת החתם סופר?

לפני שנלך הלאה, לחד, נתבונן: מה שאמרנו בשם החתם סופר הוא באמת עיקר – עיקר בהשקפה. צריך קודם לשאול – הרבי מסכים

בגלות האחרונה – כאלפיים שנה, וכאשר משיח יבוא יהיה טוב בגשמיות (כמו שהרמב"ם כותב בסוף חבורו, "כל המעדינים מצויים כעפר וכו'"), מה שהיום קוראים איכות חיים, איכות חיים בדילוג קוואנטי, הגשמיות הכי טובה, אורך החיים (כמו שכתוב בנביא) וכו'. אומר אותו מפרש שלכל דבר טוב, במיוחד בגשמיות, מתרגלים. כמה זמן נרגיש את השינוי מהגלות לגאולה? זו השאלה כמה זמן ימות המשיח.

פירוש מאד יפה. למה שואלים כמה זמן ימות המשיח? לברר כמה זמן תחזיק מעמד חיות הגאולה, החויה שיצאנו מהחשך לאור גדול – כמו שהפסוק אומר "העם ההלכים בחשך ראו אור גדול", כמה זמן נתפעל? אחר כך יהפוך להיות טבעי. כמו שהרבי אומר שמצב הגאולה הוא הטבע האמתי והגלות היא נס, היא מחוץ לטבע. כאשר נצא מהגלות תהיה תקופת התפעלות, אבל אחר כך כולנו נהפוך להיות חב"דניקים, אָן-התפעלות, בלי להתפעל מהגאולה בכלל, כאילו לא היתה גאולה – הכל טבעי. פירוש מאד מיוחד, פשוט. אחד אומר שחיות הגאולה תחזיק מעמד ארבעים שנה, השני אומר שחיות הגאולה תחזיק מעמד שבעים שנה והשלישי אומר שלשה דורות – עד כאן.

אומר רבי הלל שלא יחזיק מעמד אפילו שניה – "אין משיח לישראל". בשביל רבי הלל במאמר הזה "משיח" הכוונה הרגשת הטוב הגשמי שיביא אתו מלך המשיח. איך הוא אומר דבר

זהו נושא עמוק שצריך הרבה להעמיק בו – לכן שמנו בדעת, בירור הדעת לגבי "אין משיח לישראל".

חסד: ישראל לא יתפעלו משיפור המצב (הגשמי) בימות המשיח

כעת נלך הלאה, לחסד: יש כמה דעות בגמרא כמה זמן ימות המשיח. דעה אחת – ארבעים שנה. דעה שניה – שבעים שנה. דעה שלישית – שלשה דורות. דווקא לדעה השלישית יש פסוק מפורש, מפרק ע"ב בתהלים – "ייראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים", "דור" ועוד שני "דורים", מיעוט רבים שנים, משיח, בנו ונכדו. עד כאן ימות המשיח.

אומר אחד האחרונים¹, אחד המפרשים, שהכוונה היא שאנחנו סבלנו יסורי גלות – רק

¹ יושר לבב בית שני חדר רביעי פ"ב, וזה לשונו:

וכזה יהיה מאי דאמור רבנן בימות המשיח כמה שנים יהיו (סנהדרין דף צ"ט ע"א) דאיכא מאן דאמר מ' שנה ואיכא דאמר ע' וא"ד נ' דורות וא"ד טובא כדאיתא בפרק חלק וירצו לומר דשינוי השלוח והשקט והשמחה שיהיה בימות המשיח מהטילטול והמירוד והעצב של הגלות יהיה כ"כ גדול שיהיה נרגש כל אותן השנים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומשם ואילך שכבר הורגלנו בו לא יהיה חשוב בעינינו כדבר חדש ולכן לא נקראנו עוד בשם ימות המשיח ואתו לאפוקי מדר' הלל דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוה בימי חזקיה כדאיתא בש"ס (סנהדרין דף צ"ח ע"ב) כלומר דס"ל שישראל לא יכירו שנוי ימות המשיח בבואו כי לא תהיה השמחה רבה בו בעניני שיכירו שינוי גדול בין ימי הגלות לימות המשיח על דרך מאי דאמר שמואל (ברכות דף ל"ד ע"ב) אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד שכל השינוי הרב וההבטחה הגדולה והשמחה היתרה וכיוצא שהבטיח הקב"ה לישראל בביאת המשיח, כבר אכלוה בימי חזקיהו שהוא

היה משיח וסנחריב נוג ומנוג אלו לא קטרגה מדת הדין אז כמו שארז"ל ובאותו זמן של סנחריב כשנצול חזקיהו ממנו קאמר ר' הלל שאכלוהו. וראה גם חידושי הר"ן לסנהדרין צט, א (שגם קושר למאמר הקוצב את שנות ימות המשיח ומפרש כי ר' הלל מקצר בימות המשיח לומר שלא יהיו צריכין למלך המשיח לכבוש האומות אלא מיד בצאתם מן הגלות כבוד ה' יראה עליהם ויחיו המתים ויהנו מזיו השכינה... שעיקר הטובה הגופנית היתה בימי חזקיהו).

יסורים. חוזרים לסיפור של "צדיק ורע לו" – שלמשיח יהיה הכי רע בעולם הזה. מי היה בחזו"ל האב-טיפוס של "צדיק ורע לו" וחברו היה אב-טיפוס של "צדיק וטוב לו"? רבה ורב חסדא. כך אומרת הגמרא, שרבה היה צדיק עצום והכל היה לו רע בעולם הזה, וחברו רב חסדא גם היה צדיק גדול והיה לו הכי טוב. הציוור שמתקבל מפרק נג בישיעהו הוא ש"אכן חליגו הוא נשא" וכו' ככלל הפסוקים שם, שהמשיח "מחלל מפשעינו", הוא סובל את כל הסבל שלנו, ובכך הוא מכפר עלינו. אומר פירוש אחד שכוונת רבי הלל "אין משיח לישראל" היא 'אין משיח מיוסר' – הולך על האופי של משיח, כפי שהוא מצטייר בפסוקים של ישעיהו. כל כך למה? כי "כבר אכלוהו בימי חזקיהו" – חזקיהו הוציא את המשיח ידי חובה, הוא נטה למות. משיח מיוסר כבר היה, ולכן כזה משיח – כמו שהעולם מציייר אותו – לא יהיה.

את הפירוש הזה נשים בגבורה, מקום היסורים, הסבל. ברוך ה' שיש אחד שמפרש ככה, שאפשר להסכים איתו, לפסוק כמותו, שמשיח לא צריך לסבול.

תפארת: אין צורך במשיחת המשיח בשמן

אותו מפרש' אומר עוד משהו קצת דומה – כבר בתפארת, הספירה הבאה – שמשיח הוא לשון

כזה, שנהיה חב"דניקים מהרגע הראשון, אָן-התפעלות בכלל? יש הרבה ווארטים בחב"ד, כמו ברמ"ח אותיות, שחב"דניק לא יהיה מופתע גם מתורתו של מלך המשיח – הוא יאמר 'טוב, כעת קורה מה שכתוב בתורה אור ובלקוטי תורה'. כאן הפירוש מדבר על ההטבה הגשמית, "המעדנים מצויים כעפר". לפי רבי הלל ההטבה הזו בגשמיות תקרה עוד לפני ביאת המשיח.

מה היה בחכמה? שישראל לא צריכים משיח בשביל התורה שלו. בחסד הפירוש שישראל לא צריכים את המשיח בשביל ההטבה שלו בגשמיות, הענף של החכמה, כי כבר יהיה קודם. כבר מתחיל להיות מאד מתאים למציאות שלנו עכשיו. לאט-לאט איכות החיים עולה, והיא תמשיך לעלות, ובאיזה שלב יבוא משיח – לא יחדש שום דבר. עבור מי שמענינת אותו איכות חיים לא יהיה שום חידוש, שום התפעלות, גארנישט, "אין משיח לישראל". הפירוש הזה הוא הפירוש של החסד. כלומר, המשיח לא יורגש כחסד (גשמי) בכלל. אולי לגוים כן, אולי לאיזו שכונת עוני של גוים – אבל על ישראל נאמר "לא יהיה כן אביון".

גבורה: "אין משיח [מיוסר] לישראל"

מה הפירוש של הגבורה? יש מי שמפרש^ט שעל משיח כתוב בספר ישעיהו שיסבול הרבה סבל,

שהקב"ה ריחם עליו. וא"כ שוב די ביסורין של חוקי' ואין צריך משיח לסבול עוד יסורין כלל.

שם אות ז (ועל דרך זה פרש שם בעטרת ישועה למועדים יום א' דחנוכה), וזה לשונו:

בש"ם סנהדרין דף צ"ח ע"ב אמר ר' הלל אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו. ודבריו אלה צריכין ביאור, ובפשיטות אין להם מובן דהוי כאילו נותן יד לפושעים שיכפרו ח"ו בביאת משיח, והוא אחד מ"ג עיקרים להאמין בביאת משיח. ולפע"ד נראה לומר כוונה נאותה בדבריו, והוא על פי

^ט עטרת ישועה ליקוטים בסוף ספר שמות אות ח, וזה לשונו:

[ח] עוד י"ל הפירוש בדברי ר' הלל הנ"ל, כי נודע אשר משיח הוא מדוכא מעונותינו ומחולל מפשעינו והוא סובל יסורין עבור ישראל [ע"י סנהדרין צח ע"ב]. וזה פירוש אין משיח לישראל, פי', שלא יצטרך המשיח לסבול חולאים ויסורין עבור ישראל מחמת שכבר אכלוהו בימי חזקיהו, והיינו, כי חוקי' נחלה ביסורין והיתה מכתו אנושה ר"ל עד למות כמ"ש ולא תחי' [מלכים-ב כ א], עד

מלך. המשיחה היא כדי לפאר את המלך. דווקא באותו פרק שכתוב שהוא מיוסר כתוב "לא תאר לו" – הוא לא אחד מפואר. פסוק אחד אומר "מלך ביפיו תחזינה עיניך", שהמלך הוא יפי, הוא הכי יפה. הפסוק שהמשיח הוא מיוסר, "לא תאר לו", ואף על פי כן "ונחמדהו" – "לא תאר לו ולא הדר ונראהו ולא מראה ונחמדהו". משיחת המלך היא לתת לו תואר, יפי, כריזמה כפי שקוראים היום, שכולם ימשכו לכריזמה שלו. אם אני אומר שהמשיח לא צריך משיחה – לא חסרה לו כריזמה, כי כנראה יש לו בעצם, הוא כבר נמשה, הוא לא צריך משיחה חדשה. לכן שמים את הפירוש הזה במקום התפארת. לא צריך את הפעולה המיוחדת לתת לו הדר ותואר של מלך – או כי הוא מכוער, או בדיוק להיפך, כי הוא יפה בלאו הכי, לא צריך את היפי הזה. יש שאומרים – לא דעת כולם – למה אתם עושים מהרבי משיח? הרי הרבי הוא יותר ממשיח! לא חסר לרבי להיות משיח... לא צריך את התואר הזה. "לא תאר לו" – אל תתן לו תארים. המשיח האמתי לא צריך את התואר משיח. זהו תיקון התפארת, "אין משיח לישראל".

יסוד: אין משיח בן יוסף לישראל

לפני שנאמר את הנצח וההוד נאמר את פירוש היסוד: היסוד הוא פירוש של הבן איש חי בבן יהודיע"ק. הבן איש חי הוא פשט – פשט שלו. מה

^ק וזה לשונו:

ומה שאמר עתידין ישראל דאכלי שני משיח. נ"ל בס"ד שני אינו ר"ל שנה ושנות אלא לשון שנים כלומר דאכלי שני משיחים שהם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, שלא יהרג משיח בן יוסף ויאכלו ישראל מטוב ממשלתו, ומקשי רב יוסף פשיטא ומשני לאפוקי מרבי הלל דאמר אין משיח לישראל, משיח בסתם קאי על משיח בן יוסף, וסבר רבי הלל שלא יהנו ישראל אלא ממשיח בן

משוח בשמן המשחה, מושחים את המשיח. לגבי המלכים כתוב – וכך פוסק הרמב"ם – שלא מושחים מלך בן מלך, אלא אם כן יש מחלוקת עליו. כל שכן שאם המלך ירד מגדולתו – כמו שלמשל מסופר על שלמה, שירד מגדולתו ולא יזהה פרק בחייו אשמדאי תפס את מקומו, כאשר הוא חזר, למאן דאמר שחזר – אין צריך למשוח אותו כאשר הוא חוזר. לפירוש זה אין צורך למשוח את המשיח, כי המשיח שיבוא הוא-הוא חזקיהו. זהו המשך מאמר רבי הלל, "שכבר אכלוהו בימי חזקיהו" – הוא-הוא חזקיהו עצמו שחוזר, על פי תורת הגלגול (שלומדים מאיוב, כנ"ל). הוא כבר נמשה, לא צריכים למשוח אותו וממילא "אין משיח לישראל", הוא אחד שלא צריך למשוח.

למה שמנו פירוש זה בתפארת דווקא? הפסוק אומר "מה שמו ומה שם בנו". שמן המשחה בא מחכמה, כל שמן בחכמה, אבל "מה שמו" חוזר ב"מה שם בנו", בתפארת – זהו דין של מלך בן

אמרם ז"ל אין מושחין מלך בן מלך והוריות יא ע"ב], והוא מטעם דמשיחה שנמשה אביו מועיל גם לבנו. והנה מה שנקרא משיח הוא מטעם שנמשה בשמן המשחה. ונודע אשר חזקי' הוא נשמת משיח, (עיין ברש"י ז"ל סנהדרין שם ד"ה אין משיח), והוא יהי' לעתיד. ומעתה הכי פירושו של דברי ר' הלל, אין משיח לישראל, פי', שלא יצטרכו עוד למשוח אותו מחדש, שכבר אכלוהו בימי חזקי' שהוא נשמת משיח, ואם משיחה מועלת מאב לבן מכ"ש אם הוא בעצמו נמשה פעם אחת שוב א"צ משיחה פעם שני'. והוא ע"ד שאמרו ז"ל (שבועות טז.), דאם נימא קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא לא יצטרכו עוד לקדש מחדש, ואפילו גבי עזרא אמרו [שם] לזכר בעלמא הוא דעביד, וא"כ אין הפירוש שלא יבא משיח לישראל ח"ו אלא הפירוש שלא יצטרכו עוד למשוחו פעם שנית מטעם שכבר נמשה חזקי' שהוא משיח והוא יהי' למלך המשיח גם לעתיד.

לישראל? [משיח בן יוסף ועוד משיח בן דוד].
 יפה, "אין משיח לישראל" שוה בדיוק **משיח בן יוסף משיח בן דוד**. זה הפירוש הראשון שעלה לנו, פירוש לפי החשבון, אותו מחשבים עוד לפני שמסתכלים בספרים... הוא אומר "אין משיח לישראל" והכוונה 'אין משיח אחד' – חשבת שיש אחד, ואני אומר שיש שנים. בדיוק ההיפך מהבן איש חי.

איפה יש משהו דומה לזה (גם הפוך), שאומרים שאין דבר בלשון רבים, שיש שנים, אבל לפי האריז"ל יש אחד? כתוב שהמלכות היא "עולמיתא שפירתא דלית לה עינין" – עלמה יפהפיה שאין לה עינים. אני חושב שאין לה עינים בכלל, אבל האריז"ל אומר שאין לה שתי עינים אלא רק עין אחת. אין כאן המקום להסביר את הכוונה – רק דוגמה להגיון הזה.

"אין משיח לישראל" אלא יש שנים, והם כנגד נצח והוד – הזוג העיקרי בספירות, "איהו בנצח, איהו בהוד". מי הזכר ומי הנקבה בין המשיחים? משיח בן יוסף הזכר ומשיח בן דוד הנקבה, אחד בנצח ואחד בהוד. זה פירוש שלא כתוב עדיין – עכשיו כבר כתוב... אבל עד כה לא היה כתוב – הוא "לבר מגופא", נצח והוד הם מתוך לפירושים הכתובים.

[אין יתפרש "שכבר אכלוהו בימי חזקיהו"?]
 עד חזקיהו היה אמור להיות משיח אחד. הרבה פעמים אנחנו מפרשים – אליבא דאמת, שחולקים על רבי הלל – שלפי הרמב"ם בהחלט יכולים להיות שני המשיחים בדמות של איש אחד, שעובר שני שלבים, שלב של בן יוסף ושלב של בן דוד. רבי הלל אומר – אני רוצה שיהיו שנים. את הזכות המיוחדת שיהיה אדם אחד כבר פספסנו – ההזדמנות האחרונה היתה בזמן חזקיהו.

הוא אומר? פשט על פי קבלה, אבל הוא מתייחס אליו כפשט. אנחנו לומדים – מי שלומד פנימיות התורה במיוחד, אבל גם בנגלה, גם בגמרא – שיש שני משיחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. מי שלומד את כתבי האריז"ל, איזה משיח ראוי היה להיות חזקיהו (אלמלא לא אמר שירה ופספס)? הייתי חושב שכצאצא של דוד המלך הוא ראוי להיות משיח בן דוד, אבל לא – אומר האריז"ל בפירוש שחזקיהו היה ראוי להיות משיח בן יוסף. זהו פשט של הבן איש חי, ולפיו מפרש "אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו" – אין יותר משיח בן יוסף, כי חזקיהו היה משיח בן יוסף, ויהיה רק משיח בן דוד. האחרים חולקים עליו, אבל ככה סובר רבי הלל. נשים פירוש זה בספירת היסוד, משיח בן יוסף (שכבר לא צריך אותו).

נצח-הוד: אין משיח אחד לישראל, אלא שני משיחים

מפירוש היסוד נחזור לפירושי הנצח וההוד, שבדיוק להיפך: חוץ מפירוש הדיקנא, שהוא לפי דרך הבעל שם טוב, כל מה שאמרנו הם פירושים כתובים. גם הפירוש שנאמר במלכות כתוב. רק הפירוש הזה הוא חידוש שלנו, מתאים לפורים – זמן של גימטראיות. כמה שוה "אין משיח

דוד, אבל משיח בן יוסף כבר אכלו את טובו וזיוו והדרו בימי חזקיהו שנתגלגל בחזקיהו המלך ע"ה וגם גוג ומגוג נתגלגלו בסנהרוב. ומה שאמר רב יוסף [לקמן צ"מ]. שרא ליה מריה לרבי הלל, מפני שהבין דקאי רבי הלל אכלהו גם על משיח בן דוד, או אפשר דגם רב יוסף הבין בכוונת רבי הלל כדברינו דקאי רק על משיח בן יוסף, ומקשי ליה מפסוק הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא, דמסיים ביה עני ורוכב על חמור, שזה הכתוב מוכרח לפרש אותו על משיח בן יוסף שיבא תחלה קודם משיח בן דוד, וא"כ איך יאמר דאכלהו למשיח בן יוסף בימי חזקיהו.

בורר אסור בשבת לפי סוד. זו אחת המלאכות, אבל לא סתם אחת המלאכות אלא סמל כל המלאכות – יש משהו במלאכת בורר שאסורה בשבת שכוללת את כל המלאכות האסורות בשבת:

כתוב בכתבי האריז"ל שבכל יום מימות החול ספירה אחת מהו"ק – מפרצוף ז"א – יורדת לעולמות התחתונים לברר את בירורי אותה ספירה. כלומר, ביום ראשון יורדת ספירת החסד דאצילות לברר את ניצוצות החסד שיש בעולמות התחתונים. ביום שני של השבוע – גבורה. ביום שלישי – תפארת, אחר כך נצח ביום רביעי ואחר כך הוד ביום חמישי. ביום ששי, ש"כל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", היסוד יורד לברר את הניצוצות ששייכים ליסוד. מה לגבי ספירת המלכות? ספירת המלכות היא שבת, ספירת המלכות היא אשה – אשה לא יורדת לברר בירורים בעולמות התחתונים כי "דרכו של איש לכבוש ואין דרכה של אשה לכבוש". כיבוש הוא ירידה למקום של קרב, של מלחמה, ובאופן כזה להוציא את הניצוץ. אין דרכה של המלכות-האשה לרדת – היא נשארת באצילות וגם עולה באצילות ביום השבת קדש.

אומר ה"שעת רצון" שכך אפשר לפרש "אין משיח לישראל" – משיח הוא מלכות, ואף פעם המלכות לא תתברר, כי במלכות עצמה, בשבת,

מלכות: אין על ישראל לעסוק בבירורי משיח-מלכות הקורים מאליהם

אם כן, נשארה לנו עכשיו רק ספירת המלכות, שבמדה מסוימת הכי עמוקה מהכל. בכל הפירושים לא אמרנו המקור – חוץ מרש"י, והחתם סופר, והבן איש חי, ונצח והוד... – המלכות היא מספר שנקרא "שעת רצון", ספר מהספרים הכי עמוקים בקבלה, ביאור על הזהר לפי האריז"ל ולפי הרש"ש. הוא מסביר² למה

² בפירושו לזהר ח"א עב, ב, וזה לשונו:

וכד יפקון ישראל מן גלותא זמינא האי קשת לאתקשטא בגונוי ככלה דא דמתקשטא לבעלה כו'. פי' ענין זה הוא כי הנה כתב רבינו ז"ל בכמה מקומות בשער אנ"ך פ"ג ובשער התיקון פ"ג ובשער מדומ"ן פ"א שאין ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף בסוד כל הבירורין הנתונים בתוך הקליפות להתברר ועיין מ"ש רבינו ז"ל בשער הצלם. ובחסתלקם כל הבירורין עד לא נותר בהם ניצוץ קמין או יתבטל הקלי' בסוד בלע המות לנצה ואז ובא לציון גואל. ובכאן הבן שואל שאלת החכם לפי מ"ש רבינו ז"ל בשער טעמי המצות פרשת בהר ז"ל, הנה בודאי שאדם צריך סיוע מהעליונים להספיק שדברים אלו יעשו על ידו וגם העליונים צריכין לסיוע התחתונים בסוד תנו עז לאלהים ולכן ביומי החול יורדים העולמות העליונים ומתלבשים למטה כדי לברר ולסייע הז"מ וז"ס היות ו"ק דאצילות יורדות והם מתלבשים בששת ימי המעשה כדי לברר, וכ"ז אין כח רק בז"א לברר שהוא דבורא ולכן הם ששת ימי החול לברר כי ו"ק דז"א הם מתבררים והבוררים כל ימי השבוע, אך ביום ה' שהוא יום השבת נגד מלכות אין כח במלכים לברר כו'. ובזה יתורץ איך אפשר שיום השבת שהוא יום מקודש אין כמוהו יהיה כנגד המלכות התחתונה מכולם וששת ימי המעשה יהיה כנגד הז"א, כי אדרבה כל מי שהוא יותר עליון אינו ירא לרדת למטה ממקומו מה שא"כ במלכות יע"ש.

ולפי"ז נמצא שאין שום בירור נעשה בכל זמן הזה כנגד המלכות והרי זה שתי הפכיים משיח לא יבא עד שיכלו כל הברורין והברורין של המלכות מעולם אינם מתבררים שהרי אין לה יום לעצמה נמצא אין משיח לישראל. התשובה לזה הוא כי אין חיוב מוטל עלינו לברר אלא ברורי הו"ק דז"א מה שפנים אבינו הראשון אבל ברור (המלכות) היא בעצמה תברר אותם אחר שיכלו ברורי זו"ן והוא מ"ש רבינו ז"ל בספר מ"ש ש"ב ח"ג פ"ט ז"ל, אחר שהאריך בסדר ברור וכל זה יהיה עד שיבא המשיח בע"ה.

העסק שלנו וגם לא יקרה, לא יעזור. "אין משיח לישראל" – אין כזה דבר שיבוא משהו ויתקן את המדינה, אין כזה דבר! כי משיח הוא שבת, המלכות היא שבת. אם כן, מה צריכים לעשות כדי שהגאולה תבוא? צריכים לתקן את הלב שלנו, לתקן את המדות, כמו שרבינו סעדיה גאון אומר – שעיקר תכלית בריאת האדם בעולם הזה הוא לתקן את המדות, ואחרי תיקון המידות שלנו המדינה תתברר ממילא²⁷, אבל לא לחשוב שאני יכול לתקן את המדינה בעצמי. משהו יסודי לגמרי, במיוחד אצל כמה שיושבים כאן. מה הם יאמרו? שאני מתנגד בכל תוקף לרבי הלל. אבל לפי ההסבר שלו זו גם קצת התנגדות לכתבי האריז"ל – כבר יותר בעיה...

במקום אחר ה"שעת רצון" גם מביא שכתוב במקום אחד באריז"ל²⁸ שימות המשיח הם האלף השביעי, שבת. הרי "שית אלפי שנין הוי עלמא". אצלנו, אצל הרבי ובכל הפשט, אסור לומר ככה – עכשיו צריך לבוא משיח, חייב לבוא. יש אפילו שיחה אחת של הרבי שלכל היותר משיח צריך לבוא מאה ועשרים שנה לפני סוף האלף הששי, עוד כמה (אמונה) שנים – הכי-הכי מאוחר שיכול להיות "בעתה". למה? כי צריכות להיות, כמו שכתוב בגמרא, לפחות ארבעים שנות ימות המשיח, ואחר כך עוד ארבעים שנה של בית המקדש השלישי, ואחר כך עוד ארבעים שנה של תחית המתים. כל מאה ועשרים שנה, כמו חיי משה רבינו, צריכות להגמר עד סוף האלף הששי – ואז האלף השביעי הוא משהו אחר. אבל יש מקום באריז"ל, חידוש נפלא, שמשמע שהאלף השביעי הוא ימות המשיח – מתאים, כפי שאומר ה"שעת רצון", לפירוש

אסורה מלאכת בורר. יש ניצוצות ששייכים למלכות, וכתוב שמשיח יבוא רק אחרי בירור כל הניצוצות – "עד שיכלו כל הנשמות שבגוף", שהאריז"ל מפרש על בירור כל הניצוצות. מה עם ניצוצות המלכות? הם אף פעם לא יתבררו, כי המלכות לא יורדת בעצמה. זהו הסוד של "אין משיח לישראל". בכל אופן, יש קושיא. אז מה? צריך לברר את הניצוצות של המלכות – אין זה יקרה אם המלכות לא יורדת? הוא אומר שהניצוצות של המלכות מתבררים מעצמם בגמר הבירור של הו"ק, של כל הניצוצות שכנגד הו"ק. כשיגמר בירור חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד, שקצת ממנו קורה כל שבוע, המלכות תתברר מעצמה. זהו עומק הפשט של "אין משיח לישראל" – לא צריך שום פעולה. משיח כאן נקרא "פעולת אדם".

הרבי תמיד הדגיש שהסתיימה עבודת הבירורים. יש עדיין בירורים – אבל אלה בירורים שיבואו ממילא, לא עבודה שלנו. מתאים מאד לפירוש הזה.

אי-הסכמות עם דברי רבי הלל כפירוש

המלכות

אנחנו חולקים על רבי הלל, אומרים תמיד ש"בידי מי מפתח הגאולה?" בידינו, אנחנו צריכים לעשות משהו. לפי פירוש זה אנחנו לא צריכים לעשות שום דבר – כן צריכים לגמור בירור הו"ק, אבל לא לעסוק במלכות. כמו שאמרנו שהבחנת החתם סופר בדעת מאד משמעותית לגבי השקפה, גם כאן יש ענין מאד חשוב – האם מסכימים עם רבי הלל או לא – לגבי השקפה, כי כאן ההשקפה היא שביורר המלכות לא בידינו, אלא רק בירור הו"ק. כמו שהו"ק דאצילות יורדים לברר, כך גם אנחנו שותפים אתם בימות החול – ימי המעשה – בהם גם אנחנו עוסקים בעבודת הבירורים, אבל בשבת לא. מה זה אומר? שאין לנו מה להתעסק עם תיקון מדינת ישראל, תיקון המלכות בכלל – לא

²⁷ פירוש זה מהדהד גם בדברי הרב קוק ב'פינקס אחרון

בבויתק' פסקה ו.

²⁸ לקוטי הש"ס סנהדרין (בביאור מאמר רבי הלל הנידון כאן, שטעה כי האלף השביעי אינו בכלל הימים – עיי"ש).

אין צורך
במשיחת
המשיח

נצח והוד
אין משיח
אחד אלא
מב"י ומב"ד

יסוד
אין משיח בן
יוסף לישראל

מלכות
אין עבודת ישראל לברר בירורי משיח-מלכות
(הקורים מאליהם)

אמרנו שיש כמה דברים בפרצוף שאנחנו
בהחלט יכולים להסכים עם רבי הלל, ויש עדיין
כמה דברים שרוב החכמים חולקים על רבי הלל
— והלכה כנראה לא כמותו. בכל אופן, כל זה
לברר את הספק החמישי-המשיחי של עמלק —
עבודה של ליל פורים. אחר כך כבר ענין אחר,
אבל כעת זו העבודה. לחיים לחיים, פורים
שמח !

שבירור המלכות קורה מעצמו. כל ה"שית אלפי
שנין דהוי עלמא" הוא עבודתנו לברר את הו"ק.
בכל אופן, צריך לטעום מהטעם של השבת עוד
בערב שבת.

סיום הפרצוף

אם כן, בכך סיימנו את הפרצוף של פירושי "אין
משיח לישראל", המקביל ל"אין מזל לישראל":

כתר
הקב"ה גואל
ישראל לא
ע"י שליח

דיקנא
אין משיח
לישראל

בינה
אין משיח
התלוי
בתשובה

דעת
משיח אינו
עיקר בתורה

גבורה
אין משיח
מיוסר
לישראל

חכמה
אין ישראל
זקוקים לתורת
המשיח

חסד
אי-התפעלות
ישראל מימות
המשיח

תפארת

פורים ע"ח - כפ"ח
חמש המלחמות בעמלק
ברית משה-צבי שי' הרשקוביץ

א. רמזי משה-צבי

השביעיין חביבין". החביב מבין יג מדות הרחמים הוא הנקודה האמצעית שלהן, תיקון "ואמת", שעולה **משה-צבי**. לפי הזהר הקדוש והאריז"ל זהו התיקון השביעי, שבדיוק באמצע, ולכן יש את הווארט של המגיד שכל סוד "כל השביעיין חביבין" בעצם מכונן לענין תיקון "ואמת", השביעי-האמצעי מבין יג מדות הרחמים (סוד יום השבת-קדש בין ו ימי החול שלפניו ו-ו ימי החול שאחריו, סוד מילוי האות **ואו**, עם **א** באמצע בין ו ל-ו). לפי הזהר והאריז"ל תיקון "ואמת" הוא סוד אור הפנים ("באור פני מלך חיים"). כמו שבברית מילה יש גילוי אור העטרה, בפנים גופא האור הוא תיקון "ואמת", לכן הברית היא "אות אמת", לגלות תיקון "ואמת".

"אין סוף ברוך הוא" – כח מחית עמלק

מה עוד שוה **משה-צבי**? **אין סוף ברוך הוא** – ביטוי שחוזר הרבה פעמים בחסידות. יש בו יג אותיות (רת"ס **אבא**), ויש לנו הרבה רמזים וסודות בביטוי זה. צריך לצייר אותו בצורת השראה של יג. כאשר עושים את המילה והפריעה ומגלים את העטרה יש גילוי של יג מדות הרחמים. על כך כתוב "גדולה מילה שנכרתו עליה יג בריתות יותר מהתורה שנכרתו עליה ג בריתות". לכן יש נוהגים שבגילוי העטרה בסוף הברית אומרים את יג מדות הרחמים, שאמצען "ואמת", בגימטריא **אין סוף ברוך הוא** (בגימטריא **משה צבי**). יש משהו במשה-צבי שמצביע על האמת – "משה אמת ותורתו אמת". מה מוסיפה ה-ו ב"ואמת"? ב"והוי" חז"ל דורשים "הוא ובית דינו" – מה מוסיפה ה-

משה-צבי – דעת ואמונה

לחיים^א לחיים, פורים שמח. הילד נולד ב-ז' אדר והברית היום בפורים. הרך הנימול נקרא על שם משה רבינו וגם על שם השווער (ה"גבור" שלנו – כפי שהוסבר בשיעור הזכור לטוב על רבי-משפיע-צדיק-גבור^ב, שאבי הרך הנימול מאד אהב. משה רבינו הוא הרבי, נמצא שאצל הרך הנימול נעוץ סופן, מלכות, בתחלתן, חכמה, ודוק).

צבי הוא **משה** באתב"ש – מ מתחלפת ב-י, **ב** ב-ש ו-ה ב-צ, כך **שצבי** הוא מהסוף להתחלה, סוד אור חוזר. האור החוזר עולה עד לכתר. **צבי** בגימטריא **אמונה** ור"ת "צדיק באמונתו יחיה" ("בא חבקוק והעמידן על אחת..."). מהו משה? דעת – הוא הדעת של כללות נשמות עם ישראל. אבל האור החוזר שלו חוזר יותר גבוה מנקודת המוצא של האור הישר – חוזר לרדל"א, אמונה. מבואר בדא"ח שהצבי מקיים את הפסוק "ברח לך אל מקומך", אור חוזר שחוזר לקדמותו ממש, עד לרדל"א.

תיקון "ואמת" – השביעי החביב

כמה עולה יחד **משה-צבי**? תיקון "ואמת", התיקון השביעי של יג תיקוני דיקנא, בחינת "כל

^א נרשם על ידי איתאל גלעד. לא מוגה.

^ב שיעור בדר"ח תמוז ס"ז.

שצריך לפתור. אמש הסברנו מה הם חמשת הספקות, כנגד הדורות מאברהם עד עמלק, שכל חמשת הדורות, **אברהם-יצחק-עשו-אליפז-עמלק**, עולים חמש פעמים **עמלק**, חמש פעמים **ספק** – רמז מובהק ביותר.

הספק כנגד אברהם – בריאה

אמרנו שהספק הראשון, שרש עמלק שבתוך אברהם – הרי עמלק יוצא מאברהם (ומיצחק) – הוא בענין בריאת העולם יש מאין – האם יש בורא לעולם.

הספק כנגד יצחק – השגחה-הנהגה (קבלת

הרמח"ל והגר"א)

הספק השני, שרש עמלק שבתוך יצחק, הוא הספק לגבי ההשגחה, אם יש השגחה בכלל, אם יש השגחה פרטית. אמרנו שיצחק חי עם ההשגחה, יש אנשים שחיים עם ההשגחה, חיים עם ההנהגה, איך שה' מנהיג את העולם. לא אמרנו אתמול בלילה נקודה חשובה – כשאני אומר השגחה, השגחה פרטית, אני חושב על חסידות, על הבעל שם טוב. כשאני אומר הנהגה אני חושב דווקא על קבלת הרמח"ל והגר"א, קבלה של גבורה, של שמאל – מתאים ליצחק אבינו. שם עיקר הקבלה הוא הנהגות, איך בכל דור ודור משתנה ההנהגה – לכן הם מאד קשורים להיסטוריה. ההיסטוריה היא פריסת יריעת ההנהגות של ה'.

ספק עשו – בחירה

אחר כך, הדור השלישי – עשו, אח של יעקב – הוא בירור הספק לגבי הבחירה, גם הבחירה החפשית שלנו וגם מה שה' בוחר בנו, שאנחנו העם הנבחר, כמו שכתוב **"ואהב את יעקב. ואת עשו שנאתי"** (= **"ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה** [שם כל אחד בתחום שלו] **ויהי ערב ויהי בקר יום אחד** [לאחר ההבדלה –

ו של "ואמת"? כנראה את ה"משה אמת] ותורתו אמת". גם הוא אמת וגם התורה שלו אמת, שתי בחינות (התורה של משה היא על דרך הבית דין ביחס לקב"ה. אכן קרח הוא זה שאומר ומודה שמשה אמת ותורתו אמת, היינו הדין, דין-תורה, שנעשה עמו).

אנחנו היום בפורים, והמצוה המיוחדת של פורים היא מחית עמלק. יש הרבה דברים ששויים **עמלק**, "את זה לעמת זה עשה האלהים". הבעל שם טוב אומר ש-**עמלק** בגימטריא **ספק** – כבר אומר שצריך לעשות גימטריאות של **עמלק**. כנראה שכדי למחות אותו צריך לעשות את הגימטריאות שלו, החל מלדעת שהוא בגימטריא **ספק** וכעת וצריך למחות את הספק. איך עושים זאת? על ידי שעונים על כל דבר **"ברוך הוא"** – **"ברוך הוא וברוך שמו"**. **"ברוך הוא"** כלפי האור הנעלם של ה', **"ועבד הלוי [משה רבינו] הוא"** – **"ברוך הוא"** הוא הלעומת-זה של **עמלק**, הכח לקיים את מצות מחית עמלק. כשאני אומר **"אין סוף ברוך הוא"** (= **משה צבי**) אין סוף הוא האור וברוך הוא – או שחושבים על זה או שלא, לא משנה, עד דלא ידע – מוחה את זכר עמלק. ככה כל פעם, הרבה פעמים במשך היום צריך לומר **"ברוך הוא"** – **"ברוך הוא וברוך שמו"** (ברוך לשון המשכה ועמלק, עם מלק, לשון הפרדה והפסקה). **"[ברוך] הוא [וברוך] שמו"** = **משיח** כנודע ("עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד").

אלה שתי גימטריאות ראשונות של השם **משה-צבי**, תיקון **"ואמת"** ו"**אין סוף ברוך הוא"**. במילוי, **משה-צבי** (**מם שין הא צדיק בית יוד**) = **ישראל ישראל** (השם צבי מגלה איך שמשה שקול כנגד כל ישראל). על זה נאמר לחיים.

ב. חמשה ספקות באמונה (חזרה והוספות)

נמשיך משהו מהדברים שנאמרו אמש, בליל פורים, עם קצת הוספות: יש חמשה ספקות

לקראת איזה יעד, אומר לו שכל היעד שלך הוא באבע-מעשה'ס, סיפורי סבתא, לא יהיה אף פעם. לא אמרנו שיש לכך ביטוי פשוט. במתמטיקה נקרא אינפנט-לימיט – גבול ששואף עד אין סוף ולא מגיע אליו אף פעם. אצלנו קוראים לזה "עד ולא עד בכלל" – תתקדם אך לעולם לא תגיע. אינפנט-לימיט יכול להיות גם מספר מוגבל, אבל הצעדים אליו לא מוגבלים ולעולם לא תגיע. אנחנו אומרים שיש "עד ולא עד בכלל" אבל יש גם "עד ועד בכלל". זהו כל החידוש של המשיח, שסוף כל סוף "עד ועד בכלל". לא פשוט בכלל – זהו ספק קיומי, עיקר הספק של עמלק בדור החמישי. לכן אמרנו שחמישי הוא משיחי – דן האם משיח הוא רק חלום, או שפעם באמת יהיה. מזה הגענו לכל האריכות של "אין משיח לישראל".

"ראשית גוים עמלק": קירור האמונה במ"ת –

תכלית יציאת מצרים

לא זוכר אם אמרנו: איך רש"י מסביר מה שכתוב "ראשית גוים עמלק"? אמרנו שעמלק בעיקר מקרר ומטיל ספק לגבי האחרית, אבל מהי "ראשית גוים עמלק"? רש"י כותב שהוא הראשון שהזדווג לעם ישראל אחרי כל הנסים והנפלאות של יציאת מצרים וקריעת ים סוף – "ויבא עמלק", כמו שקראנו בתורה היום.

מה זה? "בהוציאך את העם מארץ מצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה". ליציאת מצרים יש יעד, היא לא הסוף, לא התכליס – התכליס של יציאת מצרים היא קבלת התורה ועשית המשכן. בפירוש כתוב "תעבדון את האלהים על ההר הזה" – התכלית היא מתן תורה בהר סיני. הוא מזדרז מיד אחרי קריעת ים סוף, קופץ לאמבטיה הרותחת – לא אכפת לו שהוא נכווה – העיקר לקרר. מה הוא מקרר? אתם חושבים שעוד מעט אתם מגיעים למתן תורה? באבע-מעשה'ס. מוסר את הנפש לקרר מהיעד – עם כל הנסים של מתן תורה, לא תגיעו אף פעם

אהבת יעקב, אור יום, לעומת שנאת עשו, חשכת לילה – באה המתקה. והיינו מה שבדור שלנו – אומר הרב – עשו כבר מוכן להגאל...").

מאד חזק לומר כזה דבר שהקב"ה מביא לעולם – הוא מביא אותו – שני אחים, שני תאומים, ואחר כך הוא, האב האמתי, אומר שאחד אני אוהב ואחד אני שונא (יש בתורה פרשת בן האהובה ובן השנואה, אך שם יש שתי נשים, אחת אהובה ואחת שנואה, ואילו כאן שני הבנים-התאומים יוצאים מרחם אחד, של האשה האהובה). לא פשוט לומר כזה דבר על הקב"ה.

ספק אליפז – תגמול

אחר כך, הספק הרביעי, הוא לגבי גמול – שכר וענש. הוא כנגד אליפז, קשור לכל ספר איוב שהוא מהאישים העיקריים שם – הרע העיקרי של איוב. כל הדיון שם הוא על גמול, איך ה' משלם שכר וענש לצדיק ולרשע. האם רק בשטחיות, כמו שאליפז טוען שאם אתה רואה שמישהו מתייסר ונענש סימן שהוא רשע. אנחנו לא אומרים ככה – מודים לעצם טענת איוב שיכול להיות "צדיק ורע לו". אך גם איוב לא מבין זאת, וטוען כנגד – מה פתאום! בירור "אין בידינו לא משלות הרשעים ולא מיסורי הצדיקים" – יציאה מספק זה, יציאה מהפלונטר הזה – הוא הבירור הרביעי.

ספק עמלק – תכלית

הספק החמישי, שמטיל עמלק (עצם הספק של עמלק בגימטריא ספק), הוא אם יש תכלית לבריאה. הספק הראשון הוא לגבי עצם הבריאה, האם יש בורא לעולם שברא אותו יש מאין, והספק האחרון – "נעוץ סופן בתחלתן" – הוא האם יש תכליס, תכלית שגם מתיישבת על דעתנו שאנחנו יכולים לצפות לה, לשאוף לה, לנסות לזרו אותה, לעשות כל אשר ביכולתנו לממש אותה. הוא אומר שלא, "אשר קרך בדרך" – הסברנו אתמול שהוא מקרר כאשר אדם בדרך

מכחיש פמליא של מעלה וגם מכחיש מעשה בראשית. יש משהו במלחמה הראשונה – גם נגד התכל'ס, כמו שאמרנו הרגע, אבל יש בה גם פן ובחינה של בריאה יש מאין שגם נגדה עמלק נלחם.

[בתניא מביא הוכחה מקריעת ים סוף על התהוות יש מאין.] גם בשער היחוד והאמונה וגם באגרת הקדש כה, כמעט מעתיק אותו לשון. עיקר ההתבוננות שממחישה בריאת יש מאין היא מקריעת ים סוף, ואז מיד קופץ עמלק לתוך האמבטיה-רותחת כדי לקרר אותה. בכלל, היום במדע יש שמתארים את המפץ הגדול – מה שלדעתם נקרא בריאת העולם, דבר שבעצמו מוטל בספק לגמרי... – ומסבירים שראשית הבריאה מאד חמה, אין סוף חם, אש. בא עמלק ומיד רוצה לקרר – ומצליח. בכל אופן, זו המלחמה הראשונה.

מלחמת הכנעני מלך ערד – תפלה לפי

הנסיבות

המלחמה השניה היא כמו שאמרנו הרגע, "הכנעני מלך ערד", ש'כול' דומה לאיך שהסברנו את הראש של יצחק אבינו. מה בני ישראל אמרו? לא יודעים מי זה, עמלק או כנען, ונתפלל סתם לה' (גם יצחק אבינו החליט בסוף, לאחר הספק שהיה לו, לברך את מי שעומד לפניו, לא משנה מי הוא, כמו שמסביר בעל אור החיים הקדוש).

מלחמת שאול המלך – הזדמנות לגילוי

הבחירה

איך המלחמה השלישית, שהיא המלחמה של שאול המלך, קשורה לבחירה בתוך התכל'ס? [שאול בחיר ה'.] שאול הוא בחיר ה', אך הבעיה שלו שהוא קטן בעיניו – הוא לא הבין שיש לו בחירה חפשית לקיים בדיוק את דבר ה', הוא נכנע, חזר אחורנית ונכנע לעם. ככה הוא התנצל

ליעד. זה גופא קשור ל"ואחריתו עדי אבד" – רוצה (מה"ראשית") למנוע את התכלית, רוצה שלא יהיה ורוצה שלא תאמין שיהיה.

ג. חמש מלחמות עמלק

חמש מלחמות בעמלק

אחרי ההופעה הראשונה של עמלק, בדרך להר סיני, הוא מופיע בסוף הארבעים שנה. איך? הוא מתלבש כמו כנעני. מה מזכיר? חוץ מזה שמזכיר פורים, שהוא בעצמו מתחפש. היה לו קול ולבוש – מזכיר את הסיפור של יעקב שבא לקבל את הברכה. מה הסברנו אתמול? שיצחק זורם עם ההנהגה, עם ההשגחה. גם עם ישראל בפעם השניה – שכנגד היצחק – נוהג כך.

אני חוזר כדי לחדש עוד פרק: יוסי בני שיחי', שישב אתמול לידי, אמר שמן הסתם חמשת הדורות מאברהם עד עמלק, שהם כנגד חמשת הספקות (ששרשם ברדל"א) שפרטנו כנ"ל, הם כנגד חמש המלחמות עם עמלק. יש שתי מלחמות בתורה, בהתחלה ובסוף, ואחר כך יש את הפטרת פרשת זכור, מלחמת שאול בעמלק, אחר כך פורים ובסוף משיח. כתוב שמלחמת עמלק גופא מתרחשת חמש פעמים, כנראה שיש ב"מלחמה להוי' בעמלק מדר דר" אותן חמשה שלבים כמו הדורות וכו'. ובפרט, צריך לומר – משהו מאד נכון – שחמשת השלבים הם חמשת השלבים בתוך הספק האחרון, החמישי, עמלק עצמו, הוא עצמו עובר חמשה שלבים.

מלחמת "אשר קרן בדרך" – נגד הכחשת

הבריאה

כלומר, יש משהו מיוחד במלחמה הראשונה – שמה אומר ליהושע "בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק" – שכנראה יש שם איזה ספק לגבי עצם בריאת העולם יש מאין. רש"י וחז"ל אומרים שמלחמה זו היתה בכשוף – כשוף

כל המגלה היא "ומה הגיע אליהם" – שכל אחד מקבל בסוף מה שמגיע לו. אוי ואבוי, לחיים לחיים. לכן צריך לשתות הרבה בפורים, לא לפול ברוח מתוך מוסר ההשכל של המגלה. אם נהיה "עם מרדכי" – עם מרדכי, עם מסירות הנפש שלו, "לא יכרע ולא ישתחוה" – אז גם לנו יהיה בסדר, גם יגיעו לנו דברים טובים.

כוונת "על הנסים"

אם כבר אמרנו זאת נדבר על כל הנוסח: כתובים שם ארבעה דברים שהם ממש י-ה-ו-ה בסוף. לפני "והשבות לו גמולו בראשו" אומרים ארבעה דברים – "ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו וקלקלת את מחשבתו והשבות לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ", י-ה-ו-ה. איך אני יודע? שני הדברים הראשונים הם מחשבה, "הנסתרת". אחר כך ה-ו היא המוסר השכל, "והשבות לו גמולו בראשו", אבל הבצוע בפועל – אחרי הכלל אומרים תכל'ס מה זאת אומרת – הוא ה תתאה, "ותלו אותו ואת בניו על העץ".

איפה עוד כתוב להפר עצה ולקלקל מחשבה (שני הראשונים, י-ה בנוסח)? ב"אלהי נצור" בסוף כל תפלה אומרים "הפר עצתם וקלקל מחשבתם". נוסח "על הנסים" של פורים קשור ל"אלהי נצור" בסוף תפלת שמו"ע. העצה כאן היא החכמה והמחשבה היא הבינה. יש לאנשים עצה רעה, מח הימין, ויש מחשבות רעות, מח השמאל. לכל אחד, יש עמלק. העצות הרעות מצד אחד באות מה"כליות יועצות", אבל בתוך הראש העצה היא במח ימין והמחשבה במח שמאל. במח ימין צריך להפר את העצה ובמח שמאל צריך לקלקל את המחשבה. אלה י-ה. אחר כך, להשיב גמולו בראשו שייך ללב, ה-ו. כתוב בהרבה מקומות שקוראים לרגש מדות – אחד הפירושים העיקריים – כי דווקא ברגש יש "מדה כנגד מדה". המושג "מדה כנגד מדה" הוא

– אפשר לומר שסתם התנצלות, אבל אפשר לומר שבאמת ככה שנכנע לעם, הוא חזר אחורה (להיסתב אחר הזרם). אבל זה לא הענין שלך – אתה בחיר ה', יש לך בחירה חפשית, צריך להיות נועז לעשות מה שה' אומר.

מלחמת מרדכי ואסתר – גילוי התגמול (מסר)

המגילה

כעת נגיע לרביעי, פורים, "הימים האלה נזכרים ונעשים" – זוכרים את נס פורים כאשר קוראים את המגלה והוא נעשה מחדש בכל דור ודור. יש משהו ברביעי שלגמרי מצטרף לחמישי, כי נעשה מחדש בכל דור – לא כתוב על המלחמות הראשונות. ממנו לומדים לכל התורה כולה ש"נזכרים ונעשים". איך אני יודע שדווקא פורים, בתוך הספק של התכל'ס, קשור לגמול? בנוסח על הנסים כתוב "והשבות לו גמולו בראשו ותלו אותו ואת בניו על העץ".

איך כתוב במגלה? מה המסר של המגלה בסוף? מה המסר הפשוט כאשר קוראים את המגלה? שבסוף כל אחד מקבל מה שמגיע לו. [ככה יעשה לאיש]. זו כל רוח המגלה – למרדכי מגיע לעלות לגדולה ולהיות משנה למלך ומגיע להמן שיתלו אותו על עץ גבוה חמשים אמה, "והשבות לו גמולו בראשו". "ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם" (רש"י: "ומה ראו. עושי המעשים האלו שעשאו. ומה הגיע אליהם. מה ראה אחשוורוש שנשתמש בכלי הקודש ומה הגיע אליהם שבא שטן ורקד ביניהם והרג את ושתי, מה ראה המן שנתקנא במרדכי ומה הגיע אליו שתלו אותו ואת בניו, מה ראה מרדכי שלא יכרע ולא ישתחוה ומה ראתה אסתר שזימנה להמן". מרדכי זכה לעלות לגדולה ואסתר זכתה להיכתב לדורות. "ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם" = ב"פ מרדכי היהודי – מה שהוא זה מה שמגיע לו). כל פסוקי המגלה ברוח זו.

"אחשורוש הוא אחשורוש" – כל אחד מקבל

לפי מהותו

נגנו "ויהי בימי אחשורוש".

חז"ל מלמדים על "אחשורוש הוא אחשורוש" ש"הוא ברשעתו מתחלתו ועד סופו" או "הוא בטפשותו מרשעותו ועד סופו" – מתבקש לדרוש "אחשורוש הוא אחשורוש". לענינו, על פי מה שאמרנו כרגע, "אחשורוש הוא אחשורוש" מגיע לו לפי מהותו. כל אחד הוא ככה, 'איתאיל הוא איתאיל' ("נאם הגבר לאיתאיל לאיתאיל ואַכָּל"), מגיע לו לפי מהותו. נגנו "אכן אתה אל מסתתר".

הפרעת משיח לחמש תכליות: מ"ת, א"י,

מלכות, מנהיגות, משיח

בפעם הראשונה עמלק רצה למנוע מעם ישראל להגיע להר סיני – את התכל'ס של יציאת מצרים. למה בא בפעם השנייה? אתם חושבים שאחרי ארבעים שנה נודדים תגיעו לארץ ישראל, כמו שחשבתם שמיד תגיעו ובסוף נדדתם ארבעים שנה. תדעו לכם שכל הסיפור של ארץ ישראל הוא באבע-מעשה'ס. לכן עמלק בא בסוף.

על זו הדרך, למה הוא בא בפעם השלישית? אתם חושבים שאתם יכולים להיות ככל הגוים, עם מלך, עם מלכות – מלכות שתחזיק מעמד – זה לא יהיה אף פעם, לא שייך לכם. מלכות היא תכל'ס – המלכות לא שייכת לכם. במדה מסוימת הוא הצליח. אבל מה הווארט? הוא הצליח רק ביחס למלכות שאול, אבל בסוף "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם". מהו נצח ישראל? מלכות בית דוד. אמנם המלכות הזו, מלכות שאול, באמת לא תחזיק מעמד, לא תגיע לתכל'ס, אבל המלכות הבאה כן תחזיק מעמד – נגיע למלכות בית דוד.

מה הפעם הרביעית, פורים? [בית המקדש]. באותו זמן היה לפני בנין בית המקדש השני ועמלק-המן רצה למנוע זאת, שדבר זה לא

מנטליות של רגש. לכן "והשבותו לו גמולו בראשו" הוא ה-1. ושוב, התכל'ס היא הבצוע – "ותלו אותו ואת בניו על העץ". ולסיכום:

י	הפרת את עצתו
ה	וקלקלת את מחשבתו
ו	והשבות לו גמולו בראשו
ה	ותלו אותו ואת בניו על העץ

כבר הרווחנו עוד משהו, כוונה ב"על הנסים" – אנחנו כבר אמרנו (יש עוד ברכת המזון), אבל הירושלמים צריכים לזכור זאת טוב כדי להתפלל הערב.

מלחמת משיח – מימוש התכלית

אחרי כל זה, שפורים הוא הספק הרביעי בתוך הספק האחרון, מהו משיח? עכשיו אנחנו בימות המשיח. התכל'ס של התכל'ס. זהו פשט, שעכשיו בא הזמן של "עד ועד בכלל" – צריך לממש את התכל'ס. או שזה באבע-מעשה'ס, משיח וגאולה, או שלא באבע-מעשה'ס, אחד מהשנים. זה הדרור והזמן של המימוש, של התכלית, וממילא זהו הדרור של "ואחריתו עדי אבד". ברגע שנממש את התכל'ס "את רוח הטמאה אעביר מן הארץ", הספק של עמלק, "בלע המות לנצח", הוא הנחש הקדמוני שהביא לעולם את היפך-החיים. כשנגיע לתכל'ס גם "את רוח הטמאה אעביר מן הארץ" וגם "ובלע המות לנצח".

עד כאן השלמה חשובה – איך לראות את חמשת הספקות שלנו בחמש מלחמות עמלק. מתחלק ל-2 ו-3, ובעצם 2-2-1. שתיים בתורה, דווקא כנגד סטרא דקדושה, שבדורות עמלק הם אברהם ויצחק. אלו שבנ"ך הם כבר שאול (בנביאים) ומרדכי ואסתר (בכתובים). במשיח הנבואה בנ"ך, אבל המימוש בפועל ממש צריך להיות עכשיו, הוא ה-1, התכלית הקובעת ברכה לעצמה. לחיים לחיים.

לפורים. עמלק רוצה להכחיש זאת – שאין כזה דבר.

בסוף בסוף נוגע לתכל'ס, המימוש הסופית – שיהיה רבי אחד שבאמת יהיה משיח. הגם שאמרנו אתמול שיש חסידים שאומרים שרבי הוא יותר ממשיח, אבל בכל אופן יהיה איזה רבי שבאמת יהיה משיח, שיגאל את עם ישראל. או שנצטרך לתורה שלו או שלא, כפי הדעות שדברנו אמש, אבל הגויים בטוח צריכים אותו – שיבוא ויגאל את העולם. זו המלחמה האחרונה, בדור שלנו. לחיים לחיים.

בעזרת ה' שכולם ימשיכו כאן לסעוד, בערך עד שקיעה, ואחר כך נמשיך בבית את הסעודה אי"ה.

יתממש לעולם. אבל אפשר לומר עוד יותר – מיהו מרדכי? מה החידוש של מרדכי היהודי? ש"מרדכי בדורו כמשה בדורו" – יש תכל'ס של עם ישראל, שקשורה גם למה שאמרנו אמש בשם החתם סופר, שאומר שגאולה אינה עיקר באמונה, אבל יתכן שגם הוא יודה שעיקר בקיום התורה בכל דור ודור הוא שיהיה משה רבינו בכל דור ודור, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא". אפשר לומר שמלחמת המן הרשע במרדכי היהודי היא שיש פה דמות של משה רבינו, מנהיג, ופתאום הדמות הזו צומחת בדור של גלות – לא יכול להיות! לא יחזיק מעמד. והנה, אנחנו רואים, כמו שדברנו הרבה פעמים, שבכל התנ"ך הדמות העיקרית שהרבי – משה רבינו שבדור – מזדהה איתה, יותר מכולם, היא מרדכי היהודי. העובדה שיש בכל דור רבי קשורה

י"ב אדר ע"ח - כפ"ח

קבלת פנים אביאל-יונה ויהודית שי' ברג

נפעל, שנדבר (מתדבר) מעצמו – עס רעדט-זיך – וככה צריך שהמחשבה תפעל מעצמה. הרי "המחשבה משוטטת תמיד" ואם אדם מזוכך את עצמו כל הזמן יש מחשבות קדושות, מחשבות של בטול, של מה. זה מה שתוך כדי המאמר חושבים על המאמר.

נוסחת החתן והכלה (שלמות כלה)

השמות שלכם – **אביאל-יונה ויהודית** – עולים 550. יש סוג של חן בשם אביאל – **אבי-אל** היינו 13 ו-31, היפוך ספרות. אתה (**אביאל יונה**) **חזק** בגימטריא. **יהודית** היא משולש של **כט**, חצי **חן**. יהודי הוא הגבור של פורים, מרדכי היהודי, ויהודית היא הגבורה של חנוכה – שם שמחבר את חנוכה ופורים, וכעת, ערב פורים, סיום החיבור. יחד אתם 550. נאמר כמה דברים לגבי המספר הזה: ראשית כל, 550 היינו 10 פעמים 55 (משולש 10). כלומר, אם רוצים לפשט, לתת נוסחה, הנוסחה היא n כפול משולש n , שכאן n הוא 10. 10 היינו השכינה-הכלה (**כלה**) = 55, משולש 10, **שכינה** = 385, הפירמידה של 10, 7 פעמים 55, כלומר שיש כאן שלמות פרצוף הכלה במספר זה (10 פעמים כלה כנגד 10 כוחות נפש הכלה).

רחמים רבים – נשר – המתקה – "רחש לבי"

– תקן – נ"ך

יש ווארט מפורסם בחסידות, מרבי נחמן, שעיקר הרחמים צריכים להיות על האשה. מהם רחמים? אמפטיה בלועזית – להרגיש ממש מה שעובר בנפש של השני, להזדהות לגמרי עם

נגנו^x "קול דודי", "שיר השירים", ניגון שלפני מאמר. החתן חזר ד"ה "לכה דודי" תרפ"ט. ניגון שאחרי מאמר.

"במה נחשב הוא" – תקון הבמה ב"ונחנו מה"

של החתן והכלה

נתחיל מהנקודה לקראת סוף המאמר, "במה נחשב הוא" – לא צריך להיות "בְּמָה" אלא "בְּמָה", הבטול של משה רבינו, שאמר פעמיים "מה" – **ב מה** – פעמיים "ונחנו מה". "ונחנו" היינו שנינו – הפשט על משה ואהרן, אבל כאשר הולכים להתחתן היינו החתן והכלה. "ונחנו" מלה של חן (ישר והפוך זהה, לכן לא כתוב 'אנחנו') – גם אותיות חן ("ונחנו" – **ונח מצא חן**). הוא אמר זאת פעמיים, כנגד החתן והכלה. אז ה"במה" – **ב מה** – הופכת להיות **בטול**, אותה גימטריא. בקבלה מספר זה הוא יחוד שם הוי' ושם אהיה, שהם גם החתן והכלה בשרש – י-ה, "שכינה ביניהם", שם הוי' בחכמה (י) ושם אהיה בבינה (ה). זהו תקון הבמה, שתהפוך להיות בטול אמתי, ב-מה.

כתוב "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" – אם לא טוב הוא נחשב כמו בְּמָה, אבל אם טוב הוא גם "נחשב", הוא מ"חושבי שמו". **מה** הוא שם של ה', מילוי שם הוי', ויש ב-מה – שם מה בחכמה ושם מה בתפארת "מה שמו ומה שם בנו". הוא "נחשב", לשון נפעל, כמו "אז נדברו יראי הוי'" שמסתיים "ולחושבי שמו". מפרשים את "נדברו", לשון

^x נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה.

שמחתנו", בו יש ביטוי מאד יפה – **"ככה לא תדע"**. לא זוכר אם היה פעם שיעור עליו.³ הפסוק הוא "ככה לא תדע את מעשה האלהים אשר יעשה את הכל". **"הכל"** אותיות **כלה** ו"ככה לא תדע" ר"ת **כלת**, כמו "כלת משה". **ככה** הוא שם קדוש, שם חשוב מאד אצל הבעל שם טוב, ר"ת "כתר כל הכתרים", אליו מגיעים בפורים בקיום "עד דלא ידע", והוא "ככה לא תדע" – ביטוי מובהק של רדל"א. הבעל שם טוב אומר שבקדושת "כתר" צריך לכוון את השם **ככה**, והפסוק הזה – "ככה – לא תדע" – אומר שאם מכוונים נכון את שם **"ככה"** – ר"ת **כתר כל הכתרים** – זוכים להגיע ל"לא תדע", לרדל"א, להתפשט מהטעם והדעת לגמרי, להגיע לכתר כל הכתרים שהוא למעלה-מעלה מטעם ודעת.

עוד משהו יפה: אם עושים את הר"ת של כל הספירות – כולל הדעת, עיקר החתונה להגיע לשלמות הדעת, "והאדם ידע" – **כתר חכמה** בינה **דעת חסד** גבורה **תפארת נצח** הוד יסוד **מלכות הכל** יחד עולה 550. אתם יחד ר"ת כל הספירות, עם דעת.

מבנה השמות

נתבונן רק במבנה השמות: כמה אותיות יש בשמות שלכם? אביאל – 5, יונה – 4, יהודית – 6. קודם כל, בצירוף יוצר את המלה **הוד** – שתזכו ל"הוד מלכות", אור מקיף על הראש. במאמר שחזרת כתוב על "כבוד חתן" ו"כבוד כלה", "על כל כבוד תפה". "כבוד חתן" הוא ההוד שעל ראש החתן, אהבת החתן לכלה, ו"כבוד כלה" הוא ההוד שעל ראש הכלה, אהבת הכלה לחתן. על שניהם מופיע כבוד ה', השותף השלישי, דווקא בזכות שעל כל אחד יש את ההוד שלו. **הוד** שוה 15, אז אפשר לתרגם גם ל-

השני, וככה להתחבר, לדעת אותו. דעת היא התקשרות והתחברות. אצל חתן וכלה עיקר הסימן של ההתקשרות הוא שבאמת חושבים – שכל הזמן 'נחשב' לו – על הזולת. הבטול הוא בטול האני, וכשאני מבטל את עצמי אני יכול באמת לחשוב עליך, לדאוג לך. המספר שלכם, 550, שוה **רחמים רבים**.

רחמים רבים גם בגימטריא **נשר** – נשר הוא רחמן על בניו. תלמדו יחד רמב"ם, הנשר הגדול. יש את המנהג הלא-רשמי שבשבע ברכות לומדים בסיפורי מעשיות את המעשה של שבעה בעטלרס, בעטלר-בעטלר ביומו. ביום הראשון יש שם את הנשר הגדול – תתחברו אליו.

חוץ מ-**רחמים רבים**, 550 שוה גם השלב השלישי בהכנעה-הבדלה-המתקה, תכלית כל עבודת ה' לפי הבעל שם טוב – **המתקה**. המתקה היא היכולת של האדם – אחרי שגלה את הגרעין הטוב שלו עצמו, בהבדלה – להמתיק את המציאות ואת הזולת באור החזק שלו (אתה **חזק**, אור חזק, כנ"ל).

יש עוד ביטוי שאנחנו מאד אוהבים בתהלים. בהשגחה דברנו על **מה**, ואפשר לומר שהפרק שלכם בתהלים הוא פרק **מה**, שמתחיל **"רחש לבי"** (אחרי "רחש לבי" בא פסיק טעמא ואז ממשיך הכתוב "דבר טוב", נמצא ש"רחש לבי" הוא ביטוי בפני עצמו), הגימטריא שלכם, 550. ממילא זהו גם הפרק שלכם, פרק מאד יפה. מה פירוש "רחש לבי"? ממילא, 'נחשב'. **"רחש לבי"** יש אותיות **חשב**, אבל זו חשיבה פנימית שקורית מעצמה אם הנפש מתוקנת.

בכלל, המלה הכי פשוטה של מספר זה היא **תקן** – כך כותבים 550 באותיות. אם אני רוצה לכתוב הפוך, ך סופית היא 500 במנצפ"ך אז כותבים **נך** – רמז שתלמדו יחד נ"ך...

"ככה לא תדע"

עוד משהו ששייך לפורים: פסוק שמופיע דווקא בסוף קהלת – שקוראים בסוכות, "זמן

³ ראה גם התוועדות ז' אדר ש"ו.

"שיר מרובע" – תוספת עבודת התחתונים

נאמר משהו כללי לגבי 15, י-ה, שהוא המשולש של 5: המשולש של 4 נקרא "שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע", שבעצם כולל את כל עשר הספירות. רק ב-י יש שלמות, לכן כתוב תמיד שי-ה היינו "שלם וחצי" – צריך להוסיף לשלמות של ה-י, 3-2-1, 4, עוד ה, עוד 5. כמו במשולש – לכאורה מספיק משולש עד 4, "שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע" – ומוסיפים עוד שורה של 5, מכח הכלה-האשה. רק אז יש שם קדוש – י לבד אינו שם קדוש, אלא רק י-ה, "שכינה ביניהם".

מה מוסיף ה"שיר מרובע"? צריך לומר שהשורה התחתונה מוסיפה את החדוש של העבודה שלנו בעולם – התכלית לשמה ה' ברא את העולם. 4-3-2-1 ה' נותן, "עשר ספירות בלימה" ממנו, אבל הוא ברא אותנו ונתן לנו בחירה חפשית לעבוד אותו – דווקא בשמחה ("עבדו את ה' בשמחה"), **חמש** היינו **שמח**, "**חמשים**" הם **שמחים**, כל חתונה היא שמחה, אבל בחתונה בערב פורים צריכים להיות מאד שמחים, באופן מיוחד – והיינו סוד השורה החמישית של י-ה. סוד זה בא לידי ביטוי בשמות שלכם, בצורה של משולש 5.

הזכרנו את היחס של יהודי-יהודית: יהודית מתחיל י-ה, וכתוב בקבלה ש-יה במילוי (ע"ב וס"ג, כנגד אבא ואמא, י-ה, "שכינה ביניהם") – **יוד הי** – היינו **יהודי**. גם בשער הפורים בסוד הוי' ליראיו, השער האחרון (שער הנון, עד דלא ידע), יש דרוש שלם על המלה יהודי. שוב, י-ה היינו שכינה ביניהם, כמו שהסברנו על תוספת ה-ה (השורה החמישית, המשיחית) ל-י ("שיר פשוט, שיר כפול, שיר משולש, שיר מרובע", ארבע השורות העליונות שיודרות מן השמים), מה שעלינו לעבוד את ה' בשמחה. יהיה לכם שבע ברכות בפורים – גם שמח מאד.

יה – "זכו שכינה ביניהם", ה-י של איש וה-ה של אשה.

היות שיש י-ה (משולש ה) אותיות בשמות שלכם אפשר לתת לכם צורה גיאומטרית, כמו שאנחנו אוהבים, סמל שאפשר לתלות על הדלת:

		א		
		י	ב	
		ל	א	
		י	נ	ו
		י	ה	ו
		י	ד	ו
		י	ת	ו

הפנות הן מלה פשוטה – אתה – שהיה עליה שיעור לאחרונה. דברנו גם על פסוק של פורים, "אכן אתה אל מסתתר". "אתה" היינו פניה לנוכח – עיקר התפלה. היחס בין האיש והאשה צריך להיות גם כן אני-את ואני-אתה. **אתה** הוא משולש של **כח**, של **יחוד** – כל המספרים מ-א עד **יחוד**, סגולה ליחוד שלם, "לשם יחוד". כשאומרים "לשם יחוד" המלה "**לשם**" היא אותיות **שלם** – נמצא ש"**לשם יחוד**" היינו **יחוד שלם**. בשביל להגיע ליחוד שלם צריך להתחיל מ-א, ומ-א עד **יחוד** עולה **אתה**. מה נשאר? 550 פחות **אתה** עולה 144, גם מספר מאד חשוב, 12 ברבוע. מספר האותיות של "ויכלו", של שבת בראשית – הרבוע הראשון של 12 בתורה, פרשיה שלמה (וכן מספר האהבה ה-12).

550 הוא גם **קדמות**, כמו בביטוי המופיע בתניא, "קדמות השכל", שעוד לפני מוחא סתימאה, ומתחלק כאן ל-**קדם** (144, 12 ברבוע) ו-**ות (אתה)**, 406, 28 (במשולש).

כך מתגלה שבאופן טבעי השמות מתחלקים למשולש ורבוע. בצורה היינו משולש **כח** ורבוע **יב**, אבל רק ראשי השמות שלכם – **איי** (ר"ת אברהם-יצחק-יעקב בכל מקום) – הם משולש 6 ונשאר (אמצעי וסופי תיבות) 529, **תענוג**, 23 ברבוע, מהמספרים הכי אוהבים אצלנו ("כולם אוהבים", אבל יש באופן מיוחד). נמצא שיש שני אופנים שאתם מתחלקים למשולש ורבוע – שלמות של השתלשלות ושלמות של התלבשות – בצורה ובר"ת לעומת שאר האותיות.

”מצוה אחת”

עוד ביטוי ששונה 550 – ”מצוה אחת”. אתם
 ”מצוה אחת”, מצוה לשון צוותא חדא – אפשר
 להחליט כל יום איזו מצוה אתם באותו יום. הרי
 ”מצוה גוררת מצוה”. ה”מצוה אחת” של היום
 גוררת את ה”מצוה אחת” של מחר, בסוד ”כל
 העושה מצוה אחת בעולם הזה (היום), היום
 לעשותם”) מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא
 (מחר, ’ומחר לקבל שכרם’ – ’שכר מצוה
 מצוה’). ו”עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את
 עצמו ואת כל העולם לכף זכות”.

ובפרט – יש ”מצוה אחת” של אחדות הוי’,
 ”הוי’ אלהינו הוי’ אחד”. יש את המצוה
 הראשונה בתורה – ”פרו ורבו”. ”מצוה אחת”
 היא מצוה מיוחדת – ”פרו ורבו” היינו ”מצוה
 רבה” וכך גם פדיון שבויים, שבדור שלנו היינו
 לקרב יהודים, להוציא אותם מהגלות שלהם, גם
 זו ”מצוה אחת”. כנראה יש עוד כמה ”מצוה
 אחת” (כמו מצות ציצית, המצילה מזנות,
 וממילא מחזקת ומקדשת את הקשר בין איש
 לאשה – ”... העבודה שלא ראיתי אשה יפה
 כמותך אלא מצוה אחת ציונו הוי’ אלהינו וציצית
 שמה...”). בכל אופן, אתם ”מצוה אחת” – החל
 מהחופה, כוונה טובה לחופה שכעת אתם ביחד
 הופכים להיות ”מצוה אחת”, לשון צוותא וחבור.
 שיהיה בנין עדי עד, מזל טוב!
 נגנו שני ”אשר ברא”.

אור ל-ד' אדר ע"ח - כפ"ח
עיבוד מזוזה לשמה וסדר המילה

**יום הולדת ר"ל שי' ויסגלס (המשך לברית שמואל-יוסף שי'
ויסגלס)**

עביד". רש"י כותב שהוא מכוון ל"דבר אחר" סתם, לאו דווקא דעת הפוכה. בכל אופן לא נוגע לענינו, אלא הדין הבא: [ומזוזה אינה צריכה עבדה לשמה.

א. עיבוד לשמה במזוזה

רמב"ם: "מזוזה אינה צריכה עבדה לשמה"

יש^א פה הלכה ברמב"ם שכל הראשונים והאחרונים חולקים עליו, לגבי עיבוד עור בהלכות תפילין פ"א הי"א. לאחרונה^ב דברנו, בין שאר הנושאים, על "לשמה" – יש מצוות שצריך "לשמה" ויש שלא, ובתוך ה"לשמה" יש חקירה של אחרוני האחרונים אם זקוקים ל'מחשבה' או די ב'התרצות'. על רקע זה נראה את ההלכה ברמב"ם:

גויל של ספר תורה וקלף של תפילין או של ספר תורה צריך לעבד אותן לשמן ואם עבדן שלא לשמן פסולין לפיכך אם עבדן הגוי פסולין אף על פי שאמרנו לו לעבד עור זה לשם הספר או לשם התפילין שהגוי על דעת עצמו [שאינה לשמה] הוא עושה לא על דעת השוכר אותו לפיכך כל דבר שצריך מעשה לשמו אם עשהו הגוי פסול [כאן יש קצת רמז ש"לשמה" היינו 'מחשבה' ולא די בהסכמה, כי להסכים אולי הוא מסכים – אבל מחשבה לשם קדושת ספר תורה או תפילין אין לו. (לכאורה בגמרא משמע ש"דעת עצמו" היא שאינו מסכים – שיש לו דעה הפוכה.) מקור הדין – כפי שנראה לקמן – הוא בגט, בו כתוב ש"כותי אדעתא דנפשיה קא

**קדושה חמורה וקדושה קלה (שאלת חכמי
לוני"ל לרמב"ם)**

כותב הכסף משנה:

ומזוזה אינה צריכה וכו'. כבר נשאל רבינו על זה מחכמי לוני"ל והשיב וז"ל ילמדנו רבינו מפני מה עור של מזוזה אינו צריך עיבוד לשמה אע"פ שבס"ת ותפילין צריך עיבוד לשמן ונפסלין אם לא נעבד לשמן ואי משום דקרי ליה למזוזה קדושה קלה הא ג"כ קורא לתפילין [של יד] קדושה קלה.

יש כאן מושג "קדושה קלה" לעומת "קדושה חמורה". נחשב את ב' הלשונות: **קדושה קלה** עולה 550 ו-**קדושה חמורה** עולה 674 וביחד 1224 = **ברית ברית**, בברית יש את שתי הקדושות, וכמו שיתבאר.

לפני שנקרא את תשובת הרמב"ם, מה היה אפשר לומר? לפי הראש שלהם, שאם אתה אומר שמצוה היא קדושה קלה וגם תפילין הם קדושה קלה, היה אפשר לומר שכמו שיש חילוק בין קדושה חמורה לקדושה קלה גם בקדושה קלה יש חילוק. לפי זה יש ראש של צווי דינים – קדושה חמורה וקדושה קלה, וראש של דריי דינים – קדושה חמורה ושתי בחינות של קדושה קלה. הראש השני מתאים ל"קדוש קדוש קדוש"

^א נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

^ב שיעור כ"ג שבט ובעיקר סעודת ר"ח אדר.

שזו חובת הגוף תדירה, בספר תורה צריך תמיד לקרוא ותפילין צריך תמיד להניח. עכ"ל.

ומ"ש מפני שלא נשמע וכו' [הוא לא עיקר הטעם]. על מ"ש בסוף ועצמה של מזוזה אינה המצוה הוא סומך דאילו מפני שלא נשמע לחוד לא מכרע מידי דהא תנן אין בין ספרים לתפילין ומזוזות וכו' [דבר אחד, שאינו עיבוד לשמו. לכן כל הראשונים והאחרונים חולקים על הרמב"ם, ממאמר חז"ל זה שאומר שאין שום הבדל.]. [מעבר לכך שהדבר הראשון שכתב לא יכול להיות העיקר, כי הוא נגד מאחז"ל, וגם מה שכתב כעיקר הטעם תמוה: וגם הטענה שמען שעצמה של מזוזה אינה המצוה היא תמוה בעיני דמנין לנו לומר כן כל זמן שלא מצינו בדברי רז"ל חילוק ביניהם [כנראה חוזר לאותו מאמר חז"ל ש"אין בין" בו אין חילוק כזה. את הטיעון הזה אפשר לסתור, שהרי בכל אופן מזוזה תלויה בבית, אבל יוצא מכאן שהכסף משנה לא מסכים כלל עם הרמב"ם].

ירושלמי: תלות עיבוד לשמה ועשית בגדי

כהונה לשמה

כל הסבה שלומדים זאת כי קשור לברית מילה – כפי שנדרוש – וקשור לפרשת השבוע. בפרשה קוראים על עשית בגדי כהונה – שמונה בגדים, שרצינו לדרוש בקשר לברית מילה ולא הספקנו, שמונה בגדי כהונה כנגד שמונת ימי מילה. והנה, כתוב בפירוש בירושלמי שעיבוד מזוזה לשמה ועשית בגדי כהונה לשמה קשורים. השאלה האם צריך לעשות את הבגדים עם כוונה לשמה. לגבי כלי המקדש, כפי שקראנו בשבת תרומה, הרמב"ם פוסק שצריך "לשמה", אבל לגבי בגדי כהונה לא כותב זאת. הרמב"ן חולק עליו, ויש ירושלמי במסכת יומא שתולה משום מה – צריך להבין – את המזוזה והבגדים זב"ז.

רעק"א על השו"ע והגר"א ועוד כותבים שהרמב"ם לא כתב את מקורו האמתי – בתשובה כתב סתם, גם פלא – והמקור הוא בירושלמי

– "קדוש" ראשון עם פסיק טעמא, קדושה חמורה, התקשרות של תפילין של ראש, ושתי מדרגות קדוש אחר כך, קדושה קלה, תפילין של יד ומזוזה.

תשובת הרמב"ם: עיבוד לשמה – חשיבות

וקיום (במה שעצמו המצוה)

בכל אופן, הרמב"ם לא ענה ככה, אלא כפי שכתוב לקמך:

תשובה לא מפני זה אלא מפני שלא נשמע במזוזה עיבוד לשמה והיכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר [אי אפשר לומר מדעתנו משהו שלא כתוב.]. וא"ת מ"ט ס"ת ותפילין צריכין עיבוד לשמן לפי שעצמו של ס"ת ועצמן של תפילין הם המצוה [עוד חילוק מאד חשוב אצל האחרונים, שבלשונם נקרא 'מצוות חיוביות' ו'מצוות קיומיות'. במצוה קיומית אינך חייב מצד עצמך, אלא שאם יש לך בגד של ארבע כנפות – תשים ציצית, אם יש לך בית – תשים מזוזה. תפילין היא מצוה חיובית. הוא מקשר – וצ"ע אם תמיד קשור – שמצוות חיוביות הן מצוות שבגופו, ומזוזה היא מצות הבית. לפיכך הוצרכו לעשות להם חשיבות יתירה ו[מהי החשיבות הזו? ש]הוצרכו לעבדן לשמן [יש כאן חידוש שרק הרמב"ם מסוגל לומר: לפי שיוהר בעיבודן למען יעמדו ימים רבים [משהו תועלתי לגמרי. אם תעשה לשמה תעשה טוב, עם תשומת לב, ואז הוא יעמוד לאורך ימים ושנים טובות. אני דואג ככה לס"ת ותפילין כי הן חשובות, המצוה עצמה, ואיני דואג ככה למזוזה. עצם ההגדרה ש"לשמה" היא כדי שיעמוד ימים רבים – כבר פלא.]

ועצמה של מזוזה אינה המצוה ולא תחשב מצוה אלא מפני שהבית חייב ואם אין בית אין מזוזה אבל ס"ת ותפילין חובה הגוף התדירה [גם לס"ת קורא "חובת הגוף" – כנראה כל מצוה חיובית הוא קורא חובת הגוף, אני כיהודי חייב בה, אבל במזוזה הבית חייב. מוסיף עוד מלה,

והיו הבגדים צריכין עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכין כוונה, ולכן אמר ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה, שיבינו מה שיעשו וכבר אמרו (יומא סט) דמות דיוקנו מנצה לפני בבית מלחמתי.

אפשר להסביר כאן את "לשמן" ו"צריכין כוונה" כמה שהאחרונים קוראים 'הסכמה' (מחשבה סבילה) לעומת 'מחשבה' (מחשבה פעילה) ב"לשמה".

תכלית המקדש – תיקון הדעת בכוונת

"לשמי"

בשבת דברנו על תחלת רש"י בפרשת תרומה, ו"ועשו לי תרומה" – "לי" לשמי" ואחר כך ב"ועשו לי מקדש" כותב שוב ו"ועשו לשמי בית קדושה", פעמיים מסביר "לי" כ"לשמי". לי נשמע מאד שההדגשה של "לי" לשמי" היא ודאי לא רק התרצות, לא מחשבה פסיבית, אלא נשמע ברור כמו "כוונה".

עיקר ההלכות של "לשמה" הן בנוגע לקדשים, קרבנות. יש גם גט ועוד דברים, אבל עיקר החידוש של קדשים – אנחנו רוצים בית מקדש וכו' – שדורשים כוונה. כאשר שוחטים קרבן צריכים לכוון חמשה דברים – כמעט לא אנושי כמה כוונות צריך, כמה שמות "לשמה", לריח, לניחוח, למזבח, לאישים, לה', אפשר לחלק ולומר, בלשון הרמב"ן הנ"ל, שכל שאר הכוונות היינו "לשמה" ואילו הכוונה לה' היא "כוונה" ממש.

מה שהיה נשמע – צריך לבדוק אם יש מקור לזה – שכוונה לשם ה' שונה מכוונות 'לשמן' (מזבח, ריח, ניחוח וכו'). לענ"ד אם הדין של "לשמן" הוא לא ממש לשם ה' אפשר לחקור אם צריך כוונה או שמספיקה התרצות, אבל ברגע ש"ויקחו לי תרומה" ו"ועשו לי מקדש" לא די בהסכמה. זה החילוק בין לשם ה' ממש, שצריך דעת, מחשבה – עטרא דחסדים של הדעת כמו שהסברנו – ולא די בעטרא דגבורות של הדעת,

יומא פ"ג ה"ו. בירושלמי כתוב שאם צריך לעבד מזוזה לשמה כך גם בגדי כהונה ואם לא אז לא – תולה אחד בשני, וצריך להבין מה הקשר. המנחת חינוך במצוה צט – מצות בגדי כהונה – מסביר שהיות שהרמב"ם פוסק כאן שלא צריך לעבד מזוזה לשמה הוא משמיט את ההלכה של כוונה לשמה בבגדי כהונה.

"לשמן" ו"כוונה" בעשיית בגדי כהונה (רמב"ן

עה"ת)

נראה את הרמב"ן. על הפסוק ו"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", הוא אומר משהו חשוב:

לכבוד ולתפארת שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב כחתן יכהן פאר (ישעיה סא י), כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמותן ילבושו המלכים בזמן התורה

אחר כך הוא מאריך לפרט איך כל בגד שייך למלכים. חידוש, כי הכהנים אינם מלכים. הקשר של כהנים ומלכים – ממלכת כהנים – בא לידי ביטוי בלבושים, בגדי כהונה עושים את הכהן מלך. בספר "שלשה כתרים" אנחנו מדברים על ההבחנה בין תפקיד הכהן ותפקיד המלך, כל אחד בתחומו. יש לפעמים חפיפה, אבל כל אחד בתחומו, ויתכן שאפילו חלוקים לפעמים – לא באותו ראש. כאן הוא מאריך שכל הבגדים הם בגדי מלכות, ומזכיר גם "תכלת מרדכי". כותב שהדיוט, אדם פשוט בישראל ובכל מקום, היה פוחד ללבוש תכלת – לבוש תכלת היה כמו מרידה במלכות, רק מלך לובש תכלת. סימן שקשור גם לציצית, שיש מצוה לשים בציצית תכלת (עם כוונה לשמה) – גם בחינת מלכות. מלכות גם שייכת למזוזה, שבגימטריא שם א-דני.

אחרי הכל, שאומר שגם בגדי כהונה הם מלכות, הוא אומר:

ברית מילה: עיבוד העור לשלש קדושות

צריך לצאת לחופה. נאמר רק את הווארט בקיצור: איך הכל קשור לברית מילה? כל ברית מילה היא עיבוד עור – חיתוך, פריעה, מציצה, הכל עור (ערלה מלשון עור כנודע, סוד כתנות עור שלאחר החטא במקום כתנות אור שלפני החטא) – השאלה לאיזו קדושה? מזוזה, תפילין או ס"ת? מה כותבים על הילד? [מסתמא שלשת הדרגות שהתבארו בשיעור]. זה הווארט, אבל לא בדיוק כמו בשיעור אלא שלש דרגות אחרות – "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחפה ולמעשים טובים". תורה היא חינוך, חופה היא חופה ומעשים טובים הם מעשים טובים.

עוד דרוש, שחופה היא ודאי כנגד פריעה. כתוב שבגילוי העטרה – שעל ידי הפריעה – מתגלה שרש נשמת הכלה, "בת פלוני לפלוני". הפריעה קשורה לשירוף – ודאי כנגד החופה. חיתוך הוא להורות ולהבדיל, לחתוך את ההלכה לכאן או לכאן. בלימוד תורה, במיוחד נגלה, חותכים. החיתוך הוא התורה, הפריעה היא החופה והמציצה היא שהמעשים יהיו מעשים טובים – שהכל יהיה נקי, בריבוי מעשים טובים. זה עוד דרוש, סדר אחד. הנר"נ שאמרנו הם סדר אחר.

עיבוד עורות הוא סדר שלישי: עיבוד עורות לשם קדושת תפילין הוא ודאי של בר מצוה, שאז מניח תפילין. קדושת הברית – עיבוד עור – בדרגה של ספר תורה שייכת למלך, שצריך ספר תורה מיוחד, "חתן דומה למלך". הכל קדושת הברית – יש קדושת הברית של הילד, של החינוך, עד הבר-מצוה ולא עד בכלל, שהיא עיבוד עור בדרגה של מזוזה. יש אחר כך שעבוד העור שלו צריך להיות קדוש בקדושת תפילין. יש אחר כך שעבוד העור שלו צריך להיות קדוש בקדושת ספר תורה.³ הרמב"ם אומר שעד בר

הסכמה. ברמב"ן הזה אני מוצא אסמכתא, שמחלק בין "לשמך" ו"כוונה". ה"לשמך" כאן לא לשם ה', אלא לשם קדושת בגדי כהונה. לא לשם משהו אחר, אבל הסכמה לשם דבר המצוה. ב"לשמך" אפשר להגדיר לשם עצם הדבר, לשם תכלית הדבר, יש כמה גדרים ופולולים בענין. כאן מחדש עוד שבשל הכוונה צריך "חכמי לב". היות שעיקר גדר כוונה שייך לקדשים אפשר כאן להבין עוד משהו. אנחנו שואלים למה צריך בית מקדש? משיח צריך לתקן את המדינה, לשנות הכל, אבל למה צריך בית מקדש? אפשר לעשות בית כנסת מאד יפה. כאן יש ווארט מאד חשוב – שלא חושב שמישהו יאמר אותו, אבל יוצא מהנ"ל – שכל ענין הקדשים הוא בשביל לתקן את דעת העובד, דעת מי שמביא קרבן לבית המקדש, לכוון את האדם לה'. כמעט כמו הווארט שאחד הבחורים שאל את הרבי הרש"ב מה לכוון במקוה, והוא אמר לו שכאשר אתה מוריד את החולצה תכוון שכעת אני מוריד את החולצה – שהדעת תהיה מכוונת היטב על מה שאתה עושה, זהו צינור כדי לכוון למה שאתה עושה עבור הקב"ה. זו התכלית של כל עבודת המקדש.

כוונה – במה, למה ומתי?

נחזור: יש מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן האם צריך כוונה לשמה בבגדי כהונה. המנחת חינוך אומר שמחלוקת בירושלמי, שתולה בעיבוד העור למזוזה. בכתובת מזוזה כולם מסכימים שצריכים לכוון. המחלוקת היא בעיבוד העור, האם צריך כוונה כמו בספר תורה.

יש מחלוקת באחרונים מה הדיבור עושה, האם הדיבור מחיל את הקדושה – כך סובר הרדב"ז – או שהדיבור מחיל את ה"לשמה", כדעת ר' חיים. [בתניא כתוב שמספיק לומר בהתחלה.] זו גם שאלה, על זמן המעשה. זה הבדל בין בינוני לצדיק, צדיק מחזיק ראש, עטרא דחסדים, ובינוני לא.

³ תפילין ספר תורה = 1521 = 39, טל, "הוי אחר", ברבוע = זך מילויי שם הוי"ב בה. וביחד עם מזוזה, 65, שם א-דני = 1586 = אנ"י פעמים הוי". תפילין הם

מה למדנו עד כאן? שעיבוד עור מזוזה אם צריך לשמה תלוי בבגדי כהונה אם צריך לעשותם לשמה. הכל קשור לקדושת הברית, כי שמונה בגדי כהונה כנגד שמונת ימי מילה.

[המשך בבית אחרי החתונה.]

בנינו מנוח על עיבוד מזוזה לשמה

לגבי הדין של עיבוד לשמה במזוזה, נראה ברבינו מנוח:

וכתב ה"ר מאיר הלוי [הרמ"ה] בפרק אלו הן הגולין (יא): מיהא שמעינן דמזוזה נמי בעו עיבוד לשמן כתפלין מדקאמר איתקש כל התורה כלה לתפלין, כלומר הוקש שאר התורה לתפלין, דאי אספר תורה גופיה בלחוד קאמר [אם הכוונה היא שרק ספר תורה עצמו – ולא שאר הדברים שבתורה – הוקש לתפלין] לימא הוקש ספר תורה לתפלין, ומהאי מתניתא דמגלה (ה) נמי שמעת לה ע"כ.

ואני אומר דמדקאמר הוקשה כל התורה כלה [לתפלין] וכו' משמע דדווקא כשהיא שלימה [הולך דווקא על ספר תורה, לא על המצוות, וכשהיא שלמה, לאפוקי חומשים, ורק אז:] הוקשה לתפלין דבעינן עבדה לשמה אבל מקצת התורה כגון פרשה אחת מן התורה או שתים כמזוזה [שאינה כל התורה] לא הוקשו לתפלין, דהא קיימא לן [גיטין ס.] תורה התומה ניתנה כלומר שלא [נכתבה] עד סוף ארבעים שנה [לכן משה חכה עד הסוף, שיהיה שלם, כי אחרת היה פרשיות-פרשיות]. והקב"ה אמר לו [למשה רבינו ע"ה כל הפרשיות על פה [עד סוף ארבעים].

עד כאן פירוש שלו להצדיק את הרמב"ם, אבל נגד הרמ"ה, וגם לפרש כך את מאמר "כל התורה" הוא חידוש שלא נראה כך על פי פשט. אחר כך הוא מביא את תשובת הרמב"ם, שגם הכסף משנה מביא.

מצוה, בחינת מזוזה, לא דורשים כוונה לשמה, ומבר מצוה והלאה – תפלין (שאו מצוה שבגופו, מצוה חיובית, כמו שמחלק) – צריך כוונה לשמה, דעת.

היחס למזוזה כקמיע בדעת הרמב"ם

בהגהות מיימוניות כותב משהו אחר, פשט ברמב"ם, שרק נאמר כעת בעל פה: יש מקום אחר שמישהו מתרין את הרמב"ם שיוצא מדברי הרמב"ם שהוא לא כל כך 'אוהב' מזוזה, איך הוא 'מזלזל' במזוזה (לא להצריכה עיבוד לשמה)? חייבים לפתוח שו"ע ולראות הלכה. הלכה לא כמו הרמב"ם, אבל מחלוקת הט"ז והש"ך האם בדיעבד אפשר לשים מזוזה שעיבוד העור לא היה לשמה. הש"ך כותב שבדיעבד כן והט"ז (כחמיו הב"ח) פוסק שלא, והטעם שלהם צריך ללמוד בפנים. בכל אופן, במקום אחר הרמב"ם יורד על אלה שחושבים שמזוזה היא סגולה, חושבים שהיא לעולם הזה.

יש מי שאומר שטעם הרמב"ם להקל במזוזה הוא כי מזוזה היא רק שמירה, לא כס"ת ותפלין, רק קמיע, ולכן לא צריך עיבוד לשמה. ההגהות מיימוניות מתקומם – הרמב"ם צועק על מי שחושב שמזוזה היא קמיע! היה לנו שיעור לפני כחדש על הרמב"ם. מחד הוא יורד על מי שחושב כך, ואומר שאין לו חלק לעולם הבא, אבל מבין טוב שזו המנטליות של העם, עד כדי כך שמחשבה זו נמצאת אי שם גם בתוך התודעה שלו – יש צד אפל שמזוזה היא קמיע, והוא משתדל לשלול אותו. זה הווארט שרוצים לפתח – צריך להסתכל במקור שמאריך בזה, והעיקר סימן רפח בשו"ע י"ד בהלכה זו.

הממוצע המחבר בין מזוזה לספר תורה, שעל כן יש שתי מצוות בתפלין – תפלין של יד היינו קדושה קלה כמו מזוזה ותפלין של ראש קדושה חמורה כמו ספר תורה, ודוק.

הדברים לפני מורי רבינו לא נראו לו דברי רא"מ דאם כן גבי גט נמי ליבעי עיבוד לשמה [גם ג"ש כתיבה-כתיבה]. ונראה לו ראיית רבינו המחבר מדגרסינן פרק הקומץ רבה (לה). אמזוזה יכול יכתבנה על האבנים וכו' [כל אחד מנסה לנחש מה הראיה שלו, אף על פי שבתשובה הוא עצמו כותב. בכל זאת, כותבים אחרים שבאמת ראייתו מהירושלמי. כאן כותב משהו אחר. למה יש בגמרא הו"א שאפשר לכתוב מזוזה על אבן?] הרי שאין צריכין עיבוד לשמה [אבן ודאי לא מעובדת לשמה]. והנה אמר לי שגם דעת רש"י כן [שלא צריך עיבוד לשמה]. שפירש בפרק המוצא תפילין אההיא דתניא ספרים ומזוזות נקחין שלא מן המומחה, וכן פירש בפרק התכלת (מכ"ו). אמנם התוספות חולקים וע"ש.

עיקר הווארט שרצייתי כאן הוא הענין של קמיע, שספר התרומה אומר שהרמב"ם מקיל במזוזה כי היא רק קמיע, וההגה"מ צועק עליו שלפי הרמב"ם מי שחושב כך אין לו חלק לעולם הבא.

מחלוקת הפוסקים באין עור מעובד לשמה

נראה את הדין בשו"ע יו"ד רפח, ה: נראה כי צריכה עיבוד לשמה, לכתחלה. אבל במקום שאם ימתין לעור מעובד לשמה יתבטל מהמצוה, יכתבנה על עור שאינו מעובד, הנמצא, ויקיים המצוה מיד בעוד שמבקש עור מעובד לשמה. [טוב לדיעבד זמני. כן. [אז צריך לגנוז?] זו אחת הדעות כאן, שצריך לגנוז שמישהו אחר לא ימצא וישתמש.

כותב הש"ך:

(ד) לכתחלה. ודעת רוב הפוסקים נראה דאפי" דיעבד פסולה בעור שאינו מעובד לשמה וכ"פ הב"ח ועכ"פ נראה באם ימתין לעור מעובד לשמה תבטל המצוה יקבענה בלא ברכה [מהשו"ע משמע שיקבע אפילו בברכה, והחידוש כאן שלא בברכה]. דכדאי הם הרמב"ם וסייעתו

הגהות מימוניות: לא יתכן שהרמב"ם מקל במזוזה בהיותה קמיע (כדברי בעל התרומה)

בעיקר רצייתי שנראה את דברי ההגהות מימוניות:

הא לך לשון ספר התרומה (בסימניו סי' קצב) ושמעתי משם הרב רבי משה בר' מימון דמזוזה אינה צריכה עיבוד לשמה ולא איתמר אלא גבי ספר תורה ותפילין ואומר הטעם דמזוזה אינה לחובת גופו כי אם לשומרו מן המזיקין [ככה הוא מסביר את דברי הרמב"ם בתשובה על מצוה שהיא חובת הגוף לעומת מצוה קיומית]. ואין לסמוך על דבר זה בלא ראייה [אי אפשר לסמוך על הטעם הזה, שמזוזה היא רק בשביל קמיע ולכן קלה יותר], שהרי מזוזה חמורה להצריכה שרשומי מה שאין כן בתפילין עכ"ל [של ספר התרומה].

[אומר על דבריו ההגה"מ:] ולא עלה טעם זה על לבו של רבינו משה [ח"ו] לומר שככה חשב הרמב"ם. [כאשר תמצא לקמן בפרק ה' בהלכה ד' איך כתב על אותם שמחשבין שמזוזה היא לצורך שמירה והנאת העולם הזה שהם בכלל מי שאין לו חלק לעולם הבא.

ובספר המצוות [הסמ"ג] [דק"ו ע"ב] כתב שנראה לו ראייתו מהא דפרק קמא דמגילה (טז:) דאמרינן מגילה צריכה שרשומי כאמתות של תורה פירוש מזוזה שיש בה אמתות מלכות שמים, ומדאמר רבי יוחנן (שם יט:) הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים יצא משמע דאינה צריכה עיבוד לשמה והוא הדין למזוזה שהוקשה לה עכ"ל.

[אומר ההגה"מ שגם זה לא נכון:] והא ליתא דהא אדרבא רבינו משה מפרש אמתות של תורה פירוש ספר תורה כבסמוך בהגה"ה שבהלכה י"ב.

ורא"מ (סי' ה) כתב דמזוזה צריכה עיבוד לשמה דכי היכי דילפינן [מנחות לב:] כתיבה כתיבה מס"ת לפוסלה כאגרת הכי נמי גמרינן לפוסלה בעיבוד שלא לשמה כס"ת. וכשהרצייתי

סגולת המזוזה כקמיע מזרזת למצוא מזוזה

מהודרת

ערוך השלחן פוסק כדעת הט"ז בלי להזכיר את הש"ך בכלל. צריך להתבונן כאן ולעשות ניתוח נפשי מה יכול להיות לטובת הש"ך והמחבר. הרי סברת הט"ז היא סברה טובה. נחזור לקמיע, אני אומר הפוך – אם רק היתה מצוה, ונותנים לו לשים מזוזה לא כשרה בינתים, אני באמת חושד שהוא יתעצל. אבל אם זה קמיע, סגולה לשמירה, פרוטקשן, ואני אומר שישים בלי ברכה – אז מובן לו שלא בטוח יעזור – אני כבר סומך עליו שיודרו למצוא מזוזה כשרה. היות שאדם קרוב אצל עצמו, אצל היצר הרע שלו, התפיסה של קמיע יכולה להכריע כמו הש"ך. הוא לא יאמר כזה דבר מן הסתם. מה הרבי אומר? שכן שמירה. [יש שיחה של הרב¹ שמסביר כך גם לפי הרמב"ם]. כך רצינו לומר, הרי הרמב"ם ידו-פרצופי לגמרי² – יכול לומר שאין לך חלק לעולם הבא, ומצד שני יכול לומר שיש בזה גם שמירה.

סגולה יחד עם מצוה שייכת למלכות, וממילא הדין שייך לעמך, לציבור הכללי (וכידוע הרמז: **צבור** – צדיקים בינונים ורשעים). לכן האמור כאן שייך למזוזה ושייך לבגדי כהונה שהם דין של מלכות וגם שייך לברית מילה, שמחד היא יסוד ומצד שני גילוי העטרה, שרש המלכות. מה הרמז הכי פשוט שמזוזה היא אכן סגולה? **"מזוזה"** אותיות **זז-מות** כמו שכתוב בזהר. [יש גם עם אונקלוס, והמתנה של רבי לארטובן]. בהקבלת עשרת המבצעים של הרבי לספירות מבצע מזוזה במלכות. תפילין בבינה, תורה בחכמה, צדקה ביסוד.

לסמוך עליהם בשעת הדחק [כמו שאומרים על רשב"י]. דלא כמ"ש הב"ח דלא יקבענה כלל אלא יקבענה שם וישתדל להמציא אהרת כשרה [אני סומך עליך – בינתים שים בלא ברכה, ותודרו לחפש. (בדרך כלל אומרים שאם משהו מועיל בדיעבד סימן שזה עיקר הדין, ו"שעת הדחק בדיעבד דמי". כאן דין מיוחד). כן, דין מיוחד לכבוד הרמב"ם. (כנראה לכבוד הרמב"ם אבל לא מטעמו, אלא שבינתים יהיה איזה קמיע...)] בדיוק.

נראה את הט"ז:

(ב) אבל במקום בו. כ' כן לפי שהרמב"ם לא מצריך עיבוד לשמה גבי מזוזה כלל לפי שאינה חובת הגוף כמו תפילין וס"ת ושאר הפוסקים לא סוברים כן אלא הוה כמותן וממילא [לשיטתם]. אפי' בדיעבד פסולה בלא עיבוד לשמה וסמך בעל הש"ע על הרמב"ם בשעת הדחק ופשוט הוא שלא יברך על אותה מזוזה [החידוש של הש"ך פשוט לו גם בדעת המחבר]. ובב"מ הקשה על הרמב"ם מהא דתנן אין בין ס"ת לתפילין ומזוזה כו' ובמס' מנחות (דף ל"ב) מקשים התוס' על כתיבת התפילין ומזוזה דשניהם בגויל [פסולים] ומה שתירצו שם שייך לתרין גם כאן ע"ש.

וב' מו"ח [הב"ח] ז"ל שאע"פ שאין לו מזוזה כשרה יניה כך בלא מזוזה הפסולה הזאת שנעשית מקלף שלא עובד לשמה דשמא יתעצל אח"כ מלבקש אחר כשרה [אם תרשה לו לשים מזוזה פסולה מי ערב לך שיחפש אחר כך כשרה? יאמר שגם זו טובה. לכן עדיף שלא ישים בכלל]. ומביא ראיה מירושלמי מביאו ב"י בא"ח סי' קמ"ג דאין קורין בחומשין בצבור מגו דנפשין עגומין זבין להו תורה [מעיקר הדין היה מותר, אבל רוצים לעשות שנפיש האנשים תהיה עגומה עליהם ומתוך כך יודרו לקנות ספר תורה כשר]. פי' כל עוד שנפשינו עגומה שנאסר לקרות בחומש יקנו תורה וה"נ כן הוא [כך מסביר את סברת חמיו הב"ח].

¹ לקו"ש ח"ט עמ' 121 ואילך.

² ראה באריכות בשיעור מוצאי כ' טבת ש"ז פ"ב.

משא"כ מילת גר סתמה לאו לשמה שהגוי לא עומד למילה).

ניש הערה של הרבי בלקו"ש חי"ט עמ' 203 ממלוא הרועים שבמצוה שהתכלית היא התוצאה גם למאן דאמר "מצוות צריכות כוונה" אין צריך. נכון, יש כאן סוגיות קשורות. עוד לא התחלנו לדבר באריכות על הסוגיא של מצוות צריכות כוונה. השאלה האם "כוונה" ו"לשמה" אותו דבר. ראינו ברמב"ן עה"ת לגבי בגדי כהונה בפרשת השבוע ש"לשמן" ו"כוונה" הם שני דברים (ושם אין "כוונה" הכוונה של מצות צריכות כוונה אם לאו, אלא כוונה עליונה, וכמו שנסביר עוד אי"ה¹).

ב. סדר המילה

"כשם שנכנס לברית" בין מילה לפריעה

תביאו סידור ונסתכל בסדר המילה. המוהל צריך לעשות שלש פעולות – מילה, פריעה, מציצה – והקהל אומרים "כשם שנכנס לברית...", פעם חשבתי שעדיף לחכות לסיום ולא לומר באמצע הפעולות, אבל אדמו"ר הזקן אומר דווקא לומר באמצע:

המוהל מברך:

ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה.

אבי הבן מברך בין מילה לפריעה [המוהלים בדרך כלל עושים סימן שהאבא מיד יאמר, אבל לא מסבירים לו מראש שצריך לברך דווקא בין מילה לפריעה. (אבל אם עושים מילה ופריעה הכל יחד מסובך). אפילו אם פועלים יחד, הוא עושה עוד משהו אחר כך. יש אבא ששוהה, לא יודע שצריך להזדרז. (מכיון שאי אפשר לצמצם בדיוק אומרים לאבא לומר מיד.) צריך לחפש אם זה טעמו, היות שאומר ברכה "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו" שיהיה "עובר לעשייתך" לגבי

דין "לשמה" בגט ובמילה ופסול עובד כוכבים נראה את הסוגיא של "לשמה" בגיטין כב, ב (ואילן):

משנה הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שומה וקטן האשה כותבת את גיטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמו: גמרא והא לאו בני דיעה נינהו אמר רב הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו אמר ליה רב נחמן אלא מעתה עובד כוכבים וישראל עומד על גביו הכי נמי דכשר וכי תימא הכי נמי והתניא עובד כוכבים פסול עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה עבד.
וברש"י:

לדעתיה דנפשיה עבד – דהא גדול הוא ויש בו דעת [גדר יפה של דעת – שיכול להתנגד למה שאומרים לו]. ואע"פ שזה אומר לו כן שמא הוא נמר בלבו לשם אחר אבל קטן אין בו דעת אלא למה שזה מצווהו.

ובתוספות:

עובד כוכבים לדעתיה דנפשיה קעביד – תימא לר"י דבפ' אין מעמידין (ע"ז דף כז.) בעי רבי יהודה מילה לשמה ואפ"ה קתני ימול ארמאי ולא אמר דלדעתיה דנפשיה קא עביד ואומר ר"י דהא דאמר דלדעתיה דנפשיה עביד היינו שעושה סתם ונבי גט סתם לאו לשמה קאי כדאמר בריש זבחים (דף כ:): משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת אבל מילה סתמא לשמה קיימא [כשחותכים את הערלה הסתם הוא לשמה]. כדאמר בזבחים סתמן לשמן קיימי.

זו סוגיא שלמה בדין של "לשמה", אם "סתם" נחשב "לשמה" או לא – נוגע לסוגיא של מחשבה לעומת התרצות, ובכל דין לעצמו. עיקר החילוק אליבא דתוס' (ושאר ראשונים) האם הדבר מצד עצמו עומד לשם כך (או סתמא לשמה). "סתם אשה לאו לגירושין עומדת" ואילו סתם תינוק עומד למילה ("מילה סתמא לשמה קיימא", והיינו מילת יהודי, שהוא מהול בעצם,

¹ ראה לקמן בסעודה פורים.

אחרי המילה, ואז "כן יכנס לתורה" יכול ללכת על הפריעה...

שבע הוראות בסדר המלה כנגד הז"ת

אם מדייקים באדמו"ר הזקן כאן, יש לו שבע הוראות בסדר המילה, שאפשר לכוון מאד יפה לפי הספירות. בנישואין, למשל, יש ארבע הוראות. בסדר המילה יש שבעה דברים. בפדיון הבן יש חמש. הכי מושלם כאן, שבע הוראות: חסד: כשמביאין את הילד [מענין שלתינוק קוראים ילד, עוד לפני הברית, וגם אחרי. בסוף מופיע "תינוק", "ונותנים לתינוק לשתות מכוס הברכה" – שם זה תינוק אחר... ילד הוא הנולד ותינוק הוא תינוק של בית רבן, יותר גדול מילד.] לבית הכנסת אומרים: ברוך הבא.

זו הוראה של "חסד לאברהם", ברוך, "והיה ברכה". אחר כך יש עוד פסוקים שאומרים. גבורה: וכשמניחין את הילד על הכסא של אליהו יאמר המוהל:

זה הכסא של אליהו וזכור לטוב...

אליהו הוא פינחס – שמוזכר קודם בפסוקים שאומרים כשהילד נכנס – ולו יש דינים, שייך לגבורה.

תפארת: המוהל מברך: ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה.

נצח (ברא כרעא דאבוה): אבי הבן מברך בין מילה לפריעה.

הוד (תיכף לנצח, ממש נצח והוד, אבי הבן אומר והעומדים עונים): והעומדים שם עונים.

חשבותי: האם הם צריכים להפסיק ולומר אמן על הברכה שלו? פשוט שכן, אבל איך שהוא כותב אפשר להבין שזו עניית אמן, המענה שלהם לברכה שלו.

יסוד: ואחר שנעשה החיתוך כראוי, ימהר לעשות הפריעה והמציצה, ונוטל את הכוס ומברך.

פריעה לפחות¹. שייך לחקירה של הרוגאטשובר, האם הפריעה היא גמר המצוה, או מצוה בפני עצמה – בין כך ובין כך לברך קודם יש בזה משום עובר לעשייתן. שלא יאמר אחרי שכבר נעשה.]:

ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. והעומדים שם עונים [מתי? מיד לאחר ברכת האב.]:

כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולתורה ולמעשים טובים.

[וכותב אחר כך:]: ואחר שנעשה החיתוך כראוי, ימהר לעשות הפריעה והמציצה, ונוטל את הכוס ומברך:

ברוך אתה הוי' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

משמע כאן שגם ה"כשם שנכנס" הוא לפני הפריעה והמציצה. מוהל קצת עצלן, שנותן גם לאבא לומר את הברכה וגם לקהל לומר "כשם שנכנס". למה נכנס? הרי הוא לא גמר – לכן הייתי פעם מחכה... לוקח כמה שניות שהאבא יברך, אז המוהל צריך לחכות? [אולי ההוראה בסוף היא למוהל – אל תחכה לאבא, תמהר לעשות²]. אז האבא מתחיל ועד שמסיים אחרי הכל, אם המוהל זריז? יתכן, אבל בסדר כאן משמע שמיד אחרי החיתוך אפשר לומר "שנכנס לברית", לפי הצד שמילה היא מצוה בפני עצמה – המילה היא כבר ברית. כל זה דייקנו לחזק את הווארט שאמרנו היום בברית שיכול להיות מהול וערל בו זמנית, יכול להיות "כשם שנכנס לברית"

¹ ברא"ש שבת פ"ט ס"י כתב שיברך בין מילה לפריעה כתינוך בין הרשב"ם שהצריך לברך לפני המילה משום עובר לעשייתן לרבינו תם דסבירא ליה לברך אחריה.

² וכן הסביר בקונטרס הסידור (אלא שטען שאריכות הלשון כאן אין מקורה באדמו"ר הזקן, וצ"ע).

מביאים כהוכחה את הפסוק "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב". כתוב בחסידות שששון הוא שיא השמחה [שמחת דוד היא על הפעולה הנמשכת, בבית המרחץ]. בכל אופן, יש משהו בדם – במסירות הנפש – שהוא שיא השמחה. עיקר הווארט של הרבי בשיחות שמעלת מילה היא המס"נ של היהודי שלמעלה מטעם ודעת לכל החיים.

[בברית יש יותר ערבות של כולם, לכן העומדים מעורבים, כי מצוה על כל ישראל למו]. תהא שנת ערבים חברים, שנה של הרבה בריתות. "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולתורה ולתורה ולמעשים טובים" הוא משפט מושלם – הכל ברבוע.

[הערות בתוך המו"מ שהיה:]

בענין "לשמה" ו"שלא לשמה" זו דוגמה ש"סתם" הוא ממוצע, ולכן כל פעם צריך להחליט אם "סתם לשמה" או לא. קדשים הם חכמה וטהרות הן דעת – צריך עוד יותר דעת. כל אחד צריך כל הזמן לתת את הדעת ביחס לשני – האם הוא טהור או לא. יהודה בן "בכח" ("אנא בכח"; בכח = יהודה ואנא = בן = לייב, שמו השני של יהודה, נמצא ש"אנא בכח" הוא יהודה לייב) – דברנו על כך שיש בכת, כח האדם וכח המעשה, קשור לחקירה בנוגע למחשבה והתרצות. שייך לחדש אדר, "ימינך הוי" נאדרי בכח".

"עד מהרה ירוץ דברו" של היסוד – זהו עיקר תיקון הברית. גם הברכה על הכוס ביסוד. מלכות: ונותנים לתינוק לשתות מכוס הברכה [הרב אשכנזי היה מדייק לא לשתות בעצמו], או ישתה בעצמו [משמע מהסדר שלכתחילה לתת לתינוק. צריך לומר לתינוק מראש שיענה אמן על מנת לשתות מהכוס]. ואחר המילה יתפלל תפלה זו המוהל ואבי הבן.

למה תינוק? שיאמר לגדול שאתה תשתה בשבילי. יש ענין דווקא בתינוק (וגם גדול צריך לכתחילה לברך בעצמו). כאן יש תפלה – שייך למלכות, "ואני תפלה". מדייק "יתפלל" – לא סתם לומר...

התפלה מסתיימת "אמן וכן יהי רצון". "כן יהי רצון" עולה אמת – יש כאן אמן (לשון אמונה) ואמת. המקום הנוסף היחיד שראיתי בסידור שלנו שמסיימים "אמן וכן יהי רצון" הוא בתפלה לאחר פתיחת הארון בימים נוראים.

יש שלשה משתתפים בהוראות שלו, לא מזכיר את הסנדק – יש כסא של אליהו. או שנאמר שהסנדק הוא אליהו עצמו, כמו ששמים תמונה של הרבי. הוא מזכיר שלשה 'שחקנים' – ילד, מוהל ואבי הבן. מה הגימטריא? עולה 195, ג"פ (ממוצע) מזוזה, שם א-דני.

ברית מילה – מסירות נפש, שמחה וערבות

לפי ערך, יש הרבה שיחות של הרבי על מילה – אולי יותר מכל מצוה אחרת. חז"ל דורשים "וששון" זו מילה". ששון = דם ברית. בפסוק כתוב "וששון", אותה גימטריא.

אור לי"ג שבט ע"ח - כפר חב"ד

שבע ברכות גלעד ודנה שי' טקוני ויוסף-חיים ומנוחה-רחל שי' שפירא

"האי עלמא דאזלינן מיניה כבי הילולא דמיא".
כתוב "הליכות עולם לו", "אל תקרי 'הליכות'
אלא 'הלכות'". מוסר השכל שמהחטונה צריכים
ללמוד הרבה הלכה, גם החתן וגם הכלה –
שיעור קבוע בהלכה. בשבת אפשר שיעור
בקבלה, אבל בימות החול שיעור בהלכה.

אדם הולך על שתי רגלים, אי אפשר ללכת על
רגל אחת – צריך נצח והוד. לכל אחד מהם יש
שם קדוש, "הוי' צבאות" ו"אלהים צבאות". יש
כמה פירושים ל"הריעו להוי' כל הארץ" – אחד
הפירושים ש"הריעו" לשון שבירה, עם הלכה
שוכרים את הקליפה של הגשמיות; יש פירוש
"הריעו" לשון שמחה, כמו הרבה פעמים בתנ"ך.
יש "הריעו" לשון שבירה ו"הריעו" לשון "למען
אחי ורעי", חיבור, בסוף מגיעים ל"הריעו" לשון
שמחה – מתוך הארציות, הופך ל"עבדו את הוי'
בשמחה", כמו שכתוב בהמשך הפרק. בכל אופן,
יש "הריעו להוי' כל הארץ" ו"הריעו לאלהים כל
הארץ" – "הריעו להוי' כל הארץ" יחסית הנצח
ו"הריעו לאלהים כל הארץ" יחסית הוד.

שוב, הרמז שלכם בס"ת "הריעו לאלהים כל
הארץ", **צלמו**, אתם האדם – ויקרא את שמם
אדם ביום הבראם. האדם, "צלמו", הוא שניכם
יחד. עד כאן רמז אחד, בזכות גיורא שאמר
שאתם שוים **צלמו**. לחיים לחיים.

הופעות "צלמו" בתנ"ך

היה לכם צלם טוב בחתונה? היום כל חתונה
היא 'צלמו' – בלי לצלם לא קיים, זו לא חתונה
בכלל... [הצלם, שלא היה נראה דתי, הכיר את

א. רמזי גלעד-דנה
נגנו^א "קול דודי".

"הריעו לאלהים כל הארץ"

לגבי החתן והכלה **גלעד ודנה שי'** – עכשו
שמענו רמז שהם בגימטריא "**צלמו**" – ויברא
אלהים את האדם בצלמו, "אשר יצר את האדם
בצלמו בצלם דמות תבניתו", כמו שאומרים
בשבע ברכות. המלה "**צלמו**" יוצאת מס"ת של
פסוק בתהלים – "הריעו לאלהים כל הארץ". יש
שני פסוקים שיש כוונה של האריז"ל לגבי ראשי
התיבות שלהם: תהלים ק מתחיל "הריעו להוי'
כל הארץ", ר"ת **הלכה**, שמכוונים בששת ימי
החול, ובשבת מכוונים "השתחו להוי' בהדרת
קדש", ר"ת **קבלה** (למפרע). אבל כמו שיש
"הריעו להוי' כל הארץ" יש "הריעו לאלהים כל
הארץ", גם ר"ת **הלכה**, וס"ת "**צלמו**", שמות
החתן והכלה.

הלכה היא מענין הליכה – חתן וכלה מתחילים
ללכת. כתוב שהעולם הזה "כבי הילולא דמיא",
ומה המיוחד של החתונה? "דאזלינן מיניה",
בזכות החתונה נעשינו בבחינת מהלכים,
"מהלכים בין העומדים". לפני החתונה האדם
עומד – נדמה לו שהוא מתקדם, עושה משהו
בחיים, אבל באמת הוא לא עושה כלום, הוא
עומד. מהחטונה מתחילים ללכת, לעשות משהו,

^א נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

חסד – מצות הצדקה – זוכים להחזיר מהמצב הראשוני של אחר באחר לפנים בפנים. זהו הווארט של "באתי לגני" השנה, והוא יוצא מהר"ת שלכם – **גד**, גמול דלים.

זהו רמז כנגד עמוד גמילות חסדים. "על שלשה דברים העולם עומד", "צלמו" קשור לתורה-הלכה והרמז הפשוט של גד הוא גמילות חסדים. סימן שצריכים להיות גם רמזים של תפלה, עבודה, העמוד השלישי של העולם.

שם קסו

הגימטריא שלכם, 166, כשפותחים את כתבי האריז"ל היא שם קדוש – זהו הדבר הראשון. כל מקובל שישאלו אותו מהו **קסו** יאמר דבר ראשון שם קדוש – שם **קסו**. אתם שוים שם של ה', שמופיע בהרבה כוונות של האריז"ל. מהו השם הזה? שם **סג** – השם של אמא, השם של אורות מרובים דתהו, שכדי להביא משיח צריכים להמשיך אותם בכלים רחבים של תיקון, המשכה שהיא על ידי האחוריים של שם **סג** – **יוד יוד הי יוד הי ואו ואו הי ואו הי** בגימטריא **קסו**. אחוריים – שנקראים באריז"ל גם רבוע – ענינם להמשיך את הענין למטה, להמשיך את ה"אורות מרובים דתהו" (כנראה יש לכם אחיזה שם) ב"כלים רחבים דתיקון", הנוסחה המשיחית שהרבי אמר, שרמוזה דווקא בשם הקדוש הזה, אחורי שם **סג**.

עליון-מעון

בתור מלה אחת, אם שואלים מה המלה הכי חשובה בתנ"ך בשם הזה, המלה היא **עליון**. יש בתנ"ך "עליון" במשמעות כמו שאנחנו משתמשים, אבל הרבה פעמים המשמעות היא כמו שאומרים באידיש דער אויבערשטער – "עליון" הוא ה', כינוי לקב"ה. מאד יפה במספר שלכם, כל יהודי קשור לקב"ה, אבל מכל הכינויים של הקב"ה כזוג אתם קשורים לה' בתור **עליון**. אולי גם אומר שכדאי ללמוד אידיש

"אתה תקום".] כן? זה באמת שיר טוב. ב-ז' שבט – החתונה של הזוג השני – היארצייט של אמא שלי וגם יום ההולדת שלה. היא התחילה פרק קב, שם כתובים פסוקי "אתה תקום" עם שני הרמזים של ע"ח – "עת לחננה" ו"עפרה יחנונו". רציני שנשיר ביארצייט ולא הספקנו, אז נשלים כעת.

עוד משהו על צלמו: המלה "צלמו" מופיעה פעמיים בתנ"ך, שני פסוקים בבראשית – "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם" ופעם שניה אצל שת, בלידתו כתוב "בדמותו כצלמו". אין עוד "צלמו", רק הפעמיים האלה – "בצלמו" ו"כצלמו". הסימן "ואני אבטח בך", "בצלמו" "כצלמו", **כב** אותיות. הממוצע בין "בצלמו" ל"כצלמו" הוא **גן עדן** מקדם. לומדים לאחרונה את המאמר "אמונה ובטחון" בלב לדעת – **אמונה-בטחון** עולה **גן עדן**, והוא הערך הממוצע בין "בצלמו" ל"כצלמו", ויחד עולה ימות שנת הלבנה בשנה הממוצעת, **שנד** ימים בשנה (כמו השנה הזו). כל חצי שנה הוא **גן עדן** (חצי שנה **גן עדן** התחתון וחצי שנה **גן עדן** העליון – כמו במגלת אסתר, "ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים") – דברנו על זה לאחרונה. יחד כל השנה כולה, כל מעגל הזמן של היהודי, עולה **בצלמו-צלמו**. צריך להתדמות אליו. קשור להלכה שאמרנו קודם – "והלכת בדרכיו", מצוה להתדמות אליו יתברך.

"גמול דלים"

נאמר עוד כמה רמזים יפים של גלעד ודנה: גלעד-דנה ר"ת **גד**, שהוא גם רוי"ס של גלעד. חז"ל דורשים "גימל דלת – גמול דלים". כבר אומר שיש יעוד מיוחד לחיבור שלכם, הזיווג שלכם, שהוא גמילות חסד. שה' יזכה אתכם לקיים הרבה גמילות חסד. כמו שכתוב במאמר "באתי לגני" באות של השנה, שבזכות גמילות

נדבר רגע על המעון: אתם עכשיו מקימים בית, מקימים את המעון שלכם, והסוד של המעון הוא סוד החשמל, מתי לשתוק ומתי לדבר. כתוב ש"עתים חשות" היינו כאשר שומעים את ישראל אומרים קדושה – הזמן לשתוק הוא מתי שבת הזוג מדברת. כשהיא שותקת סימן שאפשר לומר משהו. כל אחד צריך ללמוד את הסוד, סוד החשמל, הוא מה שקורה בתוך המעון. שוב, רואים מהפסוק שמעון קשור לעליון. מי הוא עליון לגבי בני הזוג? השותף השלישי שביניהם. אם יש מעון, יש את סוד החשמל המתקן בבית – בחשמל צריך לשמור שלא יהיה קצר, שכל הזמן יהיה חשמל, יהיה אור [שלא תהינה הפסקות חשמל...]. כל פעם כתוב "עין החשמל". על פי פשט חשמל הוא גוון – יש גוון שנקרא חשמל. חז"ל אומרים שקשור לדבור-שמיעה, אבל בפשט הוא ראייה – יש "רואים את הקולות", קשר בין חוש השמיעה לחוש הראייה, בחינת מתן תורה. בכל אופן, החשמלים נמצאים בתוך המעון – המעון שלכם. אם יש את החשמלים, אתכם, יש גם את ה"עליון" – השותף השלישי, הקב"ה, ששוכן אתכם יחד.

כוונת "עליון שמת מעונך"

מתי מכוונים את הפסוק "עליון שמת מעונך"? יש כוונה שאנחנו אוהבים ש"עליון שמת מעונך" ר"ת שמע². מה צריך לכוון בשמע? איך אני

ולדבר קצת אידיש בבית... שם המלה הראשונה היא אויבערשטער. בכל אופן, אתם עליון בגימטריא.

יש עוד מלה פשוטה שקשורה לשלום בית. יש הרבה גימטריאות שאי אפשר להכחיש שהפסוק התכוון לגימטריא, ואחת מהן היא ש-עליון עולה מעון. הבית שלכם הוא מעון – גלעד-דנה עולה מעון – ויש פסוק מפורש בתהלים "עליון שמת מעונך", קשר בין עליון ל-מעון.

רקיע מעון וסוד החשמל בבית

יש גם מקום בארץ שנקרא מעון, קשור לדוד המלך, אבל בחז"ל הוא כינוי לאחד הרקיעים. למדנו בר"ח שבט שיש שתי שיטות לגבי שבעת הרקיעים. יש את הגמרא בחגיגה שהסדר מלמטה למעלה הוא – וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. אבל יש מדרש שמביא סדר אחר – שמים, שמי השמים, רקיע, שחקים, זבול, מעון, ערבות (בלי וילון ומכון ועם שמים ושמי השמים). במדרש כתוב ש"כל השביעין חביבין" הולך על רקיע ערבות – גם קשור אליכם, כמו שתיכף נאמר. בכל אופן, המעון מופיע בשתי הגרסאות (משא"כ מכון). ההבדל שלפי הגמרא מעון הוא החמישי מלמטה ולפי המדרש הוא הששי מלמטה, סמוך לערבות.

במדרש לא כתוב מה מתרחש בכל אחד מהרקיעים, אבל בגמרא כן כתוב – כתוב שמעון הוא המקום בו נמצאים המלאכים המיוחדים שנקראים חשמלים. חשמל היא המלה הכי מסתורית בנבואת יחזקאל, במעשה מרכבה, והיא מופיעה שלש פעמים – כנראה שיש שלשה חשמלים. חז"ל מפרשים "עתים חשות עתים ממללות" ובחסידות חשמל הוא בכלל ביטוי של העלם וגילוי. יש שני יסודות בחסידות – העלם וגילוי, עצם והתפשטות. חשמל הוא העלם וגילוי, בא לידי ביטוי בדבור – עתים אדם שותק ועתים מדבר.

² "עליון שמת מעונך" = 1092 = 42 פעמים 26 (6 פעמים יעקב, 7 פעמים יוסף), סוד מב אזכרות של שם הוי" ב"ה בתפילין, סוד "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ" (הפסוק הכתוב בתפילין דמארי עלמא, כנגד "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" [שמע ר"ת "עליון שמת מעונך"] בתפילין שלנו – אתם עשיתוני חטיבה אחת... ואני אעשה אתכם חטיבה אחת... [בפסוק "שמע..."] יש פסיק טעמא בין הוי' לאחד לרמזו ש"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי'", 1105, הוא הערך הממוצע בין שני פסוקי התפילין, שלנו

בכלל יודע שצריך לכוון ר"ת? כתוב בחסידות, מאדמו"ר הזקן ומהמגיד, שכאשר אומרים "שמע" יש לכוון את הפסוק "שאו מרום עיניכם [וראו מי ברא אלה]", גם חיבור בין שמיעה לראיה. כתוב שמשם רבינו רצה לומר 'ראה ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד' ולא זכה. בכוונה זו כן מכוונים ראה ושמיעה יחד.

רואים שיש משהו ב"שמע" שמבקש ר"ת. ר"ת הפוכים – "שמע" ר"ת "עול מלכות שמים", אותו מקבלים בקריאת שמע. יש "עליון שמת מעונך", צריך להשלים – זו כוונה יפה, להשלים את כל הו"ק, הקצוות-הרמזים, של "שמע". למשל, הפסוק אחרי שמע בתורה הוא "ואהבת" – "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" עולה שלהבת, שייך לביטוי "שלהבת עולה מאליה", עוד צירוף של ר"ת שמע. יש לנו כבר ארבעה ר"ת – עול מלכות שמים, שלהבת עולה מאליה, עליון שמת מעונך, שאו מרום עיניכם. צריך עוד שנים – "הנה מקום אתי", "הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו". אחרון חביב, הפסוק במשלי על עלית משה לקבל את התורה – "מי עלה שמים".

ושל מארי עלמא, כאשר "אחד" הוא הכנף מכאן ומכאן, ודוק.]] ב"עליון שמת מעונך" יש אחד אותיות – ערך כל אות = 84 (הארבעון של 7), חנוך וכו'. ערך כל תבה = 364 = יד פעמים הוי' (סוד מב הוא ג ידות כנודע). רת"ס "עליון שמת מעונך" – עמך (ומי כעמך כישראל וגו' כנ"ל) = 130 = 5 פעמים הוי', השאר = 37 פעמים הוי'. רוס"ת והאותיות האמצעיות של "עליון שמת מעונך" = 936 = 36 פעמים הוי' (6 פעמים יוסף), השאר = 156, 6 פעמים הוי' (יוסף).

בק"ש שעל מטה אומרים את ט הפסוקים הראשונים של פרק צא מ"ישב בסתר עליון" עד ל"עליון שמת מעונך" – מעליון לעליון. ה"עליון" הראשון הוא כינוי לקב"ה (מקביל בפסוק לשם ש-די: "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן", ופרש מלבי"ם: "יושב. מצויר כאלו אחד מן הקדושים בני עליון מלאכי ה' ידבר אל המתפלל ויענהו מענה על שאלתו, אומר אליו, דע כי אתה היושב בסתר עליון מצד נפשך שיושבת בקביעות בסתר ה' דבוקה בשרשה העליון ומצד גופך אתה האיש אשר בצל שדי יתלונן שה' ישיגה עליך בהשגחה פרטיית ויכסך בצל כנפיו". ובמצודות ש"ישב בסתר עליון" היינו "המתבודד בעבודת ה' ובעיון סתרי תורתו") וכן ה"עליון" השני קאי על ה' שמעונו בעולם העליון (ראה מלבי"ם. גם בפסוק הראשון המלבי"ם הזכיר "בני עליון", כלומר שיש תמיד קשר בין העליון, השם יתברך, ועליונים לעומת תחתונים, ודוק). בשני הפסוקים עובד ה' חוסה בכנפי השכינה (ראה רש"י), בעליון, אלא י"ל שבפסוק הראשון "ישב בסתר עליון" בסוד האמונה ואילו בפסוק השני "כי אתה הוי' מחסי עליון שמת מעונך" בסוד הבטחון (ראה מפרשים).

והנה, עליון עליון = צמח צדק = מנחם מענדל (מנחם = צמח, מענדל = צדק). כאן טמון סוד ההתקשרות של החתן והכלה שלנו לרבי (בסוד "שלם וחצי" – החתן והכלה הם יחד החסיד שהוא חצי ביחס לרבי). הכנף = יחי (יחי מנחם = עליון, יחי עליון = צדק). עוד רמזים: "ישב [בסתר עליון וגו']" = יב (12) צירופי הוי'. ["ישב... יתלונן" = אהיה (21) פעמים הוי'.

יחד, רוס"ת הפסוק: "ישב... יתלונן" = 858 ("שמע ירח") = גל פעמים הוי' (סוד יג גלגלים כנודע מר"א אבולעפיא). "ישב בסתר עליון בצל שדי יתלונן" = 780 = ל פעמים הוי' (יוסף פו"א) = טל (הוי' אחד) במשולש. וביחד עם גל פעמים הוי' הנ"ל = 1638 = סג פעמים הוי' (ט פעמים יעקב). וביחד עם "עליון שמת מעונך" (1092 = ו פעמים יעקב; 1638 הוא שלם וחצי ביחס ל-1092) = 2730 = י"ה פעמים יעקב (105 פעמים הוי'), שלם וחצי ביחס ל-1820, ודוק. שאר אותיות הפסוק (ב עליון ב שדי) = 484 = 22 ברבוע.

וראה רד"ק שמביא מדרש שו"ט ומסיים: "אמר רבי יהושע בן לוי עד כאן שמעתי מכאן ואילך צא כנגד עצמך" = 2232 = "ישב בסתר עליון... עליון שמת מעונך" (עד כאן אומרים בק"ש שעל המטה)!

נחלה "שהנחיל את ארץ לישראל", ועוד כמה. בכל אופן, "טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש". **חכמה-נחלה** גם עולה כמנין שמותיכם, 166 – זה **החן** שלכם.

הפשט – כפי שמסבירים הפשטנים – שחכמה היינו חכמת התורה ונחלה היא שיהיה לאדם נחלה, בפרט צריך שבארץ ישראל תהיה נחלה לכל אחד ואחד. טוב שיש גם את החכמה, הכל מתחיל מהחכמה, אבל יחד עם החכמה צריכה להיות נחלה כפשוטה. יש את חכמת התורה וחכמת החיים שלכם והנחלה שלכם בארץ ישראל. זהו סימן ורמז לכל עם ישראל – שיזכו לחכמה, חכמת התורה, חכמת האמת, חכמת חיים ולנחלה של שלמות הארץ, שלמות התורה ושלמות הארץ.

חכמה בספירת החכמה, אבל כתוב ששרש הנחלה אפילו גבוה מהחכמה – נחלה היא נחל, "נחל נבע מקור חכמה", נחל שהוא "נצר חסד לאלפים". החכמה יונקת מהמזל השמיני של הדיקנא, "נצר חסד לאלפים" ר"ת נחל. והוא ה"נחל היורד מן ההר" של מתן תורה. על הנחל הזה כתוב "נחל נבע מקור חכמה" – שפע ואור מהכתר לחכמה, מחכמה סתימאה (מוחא סתימאה של הכתר) לחכמה. אומר שכאשר יש נחלה בארץ הוא מעורר את כח המשכיל שבנפש, ממנו תזל ותנבע יותר ויותר חכמה האמת. כלומר, נחלה היא סגולה לחידושי אמת. [נשמע הפוך מ"אבא יסד ברתא", שהנחלה-המלכות מביאה את החכמה.] זה החידוש, גם בת מביאה את האבא – "אשת חיל עטרת בעלה". לחיים לחיים.

ר"ת "כי קרוב אליך הדבר מאד"

התחלנו מהס"ת "הריעו לאלהים כל הארץ", **צלמו**, יש קטע פסוק שראשי התיבות שלו גם שזה לגימטריא שלכם, שמופיע בדף השער של ספר התניא – הרמז הזה אומר שעליכם ללמוד תניא יחד. כתוב שכל התניא מיוסד על פסוק "כי

איך מכוונים את הצירופים כנגד הו"ק? מתאים לילדים – יש כאן כמה מלמדים. אם יש שלש אותיות, **שמע**, צריך לדעת מה החכמה, מה הבינה ומה דעת ואז ממילא יוצאים ששת הצירופים. **מ** היא **מים**, חכמה; **ש** היא **אש** – בינה; **ע** היא ה-**ע** של המלה **דעת** עצמה. **בדעת** יש בעצם שני **עינים**, תרין עטרין שבדעת, סוד שתי עינים (כל **עין** = ה"פ הוי"), כמבואר בכתבי האריז"ל. נמצא שהצירוף של **שמע** הוא ה-י-ו, צירוף ההוד, ר"ת "**שאו מרום עיניכם**". צירוף החסד הוא **משע**, ר"ת "**מקומו של עולם**". נצח הוא "**מי עלה שמים**" – בדיוק מתאים למשה רבינו, שהוא נצח, "עמק רום", שעולה לשמים לקבל את התורה. גבורה היא **שעמ** – "שלהבת עולה מאליה", הכי מתאים, אש. מה בתפארת? **עול מלכות שמים**. התפארת מתחברת כאן עם המלכות. "לעולם הוי דברך נצב בשמים" – כתר מלכות נבנה מאחורי תפארת ז"א. בנין המלכות, לקבל עול מלכות שמים, בתפארת. אחרון, ביסוד, הצדיק, הוא הרמז שלכם – "**עליון שמת מעונך**".

כל זה היה הקשר לכך שאתם עולים **עליון** וגם **מעון**. לחיים לחיים. כל כוונה כאן היא הזדמנות, אפשר לכוון.

"טובה חכמה עם נחלה"

יש לנו ספר שעוד לא יצא לאור – "שבעים פני חן". אחד מהפנים – רמזים של חן בתנ"ך – הוא בפסוק בקהלת "טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש". חשוב לנו "טובה חכמה עם נחלה" – חכמה-נחלה ר"ת **חן**. חן הוא מתנת המלכות של החתן והכלה. יש שבע מתנות והמלכות-התכל'ס היא מתנת החן. אחד הרמזים הכי יפים של **חן** בתנ"ך הוא "טובה חכמה עם נחלה". חז"ל מפרשים בהרבה צורות. אחד הפירושים הוא שחכמה היא "חכמתו של משה" עם נחלה "שהנחיל תורה לישראל", ויש פירוש שטובה חכמה היינו "חכמתו של יהושע" עם

קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו". ר"ת "כי קרוב אליך הדבר מאד" עולה **גלעד-דנה**. ר"ת 166, **עליון** (כינוי לקב"ה) והכל יחד עולה 655, **הקדוש ברוך הוא**. יש שאלה על מה הולך הפסוק, מחלוקת בין המפרשים – על איזו מצוה כתוב "כי קרוב אליך וגו'". לפי הרמב"ן מתייחס למצות התשובה ולפי רש"י לכל התורה, אך לפי המפורש כאן מדבור על ה' עצמו – הוא נמצא בפיך ובמעשיך.

שבעה שמות הדרך

המלבי"ם כותב על ההבדל בין מסלול לדרך (וממנו נגיע לכל שבעת השמות של דרך, להבין את היחוד שלכם כמסלול):

והיה שם מסלול ודרך – דרך הוא דרך הרבים ואצלו יהיה מסלול כבוש גם ליחידים ההולכים בצדי הדרך...

ליד הדרך של הרכבים, הסוסים והעגלות, יש מסלול – מורם – להולכי הדרך בצדי הדרך, באנגלית נקרא sidewalk. הוא גם מורם וגם מיוחד להולכי דרך, לצד הדרך. אם כן, אם יש דרך מסלול, ר"ת ד-ם, צריך להשלים ב-א שיהיה ר"ת **אדם** – ארח. לכולם אפשר לצרף את המלה חיים – אורח חיים, דרך חיים, מסלול חיים. אפשר לבדוק את הגימטריא של הכל יחד.

מה ההבדל בין דרך לאורח? לפי המלבי"ם מסלול הוא לצדי הדרך הרחבה – מסלול מיוחד להולכי רגל, מאד מובנה, מורם וישר. מהו אורח? הוא מסביר בהרבה מקומות, כאשר יש היקף אורח ודרך, שדרך היא לרבים ואורח לפרט, כמו ההבדל בין כלל לפרט באיז'ביצא. לא משתמש ביסודות אלה, אבל זה הווארט שלו תמיד. לכל צדיק יש את האורח שלו, שהוא לא תמיד הדרך של הכלל. את הלכה שמנו בנצח והוד (הליכה בשתי רגלים). כשמגיעים ליסוד, לפרט, הוא הצדיק עם הדרך שלו – אורח, אורחות צדיקים. דרך היא עבודת הכלל.

מה לשון הדרך שכנגד המלכות? דרך מיוחדת שכתובה רק בדוד המלך – מעגל, "מעגלי צדק", "צדק מלכותא קדישא". מעגל במלכות, אורח ביסוד – שהוא לפרט – ודרך לכלל בתפארת. כעת צריך להשלים הקצוות, הימין והשמאל.

מסלול

יש מלה אחת שמופיעה רק פעם אחת בתנ"ך, שעולה **קסו**, בספר ישעיהו: קודם דברנו על דרך והליכה. כתוב שיש שבעה שמות של דרך בלשון הקדש. מביא זאת הראב"ד על ספר יצירה בהקדמתו. יש הרבה דברים עם שבעה שמות, ואחד מהם הוא דרך. אחד השמות הוא **מסלול** – מלה שמופיעה רק פעם אחת בתנ"ך. יש מסלה ומסלות, אבל מסלול מופיע רק פעם אחת – בסוף פל"ה בישעיהו.

פרק קצר, שמתחיל "ישושום מדבר וציה ותגל הערבה וגו'" – נבואה לעתיד לבוא שכל ארץ ישראל תפרח, המדבר יפרח. בהמשך הוא אומר "אז תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים [הנחלה שדברנו קודם, נחל נובע] בערבה". יש כאן הרבה ערבה. דברנו לפני כמה ימים שרקיע ערבות, הרקיע השביעי, הכי "מעשה מרכבה", לפי הפשטנים כלל אינו שמים אלא אדמה, לשון ערבה (מדבר). הגאולה והנחמה של ארץ ישראל שהערבה תפרח. שם כתוב "סלו לרוכב בערבות" – סלו לשון מסלה, צריך לסלול דרך למרכבה. צריך שהמעשה מרכבה של האבות – אהבה-יראה-רחמים – יהיה בתוך הערבה של ארץ ישראל. "והיה השרב לאגם וגו' והיה שם מסלול ודרך הקדש יקרא לה לא יעברנו טמא והוא למו הולך דרך ואוילים לא יטעו לא יהיה שם אריה ופריץ חיות וגו'". רש"י

למעלה אותו דבר. ה' הוא כמו הצל שלך. אתה עושה ככה – גם ה' עושה ככה.

עוד שני ביטויים מאד פשוטים: אתם גם **"פני הוי"** וגם **"עיני הוי"** – **"עיני הוי"** אל צדיקים". לפי כוונת האריז"ל, כל פעם שנאמר **"עיני הוי"** או **"פני הוי"** רומז לשם הקדוש **קסו** (המשכת אורות דתהו בכלים דתיקון כנ"ל). בעבודה מאד יפה הווארט של **"הוי צלך"**. לחיים לחיים.

כדי שנספיק את זמן החופה נעשה כעת שבע ברכות. העיקר שיהיה בנין עדי עד, עם כל הברכות, הרבה חכמה והרבה נחלה.

[ברכו ברכת המזון ראשונה ושבע ברכות.]

ב. רמזי יוסף-חיים ומנוחה-רחל

אשריכם – שלשה ראשים בכתר

מה ההפרש בין **יוסף-חיים** ל**מנוחה-רחל**? **ענג**. יש ג רישין שבכתר, שבלשון החסידות אנחנו מכנים אותם אמונה-תענוג-רצון. תענוג אפשר גם לקצר ולומר ענג. כמה שוה **אמונה-ענג-רצון**? **אשריכם**! **יוסף-חיים** **מנוחה-רחל**. יוצא מהחשבון הזה שהמוצע של **אמונה-רצון** (רדל"א ורישא דאריך) הוא **יוסף-חיים**. עם ה-**ענג** שבאמצע כבר עולה השמות שלכם. גימטריא מאד מכוונת, שה"אשריכם"! שלכם הוא ג רישין שבכתר.

בסדור "אשריכם" היא מלה ששייכת לשמחת תורה – "אשריכם ישראל אשריכם ישראל אשריכם ישראל אשר בחר בכך א-ל והנחילכם התורה ממדבר מתנה", זהו סיום ההקפות של שמחת תורה. ג"פ "אשריכם ישראל" שם גם כנראה כנגד ג רישין שבכתר.

אמרנו עוד לפני הווארט שלכם שהמלה "אשריכם" כתובה רק פעם אחת בתנ"ך. הפסוק מופיע בישעיהו, בו כתוב "אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור" – פסוק שמובא כמה פעמים במסכת בבא קמא, שלומדים כעת בישיבות, בהתחלה. הדרוש על הפסוק הזה הוא

חסד הוא ענף החכמה, בה יש נתיבות חכמה – נתיב. מה הולך יחד עם נתיב הרבה פעמים בזהר? שביל. הוא כאן הגבורה, "בשביל חנינא בני". משמע בשביל שהוא מצומצם, צמצום כדי להמשיך את השפע. **מסלול**, שהוא בגימטריא **עליון**, הוא "במסלה נעלה" – עליה של נצח, "עמק רום" כנ"ל בסוד **"מי עלה שמים"** של משה רבינו בנצח. אותו רצינו. מסלול, חוץ מהיותו בשביל היחידים, הוא דרך שעולה – כל הזמן "ילכו מחיל אל חיל", "מעלין בקדש ולא מורידין". מה נשאר בהוד? מסלה ומסלול הם מאותו לשון, אותה בחינה של נצח. בפרשת בלק מופיע אצל בלעם "משעול הכרמים" – כרם היין בגבורה והמשעול, שעל, "אף שעל", בהוד. זה מהפרצופים הותיקים שלנו:

חסד	גבורה
נתיב	שביל
	תפארת
	דרך
נצח	הוד
מסלה-	משעול
מסלול	
	יסוד
	אורה
	מלכות
	מעגל

לעניננו, אתם מסלול – "מעלין בקדש". תסתכלו כאן בכל המפרשים, יש הרבה ווארטים נחמדים, אבל כעת צריך לסיים – לעשות שבע ברכות.

"הוי צלך", "פני הוי" ו"עיני הוי"

עוד משהו נחמד: כתוב "הוי צלך על יד ימינך". אתם שוים **"הוי צלך"**. הבעש"ט מפרש שה' הוא כמו צלך – איך שאתם מתנהגים פועל

שיוסף נקרא שור, "בכור שורו", אבל לא אומר כך אלא דורש מ"בנות צעדה עלי שור". רואים שיש ענין גדול שלכל אחד תהיה כילה כמו יוסף. שם החתן מתחיל יוסף – צריך שתהיה לך כילה כיוסף, אבל בלי כלה אין כילה, רק שצריך בתוך הכלה להמשיך את ה-י ואז תהיה "כילה [אותיות היכל = א-דני, שם המלכות, הכלה] כיוסף". וזוכה לנחלת יששכר דכתיב יששכר המור גרם [רש"י: "מתרגמא עתיר בניכסין", כמו שאמרנו לעיל על נחלה, "טובה חכמה עם נחלה"].

אית דאמרי [אולי אומר משהו אחר מ"כילה כיוסף", אך נפרש שמוסף – לא רק "כילה כיוסף" אלא גם] אויביו נופלין לפניו כיוסף דכתיב [בהמשך ל"בכור שורו" – "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו] בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ]. כאן דורש את הפסוק בו כתוב בפירוש שיוסף נמשל לשור]. וזוכה לבינה כיששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל [לפי הפירוש הראשון כילה וחקן – "פרת יוסף" לשון אפריון – כיוסף ונחלה כיששכר ולפי הפירוש השני נצחון כיוסף ובינה כיששכר. נברך את החתן והכלה בשניהם, "אלו ואלו דברי אלהים חיים". יוסף הוא יוסף ו-פרת הוא י"פ חיים, אז "בן פרת יוסף" הוא ממש יוסף-חיים. בזכות הכלה יהיו לך גם כילה, גם נחלה, גם נצחון – שהאויבים, המתנגדים להפצת החסידות, תורה חדשה, בעולם, יפלו לפניך, החל מהיצר הרע המתכחש לאור החסידות, כמו יוסף שהיה "נבון וחכם" ודמות אביו, יעקב, עמוד התורה, עזרה לו לנצח – ובינה כיששכר לקבוע עתים].

דרשת הפסוק "אשריכם זרעי על כל מים"

בע"ז

מענין שדרוש דומה לזה מאד מובא בתחלת ע"ז (ה, ב). בב"ק למדנו מאמר של רבי יוחנן בשם רשב"י ובע"ז רבי יוחנן בשם רבי בנאה – משהו

בעצם סיום פרק א של ב"ק. יש לכם שתי גימטריאות שמתחילות פסוק.

הפסוק "אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור" שוה בדיוק הדבור הראשון של עשרת הדברות, "אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". יש עוד פסוק שמתחיל בגימטריא שלכם (שנראה בהמשך אי"ה), והוא עולה פסוק הכותרת של עשרת הדברות (שלפני "אנכי וגו'") – "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר". "על פי שני עדים יקום דבר" שאתם שייכים למתן תורה, לפרשת השבוע. שתי גימטריאות ששייכות באופן מובהק לעשרת הדברות, סוד ג רישין שבכתר.

דרשת הפסוק "אשריכם זרעי על כל מים"

בב"ק

ב"ק יז, א – סיום פרק ראשון של ב"ק: אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מאי דכתיב אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים [רש"י: "דהכי משמע רגליכם ישולחו בנחלת השור והחמור יוסף ויששכר"]. שנאמר אשריכם זרעי ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים [אשריכם שיש לכם גם גמילות חסדים וגם תורה – לפי סדר הפסוק גמ"ח קודם לתורה, זריעה לפני מים. "זרעי... מים" = 377 = 13 פעמים 29, והוא מספר האהבה ה-14, וביחד עם גמילות-חסדים תורה – גמילות חסדים = תורה! – עולה 1599 = 13, אהבה, פעמים 123, ענג, קשור לשמות שלכם כנ"ל = "ראה חיים עם אשה אשר אהבת", סוד אהבה בתענוגים, כמבואר אצלנו בכ"ד]. וזוכה לנחלת שני שבטים זוכה לכילה כיוסף דכתיב בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור [דורש שור כמו שור. היה יכול לומר סתם

אורה כדכתיב **ויבא הלך לאיש העשיר** (שמואל ב' יב).

[ההמשך של "יששכר חמור גרם" הוא "וירא מנחה"...] תחפש שם את רחל בדילוג אותיות. "דרכו של איש לחזר אחרי אשה – אתה צריך לחזר אחריה שם בדילוג אותיות ("וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד" – רחל בדילוג פנימי של **לד-לד** אותיות בחזרת הגלגל. **רחל** = ז פעמים **לד**, **טוב-טוב**, ודוק. שלש התבות שבהן אותיות **רחל** – "... מנחה... הארץ... למס..." = 529 = **חיה** ברבוע = **תענוג** = **רחל** ועוד ג"פ **מהיטבאל**, **ארץ**, ודוק).

מאז השידוך שלכם עדיין בתכנית לעשות שיעור על הפסוק "אשריכם וגו'" – לא אתסייעא מילתא עדיין, נשאיר. בכל אופן, ראינו שתי דרשות על "אשריכם זרעי על כל מים", והיפי, כמו שאמרנו, ששוה לדבור הראשון בעשרת הדברות בפרשת השבוע. מה שכן, יתכן שפעם דרשנו מכאן, שאפשר ללמוד מנהג טוב – שכתוב בספרים – שלפני יחוד, אם זהו יום חול נותנים צדקה. "אשריכם זרעי על כל מים" – צריך גם ללמוד משהו לפני כן וגם לתת צדקה. אם זו עונת תלמידי חכמים נותנים את הצדקה לפני שבת. אשה נותנת צדקה לפני הדלקת נרות, וכדאי שגם הבעל יתן צדקה לפני כניסת השבת. [**"יצרם מסור בידם"** גימטריא **שבת**].

נגנו ניגון ההמראה.

"יסוד היסודות"

נקשר אתכם ללימוד רמב"ם: שתי המלים הראשונות של הרמב"ם הן "יסוד היסודות". הרבה פעמים אנחנו דורשים את כל השם הוי' – "יסוד היסודות ועמוד החכמות". הרמב"ם הוא המחבר הראשון שחדש את המנהג לפתוח את חיבורו בשם הוי'. אתם חתן וכלה, כתוב ש"זכו שכינה ביניהם" היינו י של איש ו-ה של אשה. רק י-ה הוא שם קדוש בפני עצמו – מש"כ וה –

מיוחד, שמופיע רק כמה פעמים בתוך הש"ס. למה הם הולכים יחד טוב? **בנאה** שוה **חן** ויוחנן לשון **חן**. **יוחנן-בנאה** עולה **יעקב**, ז"פ הוי' – צירוף מאד מיוחד. נראה בפנים:

אמר רבי יוחנן משום רבי **בנאה** רבי **מאי** דכתיב אשריכם זרעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור אשריהם ישראל בזמן שעוסקין בתורה ובגמילות חסדים [אף שהסדר בפסוק הוא גמ"ח ותורה, בשתי הגמרות הביטוי 'עוסק בתורה ובגמ"ח', לפי סדר המשנה בתחלת פרקי אבות – כנראה שכאשר אומרים 'עוסק' מסמיכים תמיד תורה]. יצרם מסור בידם ואין הם מסורים ביד יצרם [בתניא זהו צדיק, שאינו מסור ביד יצרו. אפשר לומר שגם בינוני, ש"אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו". "אין הם מסורים ביד יצרם" מתאים לבינוני ו"יצרם מסור בידם" לכאורה יותר מתאים לצדיק]. שנאמר אשריכם זרעי על כל מים ואין זריעה אלא צדקה שנאמר זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים [את ה"זרעי על כל מים" דרש כמו בב"ק, אבל כעת אומר משהו חדש: משלחי רגל השור והחמור תנא רבי אליהו [עוד מקור חשוב ביותר. לא מפרש שור וחמור על יוסף ויששכר, אלא הכל על התורה: לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי] "רגל השור והחמור" – שאדם ירגיל עצמו בדברי תורה, שייך לישיבת המתמידים. אפשר גם לומר שדורש על יוסף ויששכר, שמסורים לדברי תורה].

נראה תוספות, אולי נבין טוב יותר את "יצרם מסור בידם":

יצרם מסור בידם – דריש ליה ממשלחי רגל דיצה"ר נקרא אורה [קשור לאורה, היסוד בשבעת שמות הדרך – יצר הרע של פגם הברית דווקא]. כדכתיב **ויבא הלך לאיש העשיר**.

תוספות בעצם מעתיקים את רש"י, שכותב:

משלחי רגל – משלחים ומשליכין רגלי יצר הרע הבא על האדם מעליהם יצר הרע קרוי

"לא ישב אדם שם" – לצאת מהישוב. כמו אצל רבי נחמן, בשביל להתבודד עם ה' צריך לצאת מהישוב – לצאת מהישוב היינו להגיע למצח, התבטלות, מקום אחר. צריך להגיע למקום שאינו מוכר. תיכף אולי נגיע. מה פירוש "הכרת פניהם ענתה בם"? מהי הכרת הפנים? הפרצוף שעיקרו האף. כל מה שאתה מכיר הוא מהחטם, שמגיע עד העינים – זהו שטח מוכר. הזיווג השלם הוא שאתה לא נמצא בשטח מוכר, לא מכיר, לא יודע מה קורה כאן בכלל – אתה במקום לא מוכר לחלוטין. זהו סוד המצח (שמשם צומח ה"צמח שמו ומתחתיו יצמח", מלך המשיח, סוד יסוד עתיק יומין המלוּבש במצח הרצון כנ"ל).

מוחא סתימאה – "לב חכם ישכיל פיהו"

כמו שיש יסוד עתיק – הוא מקבל מגבורה דעתיק שמלוּבשת במו"ס דאריך. לך קוראים יוסף-חיים, אבל יש גם יוסף-יצחק – יסוד עתיק המקבל מגבורה דעתיק. זה קשור לעוד גימטריא של המספר שלכם, חוץ מ"יסוד היסודות", אתם שוים **מוחא סתימאה**. ביטוי מאד מקודש בזהר, בפרט באידרא. מהו מוחא סתימאה בלשון החסידות? כח המשכיל. תיכף נביא את הפסוק לענין. יש לכם כח ביחד, ליחוד שלכם, להשכיל, כמו שכתוב על משיח "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" – להשכיל דברים חדשים. בלשון התנ"ך להשכיל פירושו גם להצליח. גם כפשוטו, שאתם משכילים, ויהיו בנים משכילים – משכיל שמחדש ממו"ס אור לתוך החכמה הגלויה – וגם מצליחים. זו גימטריא יפה שלכם. איך קשור באמת למלה משכיל? מלשונות הפסוקים בתנ"ך שלכם יש את "אשריכם", כמו שאמרנו, ועוד לשון מאד חביב ואהוב אצלנו – **"לב חכם ישכיל פיהו"**, שווה בדיוק הגימטריא שלכם. אפשר לחשוב שעל דרך "אבא יסד ברתא", אבל "לב חכם" יותר גבוה מהמח שלו, הוא המוחא סתימאה שלו. הוא "ישכיל", ימשיך חידושי תורה אמתיים, ל"פיהו", "מלכות

והוא ר"ת "יסוד היסודות". ה-וה אצלו היינו "ועמוד החכמות", שתי מלים שונות, אבל "יסוד היסודות" – כאן התרדלמ"ל – הם אותה מלה. והנה, **"יסוד היסודות"** עולה **יוסף-חיים מנוחה-רחל**. רמז מאד יפה, שאתם "יסוד היסודות", זו השכינה ששרויה ביניכם.

מהו "יסוד היסודות"? היסוד של כל היסודות של פרצופי אצילות הוא **יסוד עתיק יומין** (= **ביאת המשיח** = **בטחו בהוי' עדי עד כי ביה הוי' צור עולמים**), כמבואר בשער ביאת המשיח בסוד הוי' (ליראיו). בכל פרצוף יש יסוד והיסוד של כל היסודות הוא **יסוד עתיק** (= **סתר**, "ישב בסתר עליון" כנ"ל) – בחינת משיח. יסוד עתיק מאיר ומתלבש במצח הרצון של אריך. כתוב שהיחוד השלם של איש ואשה הוא כאשר בשעת הזיווג מסתכלים במצחא דאריך. זיווג לא שלם הוא כאשר מסתכלים בפנים – תיקון "ואמת" של אריך, שהוא גם מדרגה מאד גבוהה. אם בשעת הזיווג כביכול החתן והכלה מסתכלים בפנים של אריך – אור הפנים, "באור פני מלך חיים", תיקון "ואמת" – עדיין נקרא זיווג שאינו שלם. זיווג שלם נקרא כאשר מסתכלים במצחא, שם אין שום תוי פנים, כמו מדבר שממה. הישוב מתחיל מהעינים ולמטה, אבל מצח הוא בחינת מדבר. דווקא שם, במצח הרצון, רעוא דכל רעוין, מתלבש יסוד היסודות – יסוד עתיק. כנראה שאתם שייכים גם למצח הרצון – הרי אתם שוים **אמונה-ענג-רצון** – ובפרט ל"יסוד היסודות", **יסוד עתיק יומין** שמתלבש שם, סוד **ביאת המשיח**. בקיצור, אתם משיחיסטים... זו הנקודה, להביא משיח תיכף ומיד ממש. זהו הרמז שלכם, **"יסוד היסודות"**.

[מה הכוונה שמסתכלים במצחא דאריך? מה ההסבר?] אמרנו שהמצחא הוא בחינת אין, כתוב שהוא כמו מדבר שממה, כתוב ש"לא ישב אדם שם" – להגיע למקום שלמעלה מישוב האדם. פני אריך היינו מקור האור והטוב – הסתכלות שם היינו להמשיך משם זרעא חייא וקיימא. בסדר, אבל על המצח כתוב שהוא המקום אשר

בחירה-רצון

עוד דבר לגבי אמונה-ענג-רצון: **אמונה-ענג** עולה 225, יה ברבוע (שכינה ביניהם), שעולה **בחירה**. אתם גם **בחירה-רצון**. למדנו לפני כמה ימים קטע בכתר שם טוב, איך הבעש"ט מפרש בחירה חפשית – לבחור ברצון של ה' נגד הידיעה של ה'. מאד קשה להבין, אבל כך הוא אומר. יתכן שה' יודע שתהיה רשע אבל הוא רוצה שתהיה צדיק – יש לך כח לבחור ברצון ולא בידיעה. מהווארטים הכי חזקים של הבעל שם טוב. זהו הכח שלכם – **בחירה-רצון**, כל הזמן לבחור במה שה' רוצה, לא במה שהוא יודע. גם אתם, לא ללכת אחרי הידיעה – הרבי הרש"ב אמר שהנגע הכי גדול שאנשים הולכים אחרי השכל שלכם. אתם מוחא-סתימאה, מספיק שכל יש לכם – לא ללכת אחרי השכל אלא אחרי האמונה והרצון. מה שמחבר הוא הענג.

חמש אימות

מתקשר לדבר האחרון שנסביר. יש גמרא במסכת שבת עז, ב שאנחנו מאד אוהבים – סוגיא של חכמת הטבע:

אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אחד לבטלה [מביא חמש דוגמאות של דברים שהייתי חושב שהם לבטלה, וכל אחד מהם טוב לרפואה – נסביר שהם חמשה דברים כנגד חמשה חסדים. אחר כך יש חמשה דברים נוספים – שהם העיקר בשבילנו – כנגד חמש גבורות]. ברא שבלול לכתית [מכה על גב גמל]. ברא זבוב לצירעה [מניחים זבוב כתוש על עקיצת צרעה ומרפא]. יתוש לנחש [לנשיכת נחש]. ונחש [עצמו טוב] לחפפית [מין שחין]. וסממית [עכביש] לעקרב [כותשים את העכביש ושמים על מכת עקרב ומרפא אותו]. היכי עביד ליה [את התרופה הראשונה?] מייתי חדא אוכמא וחדא חיורא [שבלול שחור ושבלול לבן]. שייך לצד האפל ולצד המואר. כנראה ששני הפרופילים הם שני

פה תורה שבעל פה קרינן לה", הכלה. אנחנו דורשים ש"לב... פיהו" היינו ל-פ וב"לב] חכם" יש א – "אאלפך חכמה" – אז קבלנו ר"ת אלף, פלא.

מתקלא – פרו-רבו-מלאו

עוד כמה דברים יפים: ספרא דצניעותא, שכולו סובב והולך על עולם התיקון – עולם התיקון הוא נישואין, עולם התהו הוא רווק ועולם התיקון הוא "איש ואשה זכו" – מתחיל מהמשפט המפורסם "עד דלא הוה מתקלא לא הוו אשגחן אפיין באפיין". כל זמן שלא היה שווי משקל, מאזניים, לא היו מביטים פנים בפנים, לא היה יחוד בפנים – הכל היה יחוד אחר באחר (הנושא שדברנו לאחרונה, אחר באחר לעומת פנים בפנים). כמה שוה **מתקלא**? 571, המספר שלכם. גם גימטריא יפה. יש כמה דברים בארמית, שמאד קולעים – אתם גם **מוחא סתימאה** ואתם גם **מתקלא**, עוד יותר טוב וחשוב. מתקלא הוא עולם התיקון – עולם שיש בו איש ואשה פנים בפנים. כדאי ללמוד את כל הפירושים שם, על המשפט הראשון של ספרא דצניעותא.

אחר כך יש משהו בתוך הפסוק של "פרו ורבו" שקשור אליכם, כל החב"ד: "פרו ורבו ומלאו [את הארץ וכבשה]". "פרו ורבו" הם חכמה ובינה – הפריה מצד אבא והרבייה, ההתרבות וההתפשטות, מצד אמא, "ומלאו" היינו דעת. רק שלש המלים, שלשת הפעלים – **פרו-רבו-מלאו** עולים המספר שלכם. תלוי ב-**מתקלא**. רמז מובהק שלכם, חב"דניקים אמתיים – החב"ד האמתי הוא כל הזמן להוליד, "א איד דארף מאכען נאך א איד" (על יהודי לעשות עוד יהודי), כמו שפירש אדמו"ר הזקן.

אז יש לנו **מוחא סתימאה, מתקלא, פרו-רבו-מלאו, יסוד היסודות, אשריכם, לב חכם ישכיל פיהו, אמונה-ענג-רצון**.

"המבליג שד על עז"

עד כאן ברייתא של חמש אימות. לפני הברייתא היתה מימרא של "אמר רב יהודה אמר רב" ש"לא ברא הקב"ה וכו'", ואחרי הברייתא שוב מימרא שלו:

אמר רב יהודה אמר רב מאי קרא המבליג שוד על עז [רש"י: "המחזיק שדוד על הגיבור". מפרש "שוד" לשון "שדוד" שהוא חלש. "עז" הוא גיבור ו"מבליג" היינו שמחזק אותו. זהו פסוק בנביא עמוס, וגם בנביא מפרש רש"י ש"מבליג" לשון מגביר.]

"המבליג שד על עז" עולה המספר שלכם. גימטריא אחרונה שלכם, שה' מגביר את החלש על הגבור, שפוחד פחד מות מהחלש. אמרנו שאלה חמש גבורות של קדושה, מתחיל ממפגיע על ארי ונגמר בכלבית על לוייתן. מכל הפירושים כאן, יש דרוש נחמד של הבן יהודע³ – הבן איש

שבלולים – שבלול אוכמא ושבלול חיורא. צריך להביא את שניהם כדי לרפא כתית]. ושלקי להו ושייפי ליה [על הכתית. אלה חמשה דברים שה' לא ברא לבטלה. אחר כך יש עוד חמשה דברים:] תנו רבנן חמשה אימות הן [חמשה פחדים שהחידוש בהם שהם:] אימת הלש על גבור [אנחנו אומרים שאלה סוד חמש הגבורות הקדושות – הסוד איך אנחנו מתגברים על אומות העולם. המפרשים, כמו המהרש"א, כותבים שמוסר הסוגיא הוא שלא נסמוך על הגבורה שלנו – כמו היום במדינה, לא לסמוך על "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", אצל הצבא – אבל לאידך גם אומרת מה כן, שדווקא אם נהיה חלשים יתקיים "תפול עליהם אימתה ופחד", על כל הגבורים. הכח האמתי שלנו הוא שאנחנו החלשים, "אתם המעט מכל העמים". מכח זה בסוף נחלוש על כל העולם כולו.]

אימת מפגיע [רש"י: "חיה קטנה וקול גדול". (לילד בקהל): שומע? יש יהודי קטן, ילד יהודי, שיש לו קול גדול – כשצועק בקול גדול אריה בורח ממנו. מוסר השכל חשוב, צריך לדעת איך לצעוק בקול גדול.] על ארי [ששומע את הקול הגדול וחושב שזו חיה גדולה ובורח. (מפגיע הוא מתפלל, אין פגיעה אלא תפלה). כן. שיעור שמש מתאים לחידור.]

אימת יתוש על הפיל [הפיל הגדול פוחד מהיתוש, כי היתוש יכול מה? אצל טיטוס כתוב שהיתוש נכנס דרך חוטמו למוח שלו. היתוש יכול להכנס לאף של הפיל – יש לו אף גדול – ולשגע אותו. הפיל נורא פוחד מהיתוש.]

אימת סממית [העכביש]. על העקרב [כי יכולה להכנס לאוזן שלו.]

אימת סנונית על הנשר [סנונית היא עוף קטן, שנכנס מתחת לכנפי הנשר הגדול ומעכב אותו מלפרוש כנפים, מנטרל אותו.]

אימת כילבית על לוייתן [לוייתן הוא דג גדול בים וכילבית הוא שרץ קטן שנכנס לדג הגדול באזנו.]

³ וזה לשונו:

שם חמשה אימות הן. קשא מניינא למה לי. ונראה לי בס"ד לרמוז שעשה אלו כנגד חמשה אומות ששלטו בישראל, דאימות ואומות חד הוא, תחלה גלות בבל זה נבדרכנצר שנקרא אריה, דכתיב [ירמיהו ד' ז'] עלה אריה מסבכו, וסוף נתבטל לכך עשה אימת מפגיע על ארי, ואחריו גלות מדי, שנעשה בו גזירת כליה על ידי אחשורוש בעצת המן, וזה אחשורוש ידמה לעקרב שנושך כבהמות ולא בכונה, כן אחשורוש כמו שכתב מהר"י ז"ל, ונתבטל גם זה לכך עשה אימת סממית על עקרב, ואחריו גלות יון, שהיתה מלחמות שלהם בפילים כנודע, וגם זה נתבטל לכך עשה אימת יתוש על פיל, ואח"ז גלות אדום וישמעאל וידוע באדום כתיב [עובדיה א' ד'] אם תנביה כנשר וגו', לכך עשה אימת סנונית על הנשר, ולוייתן כנגד ישמעאל שנלוה עם ישראל בברית מילה שגם הם נימולים, לכך עשה אימת כלבית על לוייתן, ונראה לי בס"ד לכך ברא הקב"ה חמשה אצבעות באדם שבהם נלהם האדם, כמו שכתוב [תהלים קמ"ד א'] המלמד

נאמר עוד דבר אחד לגבי היתוש והפיל: במקום אחר בחז"ל כתוב שאם אדם מתגאה אומרים לו אל תזוח דעתך עליך כי "יתוש קדמך". "יתוש קדמך" במעשה בראשית, אבל שם הרבה דברים קטנים קדמו לאדם – למה לוקחים דווקא יתוש? אומרים – הפירוש שאמרנו קודם – שעיקר גאות האדם, תפארת הפנים שלו, מתגלה באף. היתוש, כמו אצל טיטוס, נכנס לאף ויכול לשגע אותו – כמו אצל טיטוס – נכנס לתוך הכרת הפנים שלו, התפארת שלו. גם אצל הפיל השיר הוא "מה גדלו מעשיך הוי" – אם בקדושה, כל הגדולה לה'. אם זהו פיל של קליפה זו גאוה. צריך יתוש בשביל לבטל אותו.

מה המשך הפסוק? אמרנו קודם שיש פסוק שמתחיל מהגימטריא שלכם ושוה לפסוק הכותרת של עשרת הדברות, "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר". הפסוק הוא "המבליג שד על עז [עד כאן הגימטריא שלכם] ושד על מבצר יבוא", החלש הזה בא על מבצר אדיר וכובש אותו. כל הפסוק הוא היהלום של 36 – 36 כפול 37 – שעולה "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר".

מהו שרש בלג? היום לא רק להתחזק, גם מי שכותב בלוג הוא "המבליג שד על עז". מהו בחסידות בל"ג? בלי גבול. השד של הקדושה הוא הרו"ס של "שמע ישראל הוי" אלהינו הוי' אחד" וגם של "שויתי הוי' לנגדי תמיד", שתי בחינות שד. צריך להבליג שוד על עז. יש כבר הרבה חומר ללמד מחר בחיידר.

נגנו "אשר ברא" בניגון 386 (והמשיכו "שתי גדות" ו"אם המלך גזר").

[בת"ת נתנו לילדים משימה לשיר זאת בבית בשבת]. צריך לומר להם לא להחליף מלך באבא. זו אותה הלכה, אבל לא צריך לשיר זאת בבית... שיר המעלות.

חי, שנקרא יוסף-חיים – שדורש "אל תקרי חמש אימות אלא חמש אומות", שכל סיפור כאן הוא אומה אחרת מהגלויות של עם ישראל, איך אנחנו נצליח ובסוף מנצחים את כל הגוים שמשעבדים אותנו. מיהו האריה? "עלה אריה מסוככו", נבוכדנצר נקרא אריה. כנגד בבל צריך להיות מפגיע – תראו שם איך הוא מסביר. אומר שהפיל הוא מדי-פרס, אחשוורוש הוא הפיל. כנראה בעצם הופך את הסדר, שיון היינו פיל – רכבו על פילים – ויתוש הם המכבים. כל המושג של "מסרת גבורים ביחד חלשים" הוא בחנוכה – הכל לקוח מכאן, "המבליג שד על עז". באמת "עז כנמר" היינו יון, כמו הווארט של השפת אמת שאנחנו חוזרים כל פעם. בנבואת דניאל העז הוא יון. נשר הוא רומי. אופייני לחכמי המזרח, שלא רק ארבע גלויות אלא חמש גלויות – כי מחלק בין רומי לישמעאל. אומר שהלויתן הוא ישמעאל, סוד גלות אדום. כנגד אדום צריך סממית ונגד לויתן – אקטואלי עכשיו – צריך כלבית. לויתן עולה מלכות. מה ההפרש בין ישראל ל-ישמעאל? ההפרש הוא מלך. לויתן הוא האמצע ביניהם – ישמעאל-מה עולה לויתן, ישראל פחות מה עולה לויתן. כלבית הוא בריאת ים, כנראה כנגד כלב ביבשה – "מיד כלב יחידתי", המדרגה החמישית. יש הרבה דרושים על הגמרא הזו.

ידי לקרב אצבעותי למלחמה, כדי שהאם יזכור חמשה אימות הנז, שבריה קטנה שולטת בכריה גדולה ובוה לא יתנאה האדם בכח ידיו, גם מן חמשה אימות הנז עולה מוסר לאדם שלא יתנאה בחמש הושיו, ונראה לי בס"ד אימה עולה מספר ג"ו, וחמשה אימות הם ה"פ ג"ו שהם כנגד ה"ג מנצפ"ך שכל חלק הוא ג"ו כידוע, ולכך אמר חמשה אימות הן, והא דיליף זה מפסוק המבליג שוד על עז, נראה לי דריש אות ה"א של המבליג על חמשה אימות, וזה שנאמר ה"א מבליג שוד על עז.

דבר יום ביומו – פרשת ויקהל-פקודי

שבת שלום ומבורך!

[לפי עמודיה שבעה]

פרשות ויקהל-פקודי יום שני – אור וצל

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצַלְאֵל בֶּן אוֹרִי בֶן חוֹר לְמִטָּה יְהוּדָה. וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה". בצלאל הוא האמן המופלא המופקד על מלאכת המשכן.

חז"ל דרשו את שמו של בצלאל "בְּצַל אֵל", נמצא בצל ה' ויודע לכוון לדעתו. אבל למה דווקא צל? קודם נשים לב שבצלאל הוא בן **אורי**, לשון אור. גם הסבא קשור, שהרי **חור** פירושו צבע לבן, חור, כמו שקראנו במגילת אסתר "חור כרפס ותכלת". צל בן אור בן לבן.

קודם כל, האמנות מתחילה במשחקי אור וצל. בנוסף, יש כאן משמעות עמוקה:

צל הוא מקום חשוך, נדמה שלא מאיר בו אור הקב"ה – זהו "חלל הצמצום" שבתוכו נברא העולם. בתודעה הראשונית שלנו, אנחנו נמצאים במקום חשוך, מרוחק ומנותק מה'.

והנה פלא, בתוך חלל הצמצום בוקע קו של אור, אור אלוקי הממלא את המציאות הנבראת בתוך החלל. זהו השלב השני בתודעה, תחילה היה חשך ואז "ויהי אור" – בצלאל בן **אורי**.

אבל יש פלא עוד יותר גדול: חלל הצמצום החשוך (שנראה כמו **חור** שחור) הוא בעצם

פרשות ויקהל-פקודי יום ראשון – שבת שלום

"וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם. שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לְכֶם קָדֵשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן לַה' כָּל הַעֲשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת. לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת" – זו הפתיחה לציווי על מלאכת המשכן, ומכאן לומדים שאין לעסוק במלאכת המשכן בשבת.

המשכן מאחד את כל עם ישראל, הוא המרכז שבו ה' שוכן בתוך ישראל. לכן הפתיחה לפרשה המוקדשת לבניין המשכן היא במלים "ויקהל משה", כל עם ישראל מתכנסים להיות קהל אחד גדול, צבור.

אבל בשבת אין צורך לפעולה של בניית המשכן, כי השבת בעצמה היא סוד האחדות של ישראל – לכל יהודי יש בשבת "נשמה יתירה" שמוציאה אותו מהחוג הפרטי ומחברת אותו לכל ישראל.

מהציווי "לא תבערו אש... ביום השבת" לומדים חז"ל שבית הדין אינם מענישים בשבת. זהו יום של שלום שלא מתאים לעורר בו 'דינים' וגבורות (גם גבורות קדושות שצריך לנקוט בהן). יותר מזה, בספר הזוהר מוסבר ש"לא תבערו אש" פירושו שבשבת יש להיזהר במיוחד ממידת הכעס, אש הכעס השורפת כל חלקה טובה ומפרידה בין בני האדם.

פרשות ויקהל פקודי יום רביעי – נשמות נשכחות

בתחילת פרשת פקודי נותן משה רבינו דין וחשבון על הכסף שניתן למשכן. כל אחד מישראל נתן מחצית השקל (מטבע כסף), וכיון שהיו 603550 אנשים, הרי ישנם 301775 שקלים. כל 3000 שקלים הם כיכר כסף, וכך היו מאה ככרות שלמים, "וַיְהִי מֵאֵת כֶּכֶר הַכֶּסֶף לְצֻקֵת אֶת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֲדָנֵי הַפְּרֻכֶת מֵאֵת אֲדָנִים לְמֵאֵת הַכֶּכֶר כֶּכֶר לְאֲדָנִין". ומה נעשה בשאר? "וְאֵת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים עֶשֶׂה וָוִיִּם לְעִמּוּדִים וְצִפָּה רְאִשֵׁיהֶם וְחִשַּׁק אֹתָם".

והנה חז"ל אומרים שמה רבינו שכח בהתחלה מה נעשה ב-1775 השקלים הנותרים! עד שהקב"ה האיר את עיניו וראה שמהם נעשו הווים לעמודים. מה משמעות הדבר?

יש ששים ריבוא נשמות כלליות בעם ישראל (הנחלקות לפרטים נוספים). לכל נשמה האות שלה בתורה, כמו ברמז: **ישראל** ראשי תבות **יש ששים ריבוא אותיות לתורה**. כל הנשמות חקוקות על לבו של משה רבינו, נותן התורה, שנשמתו כוללת את כולם.

אבל יש נשמות שהן 'שאריות', נשמות ירודות כאלה שאין להן אות בתורה! אלו 3550 העודפים על 600,000 בפקודי העדה. לכן משה רבינו לא 'רואה' אותם בהתחלה, לא זוכר מה נעשה בכספם – נראה שאין להם חלק בכלל ישראל!

אבל דווקא בנשמות הנשכחות הללו גנוז סוד הגאולה. מי שלכאורה אין לו אות בתורה, אין לו קשר גלוי עם התורה וכמעט הולך לאיבוד – הוא יכול להפוך לבעל-התשובה הגדול ביותר. בדרך כלל, הקשר שלנו לה' עובר דרך התורה, כמו שכתוב

לבן, **חור**. כי "הצמצום אינו כפשוטו", ואורו האין סופי של הקב"ה נמצא ממש אתנו כאן.

[אוצר הנפש עמ' רמז]

פרשות ויקהל-פקודי יום שלישי – סמל המנורה

"וַיַּעַשׂ אֶת הַמְּנֹרָה זָהָב טָהוֹר מְקֻשָּׁה עֲשֵׂה אֶת הַמְּנֹרָה זָרְקָה וְקִנְיָה גְבִיעִיָּה כַּפְתָּרִיָּה וּפְרָחִיָּה מִמָּנְהָ הִיוּ". לשאר הכלים במשכן היו זרים: זר זהב לארון, כנגד כתר תורה; זר זהב למזבח הזהב, כנגד כתר כהונה; זר זהב לשולחן, כנגד כתר מלכות. רק למנורה אין זר, אבל יש בה משהו מעל שלשת הזרים, כמו "כתר שם טוב" שעולה מעל שלשת הכתרים. זר רומז לאור, **זר = אור**, אבל המנורה לא זקוקה לרמזים, כולה אור.

באמת, אפשר לזהות בתוך המנורה את שלשת הכתרים האחרים: **האור** של המנורה רומז כמובן לתורה, "תורה אור". **הנרות** של המנורה רומזים לכתר כהונה, כמו שנאמר לאהרן "בהעלותך את הנרות" – נרות הכהונה מפיצים את אור התורה (כמו שנאמר על הכהנים "יורו משפטיך ליעקב"). ואילו **גוף המנורה** העשוי "מקשה אחת זהב טהור" רומז לכללות נשמות ישראל המאוחדים בשורשם (כמו שלמדנו בפרשת תרומה) – רמז לכתר מלכות.

לא בכדי המנורה היא סמל לעם ישראל, אבל כדי שהסמל יהיה שלם יש להדליק את הנרות במנורה, כלומר לייסד את מלכות ישראל על גבי התורה ועבודת ה'. אז המנורה תהפוך מסמל דומם למשהו חי ומאיר.

[שיעור כ"ח סיון תשע"ג]

לשכוח... רק על ידי הדעת, שהיא התקשרות פנימית, מגיעים לזכרון. ביחוד הזכירה ממשיכים "אלף אורות", **כתף** ועוד **כתף** = 1000.

אבן השהם נמצאת גם בין שתיים-עשרה אבני החשן, שם היא האבן של יוסף הצדיק. באמת, גם אבני השהם בכתפות האפוד קשורות ליוסף הצדיק – שהרי הכתף היא השכם, ושכם היא עירו של יוסף הצדיק. במעמד הברכה והקללה עמדו ששה שבטים על הר גריזים וששה שבטים על הר עיבל – בדיוק כמו ששה השבטים הכתובים על כל אחת מאבני השהם שעל כתפי הכהן הגדול.

פרשות ויקהל פקודי יום שישי – רוח המעיל

"פַּעֲמֹן וְרַמְּן פַּעֲמֹן וְרַמְּן עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב". המעיל מיוחד בכך שהוא משמיע קול, ומכאן למדו חז"ל שהוא מכפר על לשון הרע, "אמר הקדוש ברוך הוא: יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה הקול".

והנה על שמשון הגבור נאמר "וַיִּתְחַל רוּחַ הוּי לְפַעֲמוֹ בְּמַחְנֵה דָן", ודרשו חז"ל שהשכינה היתה מקשקשת לפניו כמו **פעמון**. אם כן, פעמוני המעיל רומזים להשראת "רוח ה'", כמו שרומזת יפה הגימטריא: **פעמן** = **רוח הוי'**. יותר מזה, המעיל נקרא בפסוקים אלו "מעיל האפד", והנה גם **מעיל האפד** = **פעמן** = **רוח הוי'**.

אם כן, בצד השלילי הפעמן מזכיר לשון הרע, ובצד החיובי הוא מזכיר את רוח ה'. מכאן נלמד שכיצד זוכים לרוח ה' המפעמת כפעמון? על ידי שנוהרים ונשמרים מכל לשון הרע על ישראל!

[שיעור כ"ב כסלו תשע"ג]

בזוהר "ישראל מתקשרים בתורה והתורה מתקשרת בקדוש-ברוך-הוא". אבל יש עוד קשר נסתר, קשר ישיר בין ישראל לקב"ה. אותן נשמות אבודות כביכול, שאין להן עכשיו קשר גלוי לתורה, יכולות לגלות את הקשר הישיר לקב"ה.

הנשמות הללו הן "ווי העמודים" – ואו החיבור המחברת את ישראל לקב"ה והמחברת את ישראל זה לזה. וגם ואו ההיפוך של בעלי התשובה מאהבה שהופכים את כל העבירות לזכויות ומביאים את הגאולה.

[שיעור ה' תשרי תשע"ה]

פרשות ויקהל פקודי יום חמישי – אבני זכרון

"וַיַּעֲשׂוּ אֶת אַבְנֵי הַשֹּׁהַם מְשֻׁבָּצֹת זָהָב מְפִתָּחַת פְּתוּחֵי חוֹתָם עַל שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיִּשֶׂם אֹתָם עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אַבְנֵי זָכְרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל...". האר"י הקדוש מלמד שסוד הכתפיים קשור ל"יחוד הזכירה" – כמו שאנו רואים שהאבנים על כתפי הכהן הגדול נקראות "אבני זכרון".

הכתף הוא המעבר בין צד הפנים לצד האחור. צד הפנים הוא הזכרון, מה שזוכרים נמצא לפנינו, מול עינינו. צד האחור הוא השכחה, מה שנמצא מאחור נשכח. לכן המאמץ לזכור ולא לשכוח קשור לכתפיים. על ידי הכתפיים 'מעלים' את הזכרונות מצד האחור לצד הפנים.

מה יש בין שתי הכתפיים? החכמה והבינה שוכנות במוח שבראש, ואילו ה**דעת** שוכנת במוח האחורי שנמשך ויורד בין הכתפיים. אכן, הזכרון הוא תכונה של הדעת. אפשר להמציא משהו בחכמה, אפשר להבין היטב בבינה, ועדיין

שמלך המשיח יבנה את בית המקדש. אך מצד שני, יש מקורות האומרים שהבית השלישי ירד משמיים. והנה לנו הסבר המחבר בין הדברים: כמו שמשה רבינו הקים את המשכן בידי ממש, כך אנחנו נבנה בידינו את בית המקדש השלישי, אבל בתוך מעשה ידינו יתלבש הכוח האלוקי – טבעונס יחד.

רבי עובדיה ספורנו (בתחילת פרשת פקודי) כותב שבתי המקדש הראשון והשני נחרבו בגלל שנכרים השתתפו בבניינם. רק בעבודה עברית יכולה להיות השראת שכינה ממש בתוך מעשה ידינו.

פרשות ויקהל-פקודי יום שבת – איך יבנה המקדש

"וַיְהִי בַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַחֹקֶם הַמֵּשֶׁכֶן". רש"י מביא את המדרש: "אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא, איך אפשר הקמתו על ידי אדם? אמר לו עסוק אתה בידך, נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו, וזהו שנאמר 'הוקם המשכן', הוקם מאליו".

כך אפשר להסביר כיצד יבנה בית המקדש השלישי. מצד אחד, בניין המקדש הוא מצוה המוטלת עלינו, וכן כותב הרמב"ם

